859.0
M 30

MANUSCRIPTUM

1991
(82) ANUL XXII

Număr Special

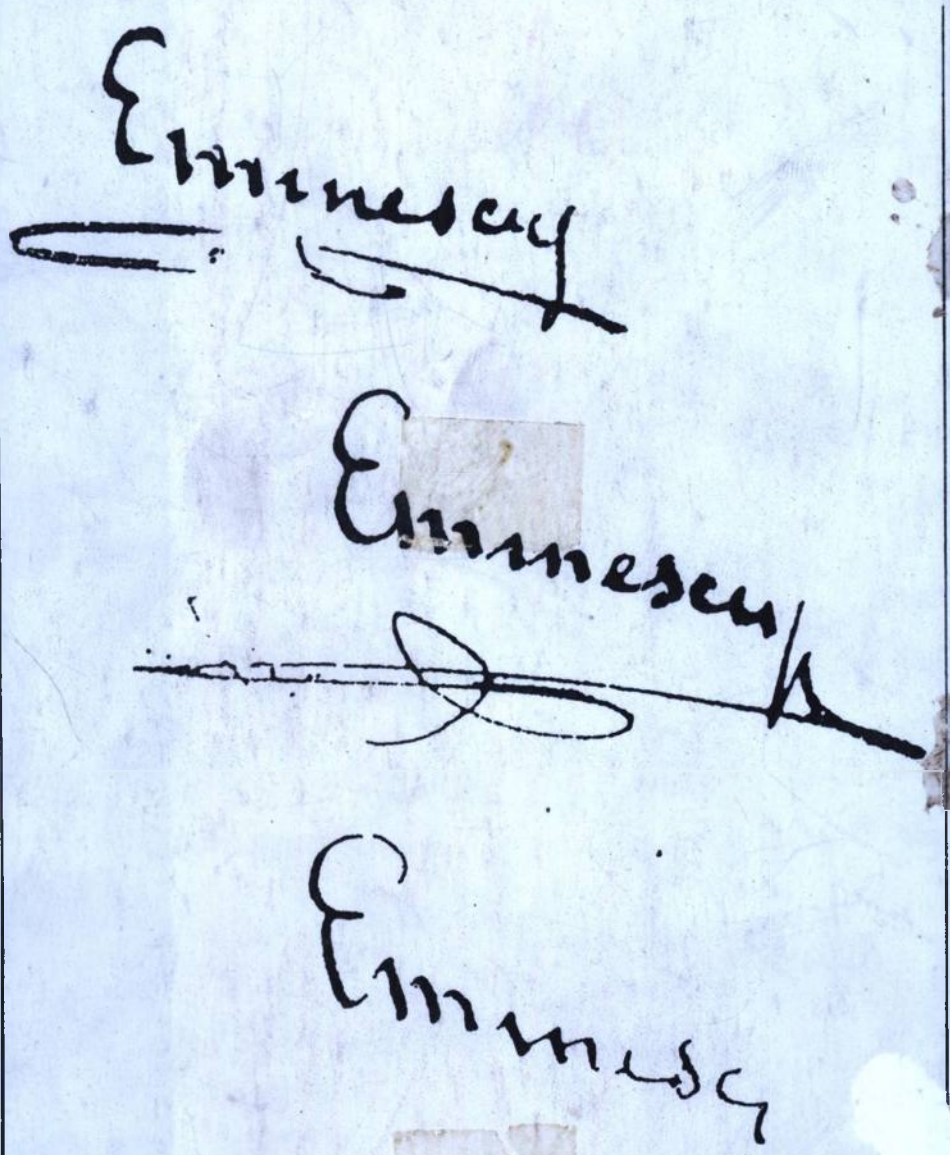

Inedit * Inedit * Inedit *

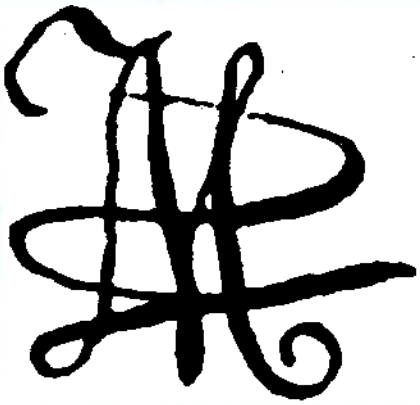

Înfăţişăm în acest număr al revistei Manuscriptum *24 de poezii de Eminescu care nu numai că nu au văzut pînă acum lumina tiparului, dar de a căror existenţă în manuscrisele poetului nimeni n-a ştiut pînă acum. La acestea adăugăm, pentru a le cuprinde într-un singur corpus înnoitor, 16 poezii publicate ca inedite cu deosebire în 1989 şi 1990, dar numai ocazional, în periodice, neincluse, cu o singură excepţie, în nici un volum şi revizuite cu acest prilej în vederea unui spor de fidelitate a reproducerii textului şi a aparatului critic. În plus, ni s-a părut că aici îşi au locul, într-un volum de consacrare a tot ce am ignorat atîta vreme, 12 reconstituiri şi autonomizări, dintre care 5 inedite.*

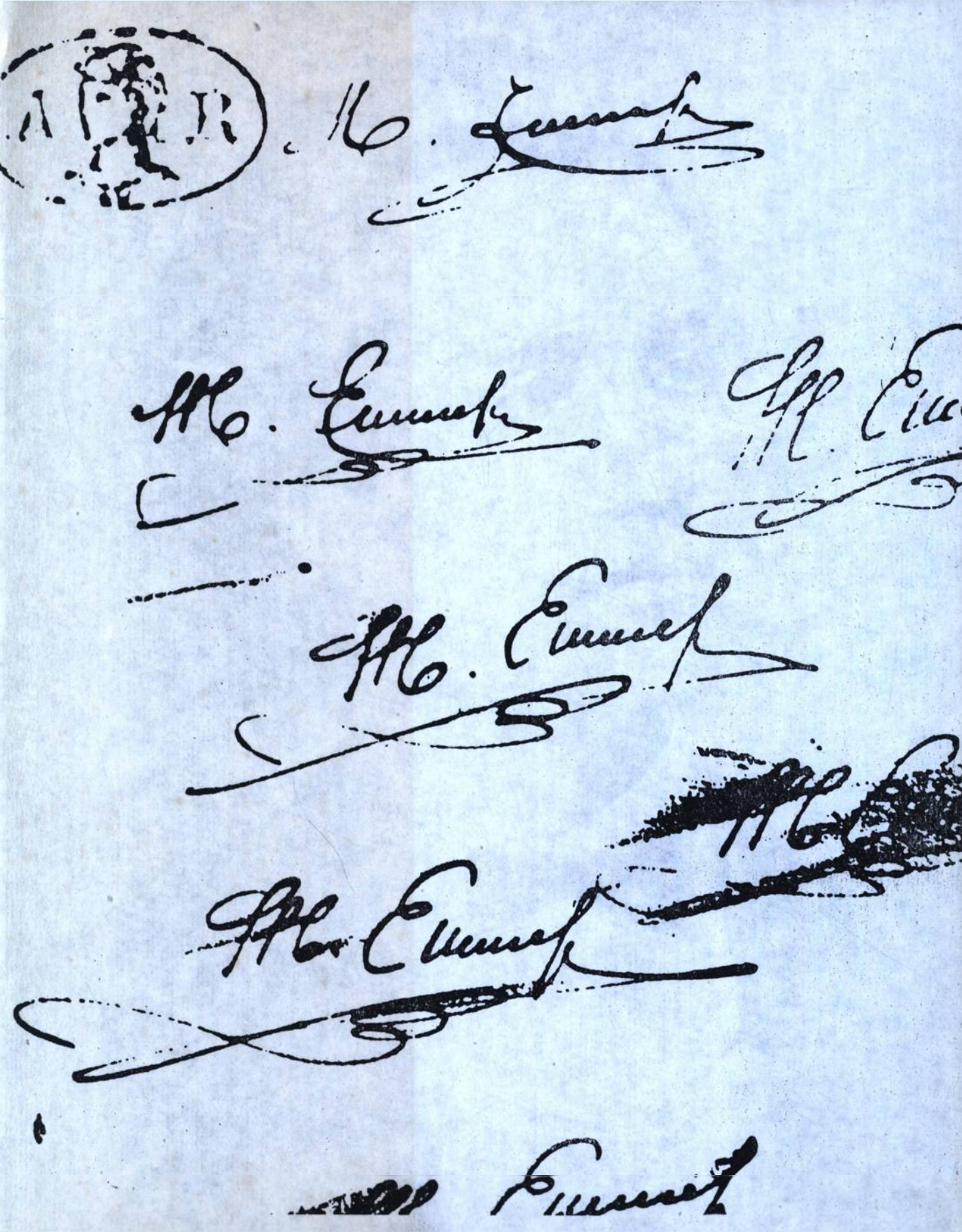

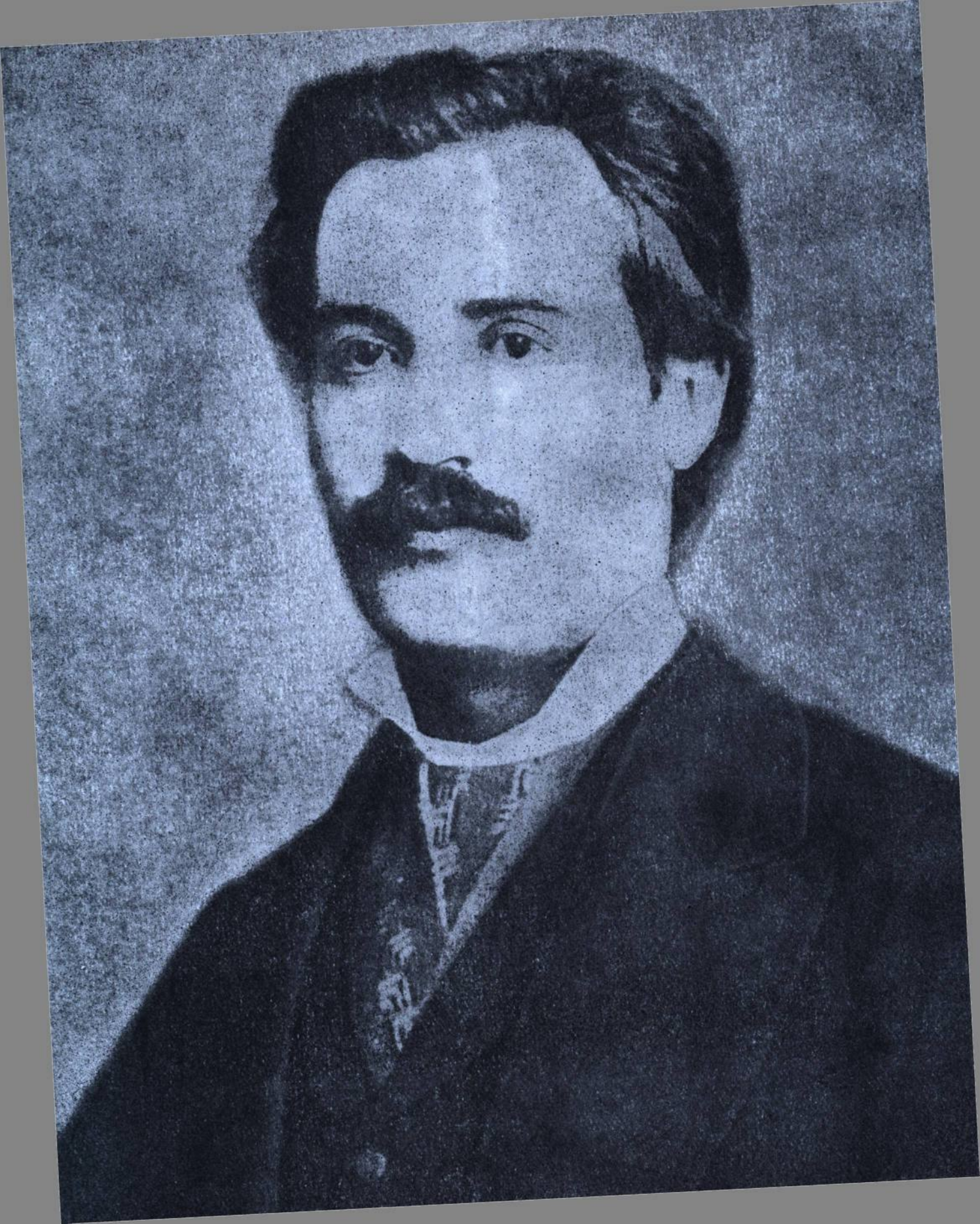

ROMÂNIA
R.S.S.R.
LEGAȚIUNEA

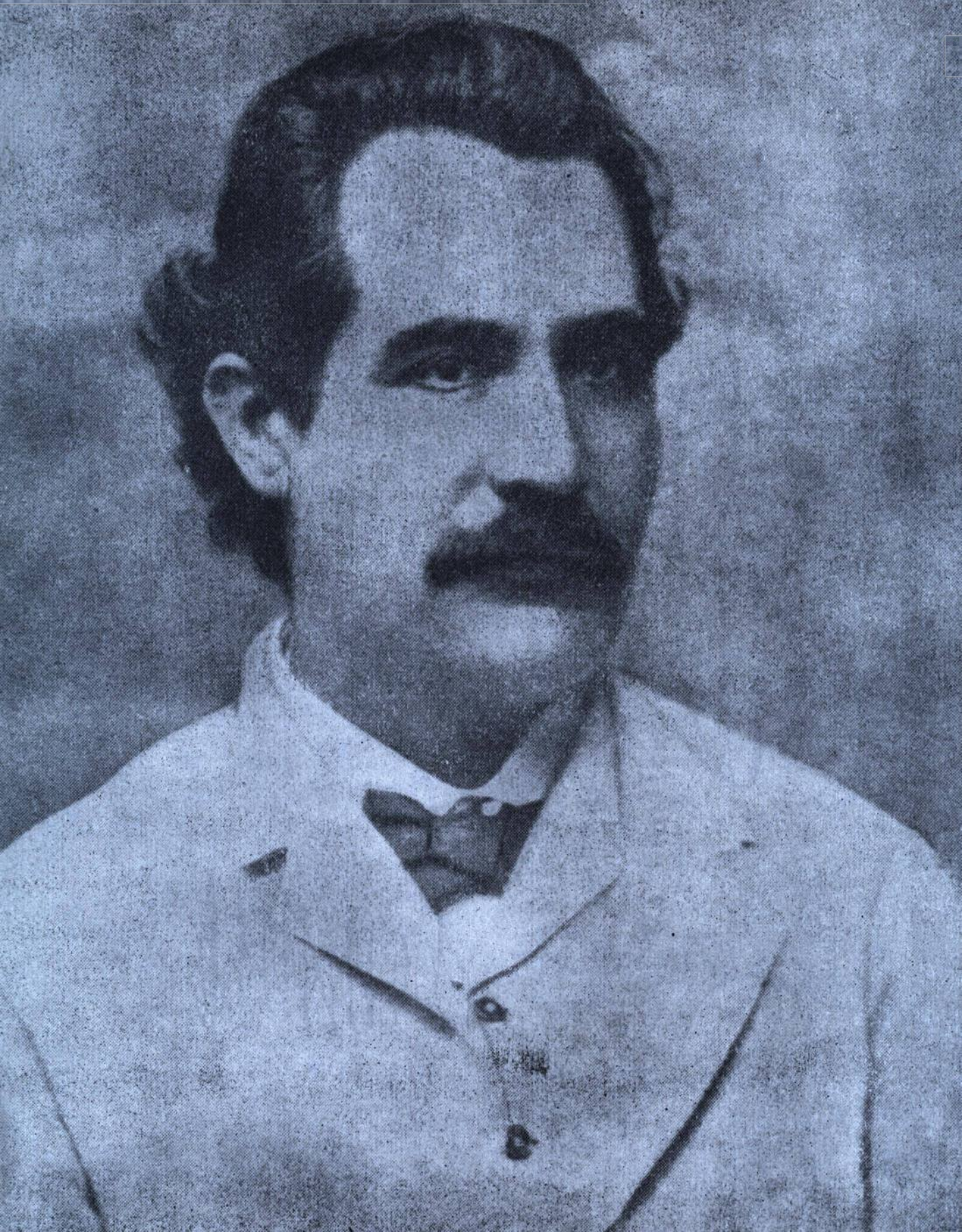

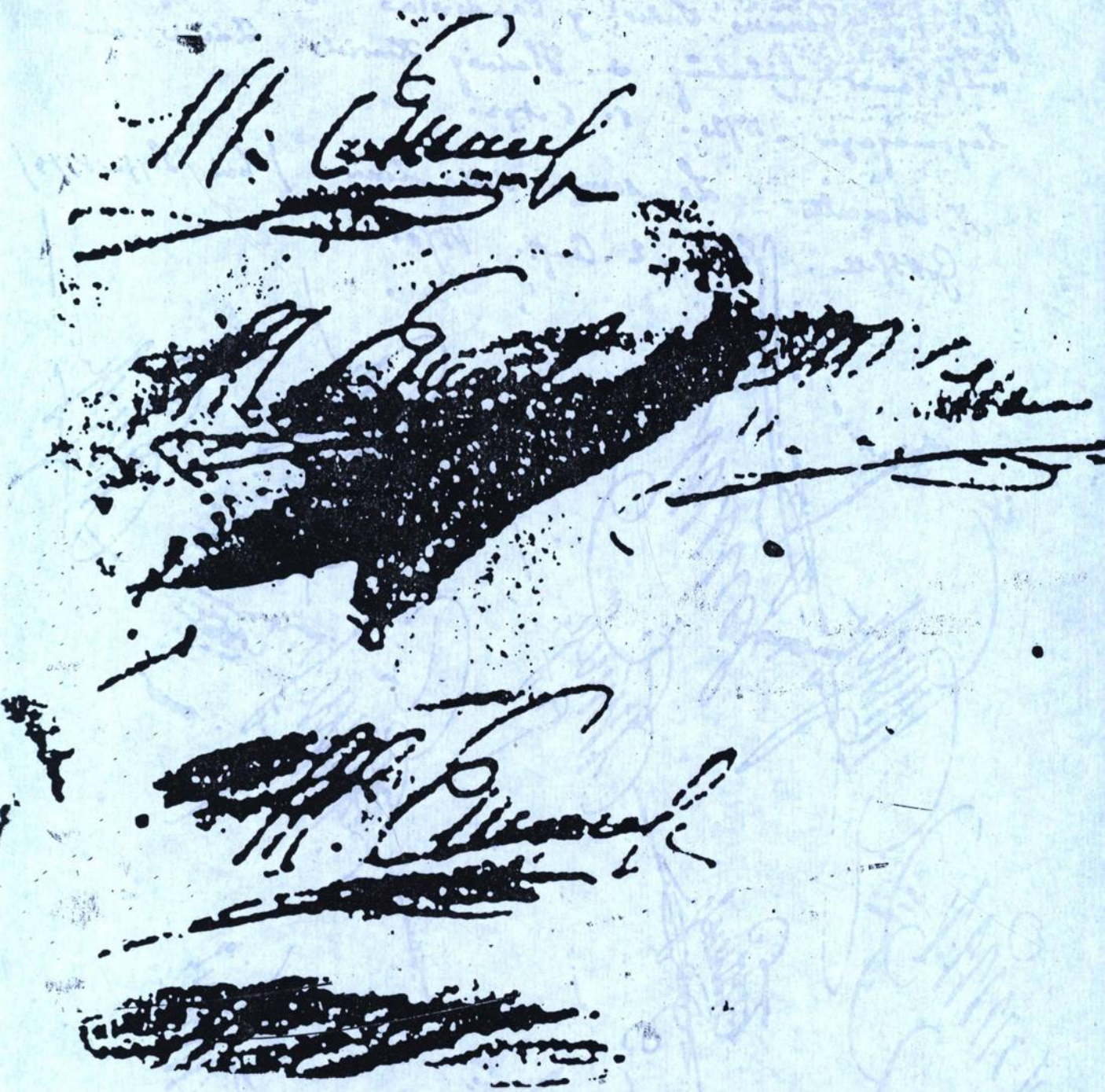

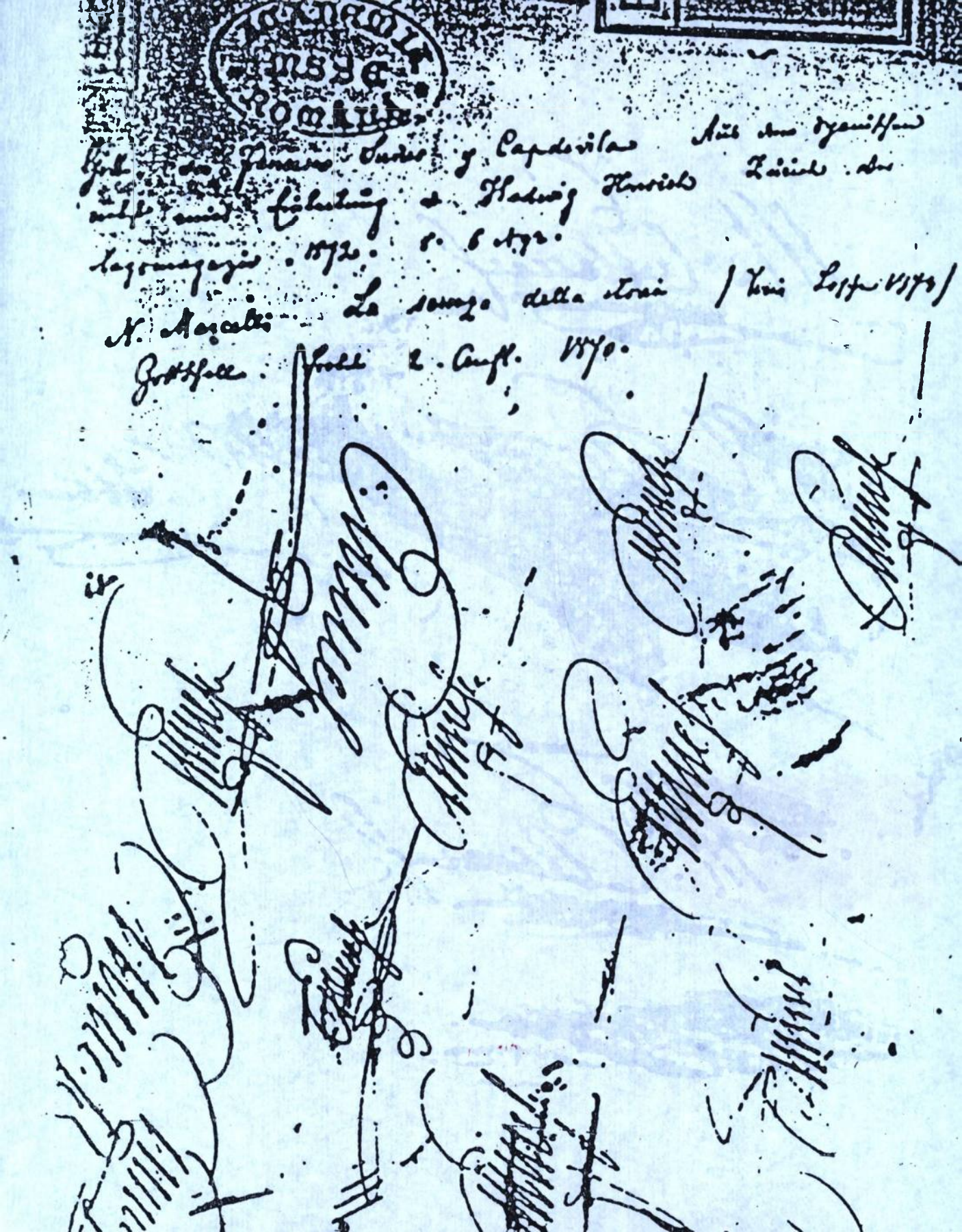

859.0.09
M 30

MANUSCRIPTUM

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ EDITATĂ
DE
MINISTERUL
CULTURII
ŞI
MUZEUL
LITERATURII
ROMÂNE

DIRECTOR FONDATOR
D. PANAITESCU-PERPESSICIUS

NUMĂR SPECIAL

EMINESCU

POEZII INEDITE

Ediţie de PETRU CREŢIA

318698 24

16

Biblioteca Judeţeană
Hunedoara-Deva

318.698

UN NOU DAR AL MANUSCRISELOR EMINESCIENE

SALA DE LECTURĂ

Înfăţişăm în acest număr al revistei « *Manuscriptum* » 24 de poezii de Eminescu care nu numai că nu au văzut încă lumina tiparului, dar de a căror existenţă în manuscrisele poetului nimeni n-a ştiut pînă acum. La acestea adăugăm, pentru a le cuprinde într-un singur corpus înnoitor, 16 poezii publicate ca inedite cu deosebire în 1989 şi 1990, dar numai ocazional, în periodice, neincluse, cu o singură excepţie, în nici un volum şi revizuite cu acest prilej în vederea unui spor de fidelitate a reproducerii textului şi a aparatului critic. În plus, ni s-a părut că aici îşi au locul, într-un volum de consacrare a tot ce am ignorat atîta vreme, 12 reconstituiri şi autonomizări, dintre care 5 inedite ca atare.

Acest ansamblu de 52 de poezii, de întinderi şi naturi foarte deosebite între ele, reprezintă, din punct de vedere editorial, un eveniment a cărui importanţă ar fi greu de exagerat. Prezentul volum este rodul cîtorva ani de intensă prospectare, în echipă, a manuscriselor eminesciene şi pune în largă circulaţie un Eminescu neştiut sau prea

UN NOU DAR AL MANUSCRISELOR EMINESCIENE

puțin știut. Și nu este vorba de niște rămășițe de ordin secundar, adiacent ori documentar, ci, în cele mai multe cazuri, de mare poezie. Mulți se vor mira că, după aproape un secol de cercetare a manuscriselor, a mai rămas atîta nepublicat sau rău publicat. Și totuși așa este, iar prezentul număr al revistei «*Manuscriptum*» este de fapt, în materie de cunoaștere a operei poetice eminesciene, cel mai însemnat act editorial de după Maiorescu, Călinescu și Perpessicius și ducerea pînă la capăt a strădaniei lor. Și tocmai de aceea lor și înaltei lor amintiri li se dedică volumul acesta.

În ceea ce privește prima secțiune, aceea a ineditelor, am inclus în ea numai poezii cu statut autonom, adică neafiliabile textual nici unei poezii pînă acum cunoscute. Unele sînt redactări complete, altele doar fragmente din întreguri niciodată constituite ca atare, dar care, prin forța lor poetică, nu par rupte de nicăieri, ci sînt grăitoare prin ele însele. De la acest principiu de selecție (dintr-un corpus care va apărea în întregul lui în volumul XV al OPERELOR publicate de Muzeul literaturii române sub egida Academiei Române) am derogat într-un singur caz, acela al poeziei *Vis*, publicînd aici, ca inedită, prima ei versiune, mai veche cu jumătate de deceniu decît cea definitivă. Dar exceptarea are temeiul ei: această primă versiune este în relație cu cea finală numai prin începutul său, sfîrșitul fiind gîndit cu totul altfel, și anume nu ca dezvăluirea în vis a propriei imagini a visătorului, ci aceleia, funerare, a iubitei, ceea ce dă un plus de 6 strofe cu totul inedite, lăsînd la o parte importantele deosebiri de redactare ale primei părți.

Aceste 24 de poezii inedite, publicate aici în ordinea cronologică a redactărilor, reprezintă cel mai numeros lot de asemenea texte publicat în ultima jumătate de secol și întregesc imaginea postumelor eminesciene pe o mare întindere cronologică și cu o mare varietate tematică, coincidentă cu tematica eminesciană în ansamblul ei. Ca atare, merită, fiecare în parte, cîteva cuvinte de prezentare și de analiză.

Culegerea începe cu trei poezii de inspirație patriotică, istorică și socială, *Doină, doiniță*, *Deșteaptă-te române* și *Timpii-n orgii* (ca peste tot, titlurile sînt puse de noi și reprezintă un segment din text, de obicei primul vers sau începutul lui), scrise foarte de timpuriu, prin 1866, aproape indescifrabil, pe o filă împăturită și uzată de a fi fost îndelung purtată în buzunar, în vremea unor peregrinări transilvane. Surprinzător este faptul că, spre deosebire de poezia erotică a adolescentului Eminescu, preponderentă în acea vreme a scrisului său poetic, aceste trei poezii scrise de dragul neamului sînt de o netă stăpînire și originalitate a conținutului conceptual, a imaginilor și a formei (cu cîteva variații, rimele sînt distribuite în sistemul *a a a — b b b*). *Doină, doiniță!* (vers care funcționează ca refren recurent la începutul fiecărei strofe) dovedește o perfectă aptitudine de a folosi

versul și stilul popular, deschizînd în opera încă foarte tînărului poet lunga serie de poezii care va culmina, la celălalt capăt al carierei sale literare, cu *Mușatin*. Poezia este perfect organizată și cadențată, prevestind prin unele accente viitoarea *Doină*. Ultimul vers, memorabil, *Stînca stă, iar apa trece*, însumează lapidar sensul întregului poem, acela al dîrzei dăinuri a unei nații așezate în calea urgiilor. *Deșteaptă-te române* amintește, desigur, de *Un răsunet* a lui Andrei Mureșanu, cu care are în comun sintagma hortativă și versul iambic de 14 silabe, dar are deja tonul eminescian și, încheiată, ar fi putut să fie imnul unei alte generații. *Timpii-n orgii* are imagini mai complicate și personificări aproape baroce, dar nu lipsite de vibrație și măreție. Situată în raport cu proiectele pentru un *Horea* ar putea să apară mai puțin enigmatică decît la prima vedere (vezi OPERE, I, p. 269—270, 513—515 și V, p. 12—13).

Două dintre poeziile aici întîi publicate au inspirația cosmică ce va însufleți atîta din marea poezie eminesciană. Prima, *În modul vechi soarele sună* (1870—1871), din păcate nu pe deplin încheiată, este, atîta cît este, un mare poem pitagorician, un cîntec închinat muzicii sferelor, care este tocmai « modul vechi » în care soarele se întrece în cînt și în vuiet cu alte sfere și capătă, în strofa a doua, un statut divin. Este de reținut și imaginea pămîntului în rotire rapidă (și inexplicabilă), purtîndu-și comorile prin univers în alternanța veșnică a zilelor și a nopților. *O, Saturn*, mult mai tîrzie (1880), este o invocație în metru adonic (amintind de *Oda pentru Napoleon* și de *Oda în metru antic*), adresată lui Saturn, grecul Cronos, de unde aluzia din prima strofă la zeu ca măsurător al timpului după trecerea nopților și a zilelor; tot de aici conceptul cosmogonic din strofa a doua, a nașterii lumii din dragostea genunii, a haosului originar și a întunecatului său adînc, pentru marele zeu primordial și, apoi, după « curgerea lumii în haos », singur dăinuitor, ca Timp, după trecerea generațiilor de zei și de oameni. Este o poezie în toate felurile desăvîrșită, una dintre puținele de acest fel și de această pecete personală din poezia lumii.

Nici poezia de meditație și de idee nu lipsește din acest ansamblu înnoitor. *Adevărul*, scrisă la Berlin prin 1872, în preajma marilor texte ce vor alcătui *Memento mori*, cu care are în comun inspirația și structura strofică, este o puternică poezie sceptică, în sensul cel mai vechi filozofic al cuvîntului, dar cu o argumentație mai modernă, întemeiată pe relativitatea în timp a conceptelor, « moartea în idee » care nimicește și înnoiește mereu gîndirea umană a unei vremi date, fără ca vreodată ea să se statornicească într-un adevăr etern. Scepticismului gnozeologic îi corespunde tăgăduirea ontologică din distihul *O umbră e ființa-i* (1876, Iași), în care ființa e umbră și logosul spumă, adică aparențe și deșertăciuni care, unite, constituie lumea ca lume; de reținut că « te mîntui » de la sfîrșitul celui de al doilea vers nu are nici o legătură cu vreo mîntuire, însemnînd numai atît: că dacă îi

zici lumii lume, amestec de umbră şi spumă, este suficient, ai scăpat de a spune mai mult.

Mai sînt de făcut cîteva consideraţii pe marginea celor mai bine reprezentate grupuri tematice, poeziile descriptive şi cele erotice, cîte 8 fiecare.

Cele dintîi acoperă aproape întreaga arie a peisajului terestru eminescian: marea şi rîurile, munţii şi pădurile, şesurile, lacurile, cerul înstelat sau noros, văpaia lunii peste întinderea lumii, Valhala însăşi. Şi, într-un loc, *S-oglindă în lacul*, imaginea reflexelor în apă, atît de frecventă la Eminescu şi atît de puţina analizată, cu excepţia admirabilelor pagini ale mult regretatei Ioana Em. Petrescu din ultima şi frumoasa ei carte de exegeză eminesciană, *Eminescu şi mutaţiile poeziei româneşti*, la sfîrşitul capitolului *Captivul din oglindă* (p. 39—83). O remarcă specială se cuvine poeziei *Marea-nalţă mii de valuri*, unde apare frecventa imagine a mării răzvrătite care vrea să atingă cerul, apoi, înfrîntă, recade în albia ei. Ceva asemănător poate fi citit mai ales în sonetele, scrise cam în aceeaşi vreme, *Iar oceanu-ntărîtat* şi *Adînca mare* (reluate amîndouă în drama *Decebal* (vezi OPERE, VIII, p. 38—39 şi 1089). Numai că aici apare ceva mai mult: marea se năpusteşte spre ceruri pentru « a scăpa din astă lume », din cuprinsul unui pămînt plin de vulcanice răni şi de moarte. De asemenea o notă deosebită se simte şi în *Şi stînce pe stînce*, unde, în versuri albe, peisajul e local, românesc, la întîlnirea uimită dintre uriaşii munţi împăduriţi ai lumii noastre şi marile ape ale Dunării în curgere către şesurile ţării.

Cît despre ultimul grup de inedite la care ne vom referi, acela al celor 7 poezii de dragoste, nici aici nu lipsesc moduri şi acorduri noi. Nu de prisos aici o referire la o poezie care figurează în al doilea grup din prezentul volum, *Întrebi o soră*, scrisă la Viena în 1871 şi încă tributară, după o jumătate de deceniu de la debut, stilului eminescian juvenil, cu metrica, lexicul şi manierismele timpurii ale unei epoci altfel depăşite. Dar şi asemenea anacronisme sînt preţioase pentru istoricul evoluţiei stilului eminescian. Cu atît mai mult cu cît distihul *S-a dus*, scris în aceeaşi vreme, prevesteşte o artă mai matură, printr-o simplă atingere de coardă care se amplifică în tăcerea lăsată de concizia ei: îndepărtarea celei duse departe lasă după ea, ca şi trecerea luminilor stelare, un şi mai adînc întuneric al singurătăţii. Despre *Vis* s-au mai spus cele cuvenite, dar ar mai fi de adăugat, ca fiind acesta singurul poem erotic-funerar din această culegere, că, încă departe de climaxul autoscopic al dublului din versiunea de peste ani (pentru care facem aici referire şi la foarte interesantele texte de aceeaşi natură integrate în versiunea B a actului V al *Mirei*, unde identitatea naratorului cu chipul de mort care îi apare are loc tot în ambianţa unui vis; OPERE, VIII, p. 246—247 şi 1108), poezia îl anunţă măcar prin înlocuirea lui *ei* cu *lui* din versul 25. În rest, poezia se dezvoltă pe alte linii: imaginea

care apare este a iubitei moarte, dar visătorul trece şi mai departe. Întîi pentru a se întreba dacă nu cumva el însuşi este mort, *cei doi visîndu-se unul pe altul*, apoi, în acumularea precipitată de întrebări din ultimele două strofe, pentru a lărgi îndoiala asupra lumii întregi, care e poate doar un vis al subiectului sau poate chiar, cu trecerea hotărîtă de la întrebare la aserţiune, un vis al veşnicei morţi. *A frumuseţii tale forme* (Iaşi, 1875—1876) face parte din intensul ciclu veronian scris atunci şi suferă de o relativă lipsă de decantare poetică, este prea directă, prea frustă ca sentiment şi, în ciuda unor versuri bine strunite, este mai mult un document de viaţă, interesant ca atare şi mai ales ca termen de comparaţie cu poeziile mai evoluate din acelaşi ciclu, ca de pildă cu poeziile contemporane *Cînd te-am văzut*, *Verena* sau *Pierdută pentru mine, zîmbind prin lume treci.* În schimb, neîncheiata *Răpiţi din cer, hrăniţi cu basme*, scrisă mai tîrziu, la Bucureşti (1878—1879) se apropie mai mult de desăvîrşirea şi de graţia poemelor de dragoste compuse în metru mai scurt şi cu rime încrucişate şi în care iubita apare ca stăpînă a iubirii, fiinţă atît de primejdioasă în lenea ei visătoare şi în falsa ei inocenţă, cum apare şi în cealaltă poezie de acest fel prezentă aici, mai tîrzie, *De pe ochi ţi se ridică* (1881). În *E trist ca nimeni să te ştie* lumina jucăuşă din poeziile mai sus amintite se întunecă în durerea părăsirii şi pustiului lăsat în urmă de *Acest amor bogat în chinuri / Şi-n mîngîieri de tot sărac.* Iar în *O, rămîi, rămîi cu bine* (tot din 1879) totul devine crîncen şi amar, poezia e o anatemă şi un refuz, sufletul iubitor îşi arată pierduta putere de a mai iubi unde-a iubit şi-a pătimit atît şi chiar, prea tîrziu rechemat în iubire, să se mai prefacă: vechea flacără este cenuşă *Şi asupra ta se lasă / Nenduraţii-mi ochi de gheaţă*, cu o răceală şi îndepărtare care, peste doi-trei ani, va da o încheiere *Luceafărului.*

A doua secţiune se legitimează atît prin dorinţa de a strînge la un loc toate dezvăluirile din ultima vreme ale manuscriselor eminesciene cît şi pentru că revista noastră şi-a lărgit, într-o măsură rezonabilă, aria de cuprindere, năzuind să pună la îndemîna cititorilor ei tot ceea ce altfel rămîne răzleţit şi irelevant, aproape mai tăinuit de conştiinţa publică decît ineditul însuşi. Pînă şi ineditelor apărute de-a lungul anilor în însăşi revista « *Manuscriptum* » li se cuvenea o întrunire care să le dea o structură şi un sens de ansamblu.

Şi mai există un aspect al lucrurilor. Simplul fapt că cineva, indiferent unde, publică o inedită nu ajunge pentru a-i conferi acelui text statutul lui real. Uneori publicarea nejudicioasă mai mult ocultează decît revelă valoarea şi statutul unui text. Un bun exemplu este poezia *Un far e soarele în marea lumei*, publicată de Aurelia Rusu în *Opere*, IV *Teatru*, Minerva, 1978, p. 373, sub titlul *Demon şi înger (O tragedie)*, care nu are absolut nimic de a face cu textul (e un titlu destinat unui proiect dramaturgic nerealizat şi scris, separat, în josul paginii în chestiune), aşa cum poezia nu are nici o relaţie nici cu

teatrul, nici cu ceea ce editoarea publică drept o a doua strofă, scrisă de Eminescu după un semn de separare și care reprezintă cu totul altceva: o variantă timpurie la versurile 343—348 din *Memento mori* (OPERE, IV, p. 121). În asemenea aberante cazuri editarea mai mult păgubește decît prieste bunei cunoașteri a poeziei eminesciene. Iar publicarea situației reale echivalează cu o adevărată primă editare, de vreme ce actul editorial este ceva mai mult decît o brută reproducere de text, indiferentă contextului, statutului și semnificației sale [1].

[1] Pentru a stabili meritele și răspunderile de rigoare și totodată pentru a evita aici înfățișarea a unor determinări și structuri deja formulate *ad locum*, dăm editorul, locul și data primei apariții a poeziilor cuprinse în a doua și a treia secțiune a prezentului număr:

Săracă-i a ta limbă, Oxana Busuioceanu, « *Amfiteatru* », XXIII, nr. 6 (282), iunie 1989, p. 11.

Întrebi o soră, Oxana Busuioceanu, « *Manuscriptum* », XXI (1990), nr, 3—4 (80—81), p. 7.

Cîte nopți eu cugetat-am, Oxana Busuioceanu, « *Manuscriptum* », XX (1989), nr. 4(77), p. 7.

A vieții rădăcină e minciuna, Oxana Busuioceanu, « *Manuscriptum* » XX (1989), nr. 1 (74), p. 13.

Fragmente dintr-o epopee dacică, Petru Creția, « *Viața Românească* », LXXXIV (1989), nr. 10—12, p. 14—15.

Moarte, înger cu-aripi negre, Petru Creția, « *Manuscriptum* », XVIII, nr. 1 (66), p. 6—8.

Un far e soarele în marea lumei, Aurelia Rusu, în M. Eminescu, *Opere*, vol. IV, *Teatru*, Minerva 1978, p. 373 și 681.

Căci eterne sînt ale lumii toate, Petru Creția, « *Tineretul liber* », Supliment literar și artistic, II, nr. 3(4), 20 ianuarie 1990, p. 3.

Eu nu vorbesc de Dumnezeul de-azi, Petru Creția, « *Viața Românească* », LXXXIV (1989), nr. 10—12, p. 15—16.

Sunetul păcii, Petru Creția și Aurelia Creția-Dumitrașcu, « *Viața Românească* », LXXXIV (1989), nr. 7, p. 35—36.

De dau într-o parte mreaja, Oxana Busuioceanu, « *Manuscriptum* », XX (1989), nr. 1 (74), p. 12—13.

Zburam, Oxana Busuioceanu, « *Manuscriptum* », XXI (1990), nr. 1 (78), p. 9.

În ochii altor oameni, Oxana Busuioceanu, « *Contemporanul* », nr. 24 (9 iunie), p. 6.

Valuri lungi de flori albastre, Oxana Busuioceanu, « *Manuscriptum* », XX (1989), nr. 3 (76), p. 14.

Și era ploaie cu senin, Aurelia Creția-Dumitrașcu, « *România literară* », XXII (1989), nr. 24, 15 iunie, p. 6 și în volumul Eminescu, *Poezii*, editura Victor Frunză, 1989, Danemarca, p. 729.

Dormi, dormi!, Oxana Busuioceanu, « *România literară* », XXII (1989), nr. 24 (15 iunie), p. 6.

Toate cele 7 reconstituiri edite au fost publicate de Petru Creția, astfel:

Mohamed Biruitorul, « *Manuscriptum* », XVIII (1987), nr. 2 (67), p. 6—15.

Odă pentru Napoleon, « *Viața Românească* », LXXXIV (1989), nr. 7 (iulie), p. 32—34.

Mușatin, « *Luceafărul* », XXXII (1989), nr. 24, (17 iunie), p. 4—5.

Între nouri și-ntre mare, « *Luceafărul* », XXXII (1989), nr. 23 (10 iunie), p. 1 și 3.

Eterna pace, « *Luceafărul* », XXXI (1988), nr. 24, (11 iunie), p. 1.

Floare de tei, « Luceafărul », XXXII (1989), nr. 23, (10 iunie), p. 1 și 3.

Luceafărul [Versiunea maximală a vorbirii Demiurgului,] « *Viața Românească* », LXXXII, nr. 12, (decembrie), p 17—24.

UN NOU DAR AL MANUSCRISELOR EMINESCIENE

A treia secţiune a acestui volum întruneşte texte care au fost deja tipărite, unele de multă vreme, dar în aşa fel încît, în loc să pară drept ceea ce sînt, poeme depline şi coerente, vrednice de partea cea mai înaltă a operei eminesciene, ele au fost publicate ca simplu material, pregătitor, colateral ori dedus, al unor poezii cu care uneori nu au nimic de a face. Mai mult, unele dintre ele, editorii nereuşind să discearnă din haosul şi din labirintul redactărilor liniile directoare, au fost publicate aşa cum figurează în manuscrise şi nu aşa cum, în ciuda dezordinii aşternerilor pe hîrtie, dezordine dictată de urgenţele inspiraţiei şi, nu odată, a mai multor inspiraţii simultane, tindeau să se organizeze, etapă de etapă, în mintea poetului. Dar organizarea aceasta nu e imposibil de deslușit, măcar ipotetic. Iar ipotezele propuse, şi declarate ca atare, pot fi contestate de orice specialist, dar nu în favoarea întoarcerii la ininteligibil şi amorf, ci în aceleia a unei mai persuasive ipoteze reconstructive. Urmăm astfel, de fapt, îndemnul unui om care a mers atît de departe în sensul restituirii structurii interioare a operei eminesciene, G. Călinescu, care ne propune « să refacem arhitectura ipotetică a operei ». « În chipul acesta, în locul unui catalog de opere şi proiecte, vom aduce o refacere anatomică a tabloului spiritului creator eminescian şi vom insufla duh foilor risipite, unind cu linii, ca în restaurațiile pompeiene, figurile mozaicurilor sparte ». (*Opere*, 12, p. 9). De altfel e bine să se ştie că şi cel mai autorizat editor critic de pînă acum al poeziei eminesciene, Perpessicius, a procedat, în cazul postumelor, la numeroase asemenea reconstrucţii, cum poate oricine lesne constata luînd în considerare sinopsa manuscriselor. Se înţelege prin aceasta că marele editor s-a văzut silit adesea, în absenţa unei versiuni finale, să contamineze versiuni dinstincte, să asambleze strofe disparate, risipite uneori prin mai multe manuscrise, revendicîndu-se de la logica poetică şi prevalîndu-se de unele criterii analogice. E drept că, chiar dacă nu a făcut-o întotdeauna în chip declarat, a procedat cu multe precauţiuni şi reticenţe, uneori de-a dreptul excesive, mai ales cînd luăm în considerare, prin contrast, formulări temerare de felul: din cele „două manuscrise [...] am reconstituit textul unitar" sau „cum inversarea aduce o oarecare modificare a conturului, pe care Eminescu n-a operat-o, ne-am îngăduit în v. 28 o uşoară schimbare, pe care o aflăm în ordinea lucrurilor" (OPERE, V, p. 546 şi 548. Procedînd în mare la fel, am făcut-o luîndu-ne, dimpreună cu mai multe libertăţi, mai multe riscuri (mai curînd de reputaţie, decît de fond). În spatele acestor şovăieli sau necutezări se află de fapt o prejudecată legată de ceea ce se numeşte « ultima voinţă a autorului ». Noi susţinem aici, cu preţul bunului nostru nume, că, în cazul lui Eminescu, aşa ceva nu există. Nici măcar în cazul poeziilor publicate de el, cum se ştie, doar în periodice, nu lipsesc semnele că la unele ar fi renunţat, iar pe altele le-ar fi remaniat şi poate, dîndu-i-se o viaţă infinită, la nesfîr-

UN NOU DAR AL MANUSCRISELOR EMINESCIENE

șit. Și iarăși pe atîtea altele le-ar fi lăsat, cum le-a lăsat (din punctul de vedere al ultimei voințe) în paragină și neașezare. Așa era și așa i-a fost dat. Iar dacă ar fi avut ultima lui vrere de poet într-o ediție definitivă, publicată, cum atîta a vrut, de el însuși, am fi pierdut tezaure de poezie. În materie de Eminescu, Eminescu nu avea cum fi o instanță critică decisivă, poetul fiind mai mare decît gustul și criteriile lui contingente. Instanța nu e el, ci tradiția unei culturi organice, echilibrate și lucide, care i-a încălcat voința: prin Maiorescu, prin editorii postumelor de la început de veac, prin Călinescu, prin Perpessicius și urmașii lui, prin Negoițescu, prin Iorga care, legitimîndu-i pe toți, a postulat că orice cuvînt scris de el trebuie publicat. Firește, nu oricum, ci printr-un efort de pătrundere în structura subiacentă și nevăzută a operei, ale cărui rezultate l-ar surprinde, prin dezvăluirea splendorii și coerenței lor, pe Eminescu însuși. Că ne-ar ierta ori nu ne este indiferent și această iubitoare nepăsare stă la temeiul celei de a treia secțiuni a prezentului volum.

Trebuie să precizăm că o bună parte din ce cuprinde ea reprezintă ceea ce ne-am obișnuit a numi reconstituiri și sînt de fapt asamblări de texte dictate de un principiu de coerență imanent scrisului eminescian.

Definiția lor este aceea că poetului îi aparține textul (altfel cum?) iar editorului suita și structura elementelor constitutive, deci că, în chipul cel mai evident, ele nu au investitura autorității autorului, ci legitimarea autorității editorului, cîtă este. Pe de altă parte unele dintre poemele acestei a treia secțiuni nu se revendică de la vreun efort deosebit de constituire a unui ansamblu coerent și finit, ci reprezintă, ca de pildă *Oda pentru Napoleon* sau *Era o pasăre-n vechime*, simple autonomizări, scoaterea din subordonarea arbitrară la un poem cunoscut și acordarea unui statut autonom. Pentru fiecare reconstituire sau autonomizare justificările pot fi găsite (cu excepția *Odei pentru Napoleon)* prin recurgerea la ceea ce s-a spus cu prilejul primei publicări a reconstituirilor edite. Cît despre *Odă* și despre cele 5 reconstituiri inedite, iată aici toate lămuririle necesare:

E bine să reamintim că *Odă (în metru antic)*, care apare întîia oară, dincolo de voința poetului, în decembrie 1883, în prima ediție Maiorescu, este, în cele 5 concentrate strofe ale sale, poemul unei căderi din singurătate și nepăsare de lume în infernul arzător al iubirii și al înstrăinării de sine. În timp ce, cu aceeași structură prozodică și cu cîteva, puține, elemente care aveau să treacă în poemul știut, *Oda pentru Napoleon* (titlul este al lui Perpessicius), cu cele 11 strofe ale sale și cu adresarea la persoana a doua (în timp ce *Oda în metru antic*, care de fapt nu este o odă decît prin reminiscență, este un monolog la persoana întîi singular, cu excepția adresării finale: « Vino iar în sîn, nepăsare tristă ») este cu totul altceva: în afară de Manzoni în *Cinque Maggio* (scrisă în 1821, la moartea lui Bonaparte)

318.698

SALA DE LECTURĂ

nimeni n-a scris despre împărat ceva de adîncimea şi de freamătul acesta. Nu e de căutat în ea nimic din marele epos imperial, nici cugetări asupra măreţiei şi înfrîngerii, nici lirica minoră a exilului. Iar Cezarul nu apare ca biată fiinţă omenească supusă, oricîtă mărire i-ar fi hărăzită, legilor zămislirii şi morţii. Acest Napoleon se înfăţişează ca o făptură de marmură, coborîtă o clipă de pe soclul ei ca să mişte şi să înviforeze lumea, pentru ca apoi să-şi reia neclintirea, veşnicia şi singurătatea. Are proprietăţile unei mari statui cosmice, ale albei pietre eterne din care e făcut. Căci e făcut din însăşi materia impasibilităţii, a indiferenţei, a nedurerii, iar tristeţea lui este de alt ordin şi de altă esenţă.

Or, este păcat ca o asemenea poezie să rămînă pierdută, prin rare şi complicate ediţii critice, în protoistoria unui poem el însuşi de altă natură, pentru a nu mai fi reprodus niciodată în vreo ediţie de circulaţie mai largă, deci pentru a fi pentru totdeauna exclus din conştiinţa culturii. Cu acest gînd, al autonomizării, este înfăţişat aici poemul, redactat la Berlin prin 1873—1874 *(Oda în metru antic* este din 1882), păstrată în caietul *2262*, pe filele *154—155* şi publicat întîia oară în 1944 de Perpessicius în OPERE, III, p. 116—117 (ca primă variantă a *Odei în metru antic)* şi apoi, cu statut autonom, de mine, în « Viaţa Românească », LXXXIV (1989), nr. 7 (iulie), p. 33—34.

Dintre cele 5 reconstituiri inedite, *Un Phoenix e o pasăre-n vechime* derivă din însuşi lungul proces care se încheie cu cele 5 strofe din 1882 ale *Odei în metru antic* (vv. 15—16: « Pot să mai renviu luminos din el ca / Pasărea Phoenix? » Dar poezia este scrisă pentru ea însăşi, în cu totul alt metru, iar din bruioanele repetitive de pe filele 352—354 ale caietului 2259 (unele barate pentru a fi reluate, altele rămase neşterse, dar neintegrabile), dacă cineva le citeşte cu atenţie, se distinge o structură netă şi subtilă: ceea ce apare aici ca a treia strofă a reconstituirii o reia pe prima, întocmai cum se reia, în veşnicie, ciclul de viaţă şi de moarte al străvechii păsări ivită în imaginaţia omenirii pe aria cea mai întinsă a Răsăritului, pînă în China. Perpessicius o include într-o secţiune intitulată *Colaterale (Phönix etc.)* (OPERE, III, p. 131—132), tipărind textele în pură secvenţă topografică. Publicînd-o aici în articulaţiile ei ferme, desprinsă din ezitările şi reluările redactării, o prezentăm nu numai ca o reconstituire, ci şi ca pe o autonomizare, ca de fapt toate reconstituirile adunate în prezenta culegere.

O stea în reci nemărginiri şi *De ce regina nopţilor* fac parte din nebuloasa familiei de texte din care a rezultat *La steaua*. Prima e scrisă cu structura metrică şi strofică pe care o au şi *La steaua* şi *Luceafărul* şi alte multe poezii şi încercări de poezii din 1882 şi mai ales 1883. Poetul pare a se fi fixat la această formă, aproape obsesional, şi încearcă în ea, febril, cele mai pure acorduri lirice. *O stea în reci nemărginiri* este însă anterioară tezei conceptuale şi astronomice din *La steaua*. Poezia are, e adevărat, în fruntea ei, o stinsă stea, dar ceea ce dăinuie

din ea nu este lumina călătorind prin lungi milenii, ci o stare adîncă a sufletului: o speranţă deşartă, durerea rămînînd mereu şi, pierdută în univers, o umbră a pierdutei fericiri.

Cît despre *De ce regina nopţilor*, în poezia aceasta astrul mort sau care moare de veacuri după veacuri este însăşi luna, luna unui cer care nu e şi el « decît un vis / Al liniştei celei eterne », luna care exercită asupra lumii, a valurilor mării, a iubirilor, atracţia magnetică şi plină de farmec a morţii. Şi apoi surpriza ultimei strofe: din declinul şi din oprirea din mers a universului ar izvorî nu întunericul final ci o intensă lumină, aceea care bîntuie şi sfîşie ultimele luni de mare poezie eminesciană. Dar poezia mai are o surpriză, de ordin formal: faţă de strofa tipică pentru *Luceafărul* şi multe poezii ale acestei vremi *(S-a dus amorul, Cînd amintirile, Ce e amorul?, Pe lîngă plopii fără soţ, Şi dacă, Dacă iubeşti fără să speri, Şi oare tot n-aţi înţeles, Să fie sara-n asfinţit, Un farmec trist şi nenţeles)*, alcătuită din versuri iambice de 8 silabe cu rime masculine alternînd cu versuri, tot iambice, de 7 silabe cu rime feminine, *De ce regina nopţilor* are strofele încheiate cu cîte un vers de 9 silabe alcătuit din trei amfibrahi (_ / _). Efectul melodic, care nu se mai regăseşte decît *Ori sus la munte de-or trăi*[1] şi în *Oricît de mult am suferit* (scrise cum în aceeaşi vreme) este plin de un straniu farmec, ca o neaşteptată încetinire şi lărgire a respiraţiei poetice.

Aceste din urmă două poezii figurează la Perpessicius, în OPERE, III, p. 321—325, drept *Colaterale*, introduse de următoarele consideraţii: « Trecem, în secţiunea aceasta, în primul rînd, cîteva texte, înrudite de aproape şi izvorîte din aceleaşi preocupări, unele conturate, altele informe, aflătoare în acelaşi manuscris 2270, toate purtînd semnele aceleiaşi grafii şi aceleiaşi epoci. Valoarea lor e, cred, mai curînd de natură documentară. Ele întregesc şi subliniază, prin chiar imperfecţia lor, acuitatea unui anume moment psihologic, poate chiar fiziologic » (p. 321). Numai că « imperfecţia » lor e doar aparentă, interesul lor, după cum poate constata orice cititor, depăşeşte cu mult pe cel documentar şi se hrăneşte din sine, nu din năzuinţa depăşită către un alt ţel. Iar la ceea ce poate părea inform i se poate da formă dacă ţinem seama de structurile interioare.

Ultima reconstituire (şi totodată autonomizare) inedită ca atare, *Dacă iubeşti fără să speri*, este calificată drept variantă nu în sensul că reprezintă o simplă etapă către textul definitiv, ci tocmai pentru că este o variantă în cel mai adecvat sens al cuvîntului: o altă, cu totul altă tratare a temei.

Nici Maiorescu n-a putut renunţa la cele patru versiuni ale lui *Mai am un singur dor*, definindu-le pe ultimele trei drept *Variantă, Altă*

---

[1] Din *2270, 68 r*, publicată de Perpessicius în OPERE, V, p. 55, ca text colateral la *Muşat şi ursitorile*.

variantă, *Altă variantă*, nici Perpessicius, care este de obicei purtat de tendința contrară, n-a putut ocoli publicarea a cîte două sau chiar trei versiuni în cazul poemului dramatic *Andrei Mureșanu* și în acela al unor postume ca *Tu mă privești cu marii ochi* cu varianta *Terține*, *Albumul*, cu varianta *Sauve qui peut*, *Ce s-alegea de noi, a mea nebună*, cu varianta *Ce s-alegea de doi nebuni, iubito*, *Ochiul tău iubit* și *Oare tot n-ați înțeles*, cu variantele lor omonime. Ca și în cazul poeziei *De ce regina nopților*, oscilația între paginile de manuscris, aici însă mult mai apropiate, se explică prin selectarea ultimei redactări integrabile în bună logică poetică a fiecărei strofe în parte. Cît despre laitmotivul trinar cu variațiuni care apare în ultimul vers al strofelor 2 și 4—7 el este și în acest caz alcătuit din cîte trei tribrahi, iar de data aceasta nu numai metric identic, ci și structural analog cu laitmotivul celor trei strofe ale poeziei *Oricît de mult am suferit*, scrisă în același caiet *2261* la cîteva file mai încolo *(331 r)*: « Cu luna, pe valuri de mare », « Pe mare, cu luna din valuri, » « Din valuri de mare cu luna » la care, în josul paginii, poetul adaugă la șir, fără să le integreze: « Cu luna din valuri de mare / Cu luna din marea de valuri / Din mare cu luna din valuri / Din valuri de mare cu luna. » (De remarcat că procedeul prin care Perpessicius dă structură organică acestei poezii este, ca în atîtea alte cazuri, identic cu acela care a dus la prezentele reconstituiri: structurare și seriere a redactărilor în absența unor indicații de autor.)

Laitmotivul e mult mai mult decît un joc formal sau o ilustrare descriptivă, este un decor lăuntric al sufletului și al deznădejdii unei iubiri fără răspuns și fără scăpare, însingurat și pierdut sub un cer devenit întunecat, o dragoste pustie cum nemărginit de pustii sînt întinderile deșerturilor și ale mării și ale morții, sub semnul soartei.

În sfîrșit, din aceleași febrile, finale așterneri pe filele caietelor *2270* și *2279* din care s-a putut alege *Eterna pace* se degajă încă un text, pe care l-am numit *Aceeași moarte*.

Primele două strofe sînt priviri de sus, una de zi, alta de noapte, asupra lumii pieritoare a vieților. Urmează apoi necruțătorul cînt al terținelor morții: soartă atotcuprinzătoare în care toate se sfîrșesc la fel, vîrste, ranguri și jocuri, dansuri și iubiri, trăind o vreme, durînd sub lună și în timp și întorcîndu-se toate în aceeași moarte. Iar ultimele două strofe se înalță iar, deasupra perindării monotone și fără capăt a zilelor și a nopților, către steaua unei eterne lumini și către un principiu cosmic de dincolo de orice determinare și de orice timp.

Revenind acum la totalitatea celor 12 reconstituiri și autonomizări întrunite aici trebuie spus că, spre deosebire de inedite și de publicațiile recente în periodice, care se află în succesiune cronologică, secțiunea consacrată reconstituirilor a fost orînduită după un alt criteriu, care trebuie justificat. Aceste poeme au fost scrise, aproape toate, în perioada 1880 — iunie 1883, la București, și multe dintre redactări sînt simultane, cum stătea în obiceiul poetului. Deci serierea cro-

nologică se dovedește imposibilă și ar fi, în fond, irelevantă. Ceea ce e important este că poemele înfățișate aici în ansamblul lor se situează în zona cea mai înaltă a scrisului eminescian și încheie cîteva din direcțiile majore de evoluție a operei poetice: *Mohamed biruitorul* se situează în sfera *Scrisorilor*, ca o altă *Scrisoarea III;* despre relația dintre *Odă pentru Napoleon* și *Odă (în metru antic)* s-au spus deja toate cele necesare, iar în aceeași zonă își găsește locul și *Un Phoenix e o pasăre-n vechime*; *Eterna pace* încununează tot ce a scris Eminescu în terține, o parte mai puțin cunoscută a operei sale, publicată doar postum dar plină de atîta poezie și de atîta meșteșug, parte care cuprinde: *Care-i amorul meu în astă lume* (1873), *Cum negustorii din Constantinopol* (1874), *În căutarea Șeherezadei* (1874), *Tu mă privești cu ochii mari* (1876), *Terține* (1876), *Ce s-alegea de doi nebuni, iubito* (1878), *Mușat și ursitorile* (1882). Chiar și poemul intitulat aici *Aceeași moarte* a mai fost încercat într-o variantă cu structura strofică a celor de mai sus. În aceeași perioadă Eminescu scrie mult în vers și în stil popular, iar această direcție culminează în poezia lirică *Între nouri și-ntre mare* (așa cum se înfățișează ea aici) și în marele epos *Mușatin*, care, în ordinea poeziei de inspirație populară, se așează la înălțimea *Luceafărului*; cît despre familia *Luceafărului*, din ea nu face parte numai versiunea maximală a cuvîntării demiurgice, ci și *Dacă iubești fără să speri* și, prin intermediul lui *La steaua* (care, către începutul verii 1883, intră și ea în cîmpul gravitațional al *Luceafărului*, cu care tinde să fuzioneze), *O stea în reci nemărginiri* și *De ce regina nopților*. Geniul poetic eminescian se află acum la zenit. Și aici, în înălțimea aceasta astrală, pură și glacial-incandescentă, el s-a întîlnit cu un anume tip de strofă, aceea a *Luceafărului*, de care nu s-a mai putut desprinde pînă cînd toate s-au sfîrșit în combustia finală a acelei înalte și sfîșietoare veri. A citi cele cîteva zeci de file pe care s-a așternut cea mai intensă ardere a poeziei românești și a le citi cu gîndul la mișcarea lor interioară, făcută cum este din proliferări inepuizabile și din sacrificii fabuloase, din ecouri și reflexe care vin și trec într-o perindare neostenită, înseamnă, dacă stărui îndeajuns, a accede la lumea însăși a poeziei ca durere cosmică și ca triumf. O lume devenită cîntec în sine, lui singur dezlegare și lege, într-un freamăt infinit, ca de frunze ori valuri, ca de glasuri mereu luîndu-și și reluîndu-și unul altuia aceleași gînduri, aceleași adînci pătimiri, aceleași nemaiauzite vorbe și trecîndu-le, într-o lentă transfigurare, altora și altora, alcătuindu-se, nocturne, întristate și visătoare, într-o lume fără țărm.

Petru CREȚIA

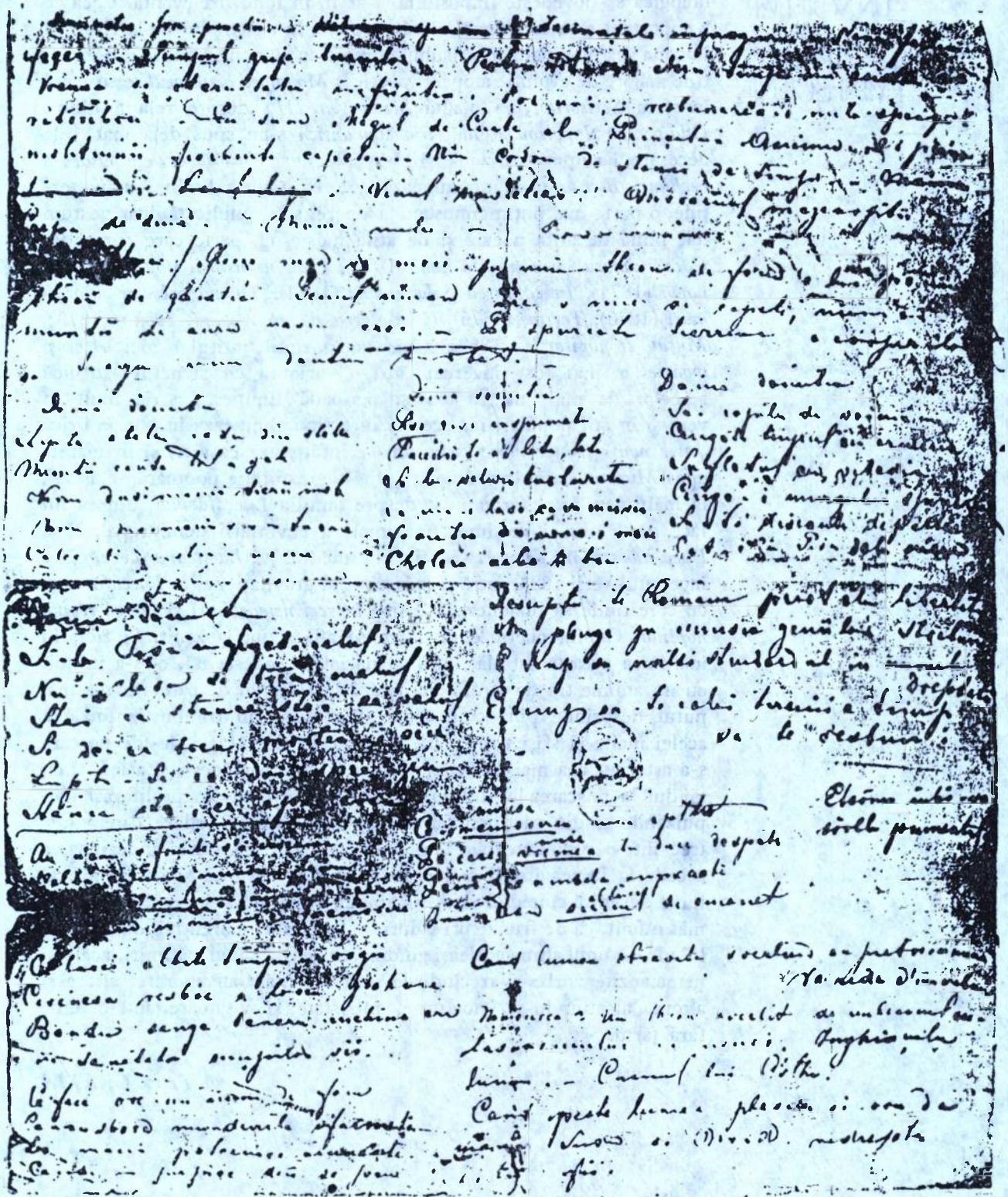

POEZII INEDITE

Doină, doiniță 25
Deșteaptă-te române 27
Timpii-n orgii 27
În modul vechi soarele sună 29
S-a dus 33
Marea-nalță mii de valuri 33
Adevărul 33
Vis 35
Stele izvorăsc pe ceruri 37
Norii se desfac în două 39
Și stînce pe stînce 39
Păduri sînt risipite 43
Unde-n sălcii argintoase 43
Atît de palid, de adînc de mîndru 43
O poveste 47
A frumseții tale forme 47
O umbră e ființa-i 49
Și răsună printre papuri 53
S-oglindă în lacul 53
Răpiți din cer, hrăniți cu basme 53
E trist ca nimeni să te știe 59
O, rămîi, rămîi cu bine 61
O, Saturn 63
De pe ochi ți se ridică 65

POEZII INEDITE

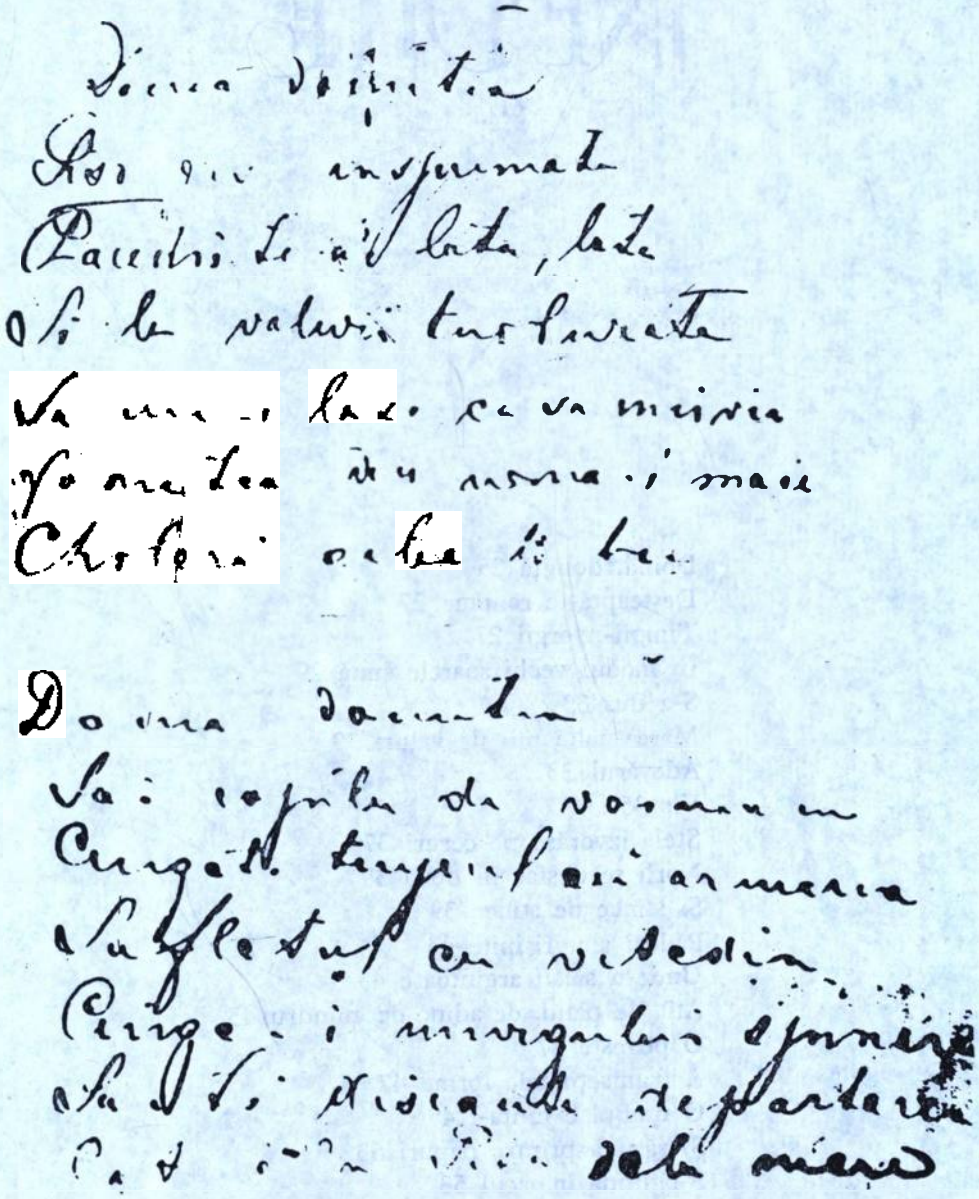

Doină, doiniță!

222 v

Doină, doiniță!
Șapte-oțele-adu din stele,
Munții cînte tot a jele,
Vin dușmanii țării mele;
Vin dușmanii, vin în turme,
Calce-li pustia-n urme.

Doină, doiniță!
Piso, rivă înspumată,
Face-mi-te-ai lată, lată
Și la valuri turburată,
Să nu-i lași ca să mai vie,
Foametea din urmă-i mîie,
Holera calea li ție.

Doină, doiniță!
Sai, copil de voinicariu,
Cinge-ți trupul cu armariu,
Sufletul cu vitezie;
Cinge-i murgului spinarea
Să-ți discînte depărtarea
Cît e-n Pisa dealu mare.

Doină, doiniță!
Și la Pisa-nfigeți calul,
Nu-i lăsa să treacă malul,
Stai ca stînca, stai ca valul
Și, de-ar trece, moartea-i secе,
Luptă-te ca doisprezece,
Stînca stă, iar apa trece.

[1866]

Desculpele le Romanu pentru libertatea
ce mi-o plange pe numele genial Stalin
E Rusu de multi standard si in numele
Dreptatii
Libertatii si pentru ca sa traiasca in pace
de le rasbun:

Cu lacrimi albe de ninsoare vezi
Cerneala rosie a lor sfaturi
Bandita sange de nevinovati in vai
in de nedreptate sangeroase vii.

Le face cu mii de ani de foc
Cu sabia mondiala pe fata inscrisa
De mari profunzimi ascunsa
Ca sa se stranga sub de pamant

2258

Deșteaptă-te, române

222 v

Deșteptă-te, române, preot al libertății,
Nu plînge pe cenușa geniilor străbuni,
E timp să nalți stindardul în numele Dreptății,
E timp să-ți calci tiranii, e timp să te răzbuni.

[1866]

2258

Timpii-n orgii

222 v

Cu [?]arci albite timpii-n orgii
Ciocnesc războaie a lor pahare:
Bînd sînge tînăr închină oare
În sănătatea scumpilor vii?

Ce face oare un arm de foc
Cînd zboară mundurile sfărmate,
De mîni puternice-aruncate,
Cînd în prepice zeii se joc?

[1866]

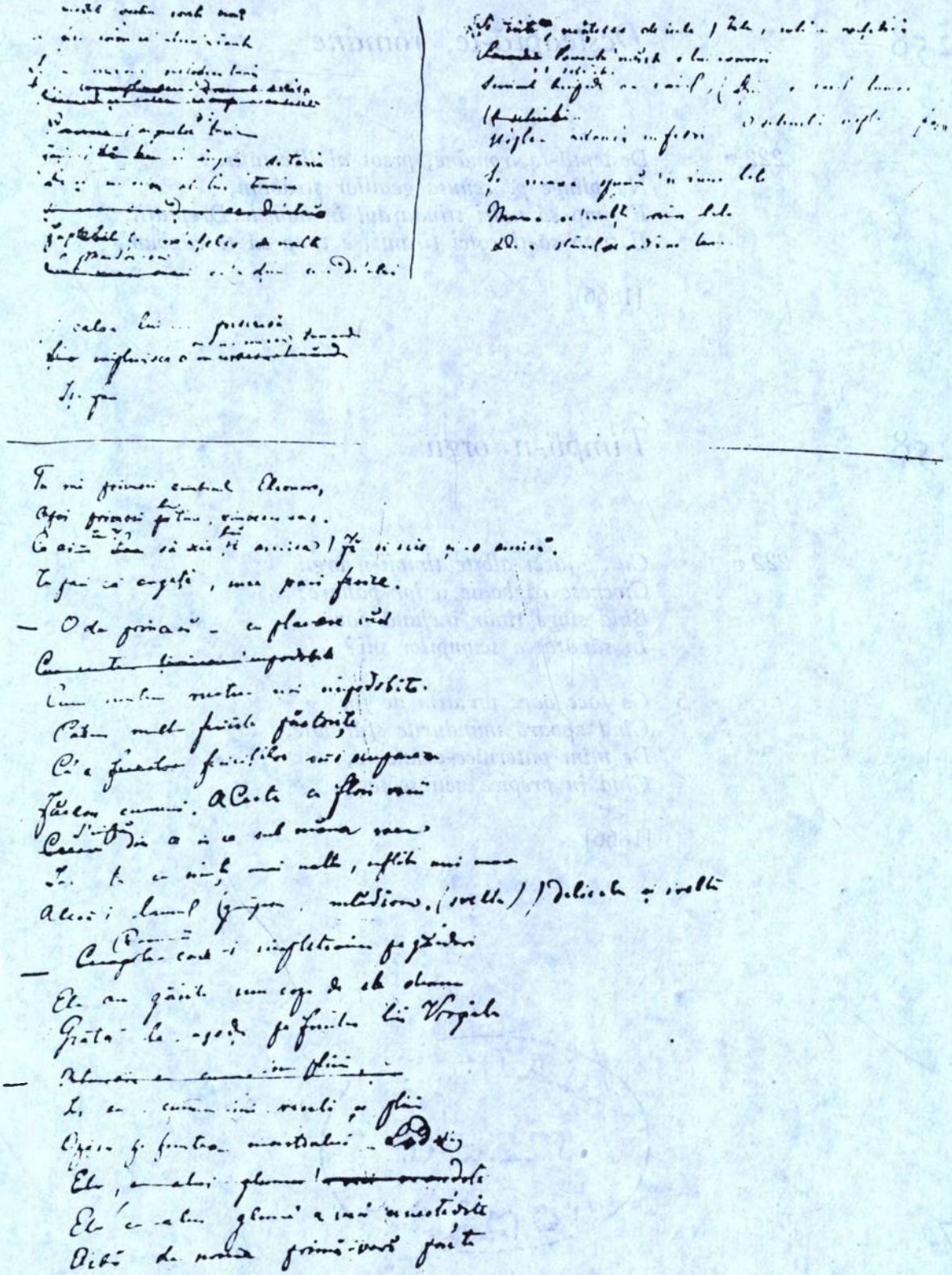

În modul vechi soarele sună

40 v

În modul vechi soarele sună,
Cu sferi surori se-ntrece-n cînt,
Şi calea lui [din veci] [1] *prescrisă*
Şi-o împlineşte-n mers tunînd [2].

Faţa-i la îngeri dă tărie [3],
Deşi nu ştim [4] *al lui temei,*
Faptele [5] *nenţeles de-nalte*
Mîndre-s ca-n ziua cea dintei [6].

Iute, iuţime nenţeleasă [7],
Pămîntu-nvîrte-a lui comori;
Ziua ca raiul luminoasă
O schimbă noaptea cu fiori; [8]

Marea ce-nalţă rîuri late [9]
De-a stîncilor adînc tărîm
[.....]
[.....]

[1870—1871]

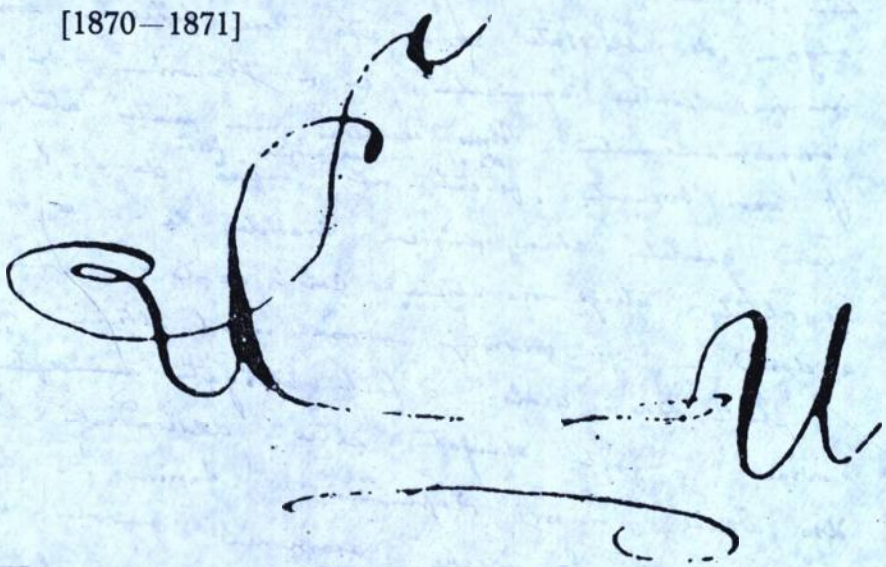

[1] în ms. puncte de suspensie [2] ultimele două versuri iniţial *Şi-n mersul /lui/ melodic sună, / Plinindu-şi calea ce i-ai scris* apoi *Ce-i împlineşte drumul scris* [3] iniţial *Faţa-i dă tărie ;* deasupra figurează o încercare ulterioară abandonată *Privirea-i îngerilor dă tărie* [4] modificat din *ştiu* [5] iniţial *Făpturile-ţi* [6] iniţial *Sînt mari ca-n ziua cea dintei* [7] iniţial *Şi iute, nenţeles de iute* [8] ultimele două versuri iniţial *Seninul limpede ca raiul, / Noaptea adîncă cu fiori* [9] iniţial *Şi marea spumă-n rîuri late.*

antocmai calma.

D-o dau, l-a dus departe cu stele trecătore
E las un întuneric adânc și urma lui

Preț. Revocarea ce aprobarea ințelegi-mi cuiu. dupe ași
Capitol. Reprezentațiunea ... aprobarea acte-mi cuiu dupe
ușe. Sărut spinele Rendirilor tale - și te rog ți-mi limpezi lumea
pe ochi de unde am venit

ce cam învechite diplome, nisce de nobleță, limbe - dar am
transcrisa pe hârtie și ghebosele de bitrânețe am transcris
cu litterele de azi ale Românilor

Regelui. Regele din jocul Otale de față e slăvitatea
românilor. Viva Sicut Regelui Dle etc. ... - și mâne?
Da?! T Eșecu Regelui

alutăm cu bucurie apariția unei noi litterare nutem în Bucovina intitulată cu atât de frumoasă: Dioriță Bucovinei. Și bucuria noastră nu ar fi prefăcută - căci n-am zis - credeam cu drept cuvânt - cum că și în acest organ de publicitate vom avé încă federată sincer și plină de foc inimă contra inamicului ce ni Bucovina ni este comună: contra Antisemitismului. Un campion mai multe atât nu ar fi fost bucurată, de și nu în ființă fiică - nu în înțelesul de-a-l avé contra nostră țără gardele altor amărâți înainte de-a se recunoșce unul pe altul strigă vorba altuia. Cine-i acolo?... etnic! strigă gardea a doua - își prezintă armă unul altuia și se salută.

Acele Cine-i acolo? a fost strigată în dreptul și de Diorița Bucovinei, o fost strigată către descendanții Coloniei romane din Dacia și noi răspundem Amicu! - dar Tot-odată ei; la urechi asemenea parolei secrete, cine ne-am fi și ce am voi ceea ce credeau unele din onorabilii Colaboratori. și acelui fost când nerecunoscându-ne ca un fel ... în ... din Bucovina o provincie autochtonică slavă

POEZII INEDITE

ACADEMIA
MSSC.
ROMÂNĂ

Adevărul: Nu există ici ai fi în a gândi —

Şi e el: Este-acia lasă şi ironică sentinţă

Care auzi tuse adeverul spre a fi mâne de zis
mereu ii ide

Ale vi ieşi — şi cauta vreuna este i dintre pământ / pierre f
căi

(o Vici simţiţi cine ceruşi vi ştiuna)

Mereu ~~nu~~ ce ~~semnează~~ ironic în ei mulţi mulţi ironia i la ei şi stau.

Naşte şi gândul cel de astăzi, sfaturi ii rele de ieri

Vici adevărul ei semăna că a fi sus în gândire

Veşnic vi un l ochi ingrijit —

2257 *S-a dus*

24 r

S-a dus, s-a dus departe ca stele trecătoare
Ce las un întuneric adînc în urma lor.

[1871]

2290 *Marea naltă mii de valuri*

87 v

Marea-naltă mii de valuri, mii de brațe-albe de spume
Spre a se spînzura de stele ș-a scăpa din astă lume,
Din pămîntul ce de rane și de moarte e cuprins.
Și pămîntu-ntreg e-o rană de jăratic — un vulcan.
Detunată, cu turbare ea în pat se tologește, [1]
Mișcă valurile-i negre și espiră.

[1871—1872]

[1] inițial *Detunată ea recade, valuri lungi rostogolește*

2290 *Adevărul*

52 r

Adevărul? Nu simțiți voi că a-l ști nu e putință.
Ce e el? Este-acea laxă și ironică sentință
Care azi [e-] adevărată [1] *spre a fi mîne de rîs.*
Dar vă iert, căci cearta voastră este moartea în idee [2],
Moartea [3] *ce nimic nu lasă* [4] *multă vreme-n loc să steie,*
Naște gîndul cel de astăzi, sfarmă-ideile de ieri.

Nici adevărul cel simplu că a-l ști nu-i cu putință
Vecinic voi nu-l veți cuprinde.

[1871—1872]

[1] inițial *Care zi trece [de dreaptă]* [2] inițial *și cearta voastră este ⟨a ideilor ⟨moarte⟩ pieire⟩* [3] după *Nici simțiți că-n voi lucrează* apoi *Nu simțiți cumcă vă mînă* succesiv eliminate [4] inițial *Moartea care* apoi *Moartea ce nu lasă*

ACADEMIA
MISC
ROMÂNĂ

159 r

Plutesc pe rîu — pe pînza-i plană,
Pe păduri vineți de cristal,
În urmă-mi noaptea dumbrăvană,
Nainte-mi domnul cel regal.

Căci pe o insulă ferice
Se-nalță cupola de bronz,
A lui coloane nalt-antice
Sub norii nopții mari și blonzi[1].

Mă urc pe scări, intru-năuntru:
Tăcere — de-aud al meu pas,
Se-nalț-frumoase, lucesc mîndre
Chipuri de sfinți p-iconostas.

Și-n turla [mare] doar străluce
Un singur sîmbure de foc
Ce luminează sub o cruce
Și naște umbre-n orice loc.

Și numai sus, din cor, apasă[2]
Un cîntec trist, prin stîlpii reci[3],
Ca o cerșire tînguioasă
Pentru repausul de veci.

Și-n tactul muzicei ce-ntreabă
Ieși încet un chip ca-n somn,
Cu o făclie-n mîna slabă,
C-o lungă mantie de domn[5].

Și cînd mă uit în a lui[6] *față*
Cu ochii-nchiși, căzuți în fund[7],
Cu o slăbire lungăreață,
Cu buze vineți strîns profund[8].

Ah! îl cunosc ast chip ce trece,
Ast sîn de marmură pălit.
Ce cald-ai fost și cum ești rece,
Tu dulce înger ce-am iubit.

Cînd mi-ai murit tu? Cum se poate
Să nu o ştiu că nu mai eşti?
Visez? Sau moartă eşti, iubită,
Sau ambii-n groapă visăm morţi[9]*?*

Eşti[10] *moartă tu? Sînt mort în groapă*
Te văd ca-n vis, o dulce stea?[11]
Trăim în lume? Este lumea?
Sau e o viziune-a mea?

Ce este lumea? Sclav şi rege...
Închipuiri a lumei sorţi,
Căci viaţa-ntreagă-a lumii-ntrege
Un vis e al eternei morţi.

[1871—1872]

---

[1] iniţial *A lui fereşti boltite, ronzi* apoi *Ce-au reflectat umbre de bonzi* [2] deasupra lui *s-aude* şters [3] iniţial *Un cîntec trist, profund, încet* [4] în ms. *se-ntreabă* înlocuit de fapt cu puncte de suspensie în aşteptarea unei soluţii mai potrivite [5] iniţial *Şi-n tristul muzicei plîngînde / Îmbla încet un chip înalt / Cu o făclie-n mîna slabă / C-o haină ungă ca de domn* [6] modificat din *ei* [7] iniţial *Cu ochii-nchişi şi* [— — —] apoi *şi înfundaţi* [8] iniţial *Cu buze vinete, subţiri* [9] iniţial *Sau amîndoi mai visăm morţi* [10] după *Visez? (Eşti moartă) Eşti în sciriu* [11] iniţial *Visez de tine ş-al tău dor*

2284 *Stele izvorăsc pe ceruri*

65 v *Stele izvorăsc pe ceruri, întuneric creşte-n vale*[1]
Peste rîuri, peste codri, peste munţi cu sure[2] *şale,*
Noapte clară e pe ceruri, noapte neagră în adînc.

[1872]

---

[1] iniţial *Stele izvorăsc din ceruri, spume şi raze din mare* [2] după *creste* şters

Monografia

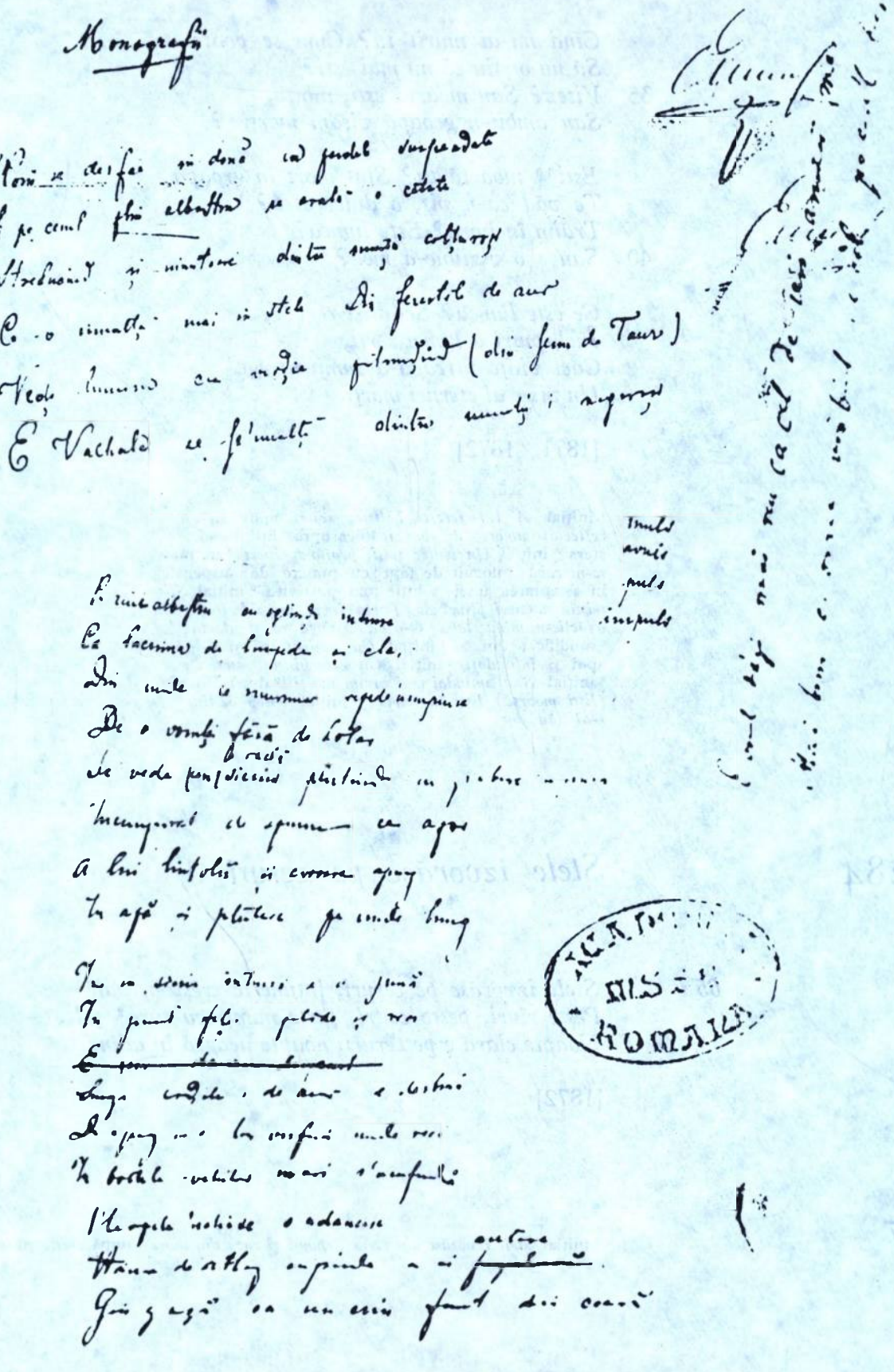

2284 *Norii se desfac în două*

67 v

Norii se desfac în două ca perdele suspendate
Şi pe cerul plin albastru se arată o cetate
Strălucind şi uimitoare dintre munţii colţuroşi
Ce-o înalţă mai în stele. Din fereştile de aur
Vezi lumina cea verzie pătrunzînd (din semn de Taur):
E Valhala ce se-nalţă dintre munţii-i neguroşi.

[1872]

2286 *Şi stînce pe stînce...*

64 v

Şi stînce pe stînce părea că-s zidite,
Coloane nalte, trunchi de granit
Ce port păduri pe ei şi, urieşe,
Se pun în calea Dunărei măreţe
S-o vadă ocolind, plîngînd l-a lor [picioare].
Şi, mare, ea s-adună lîngă ei,*
Mirată s-uită-n sus la codrii-n nouri,
Miraţi se uită dînşii-n fundul ei.
« Ah, ne-am văzut », gîndeşte ş-unul ş-altul,
« Tu ne-ai văzut ce nalţi sîntem şi noi,
Ce mare eşti, mergi mai departe » .
Şi înc-odată ea-i îmbrăţişează,
Li mîngîie picioarele şi trece
În şesii[1] mari ai Ţărei româneşti.

[1871—1872]

[1] modificat din *şesul*

POEZII INEDITE

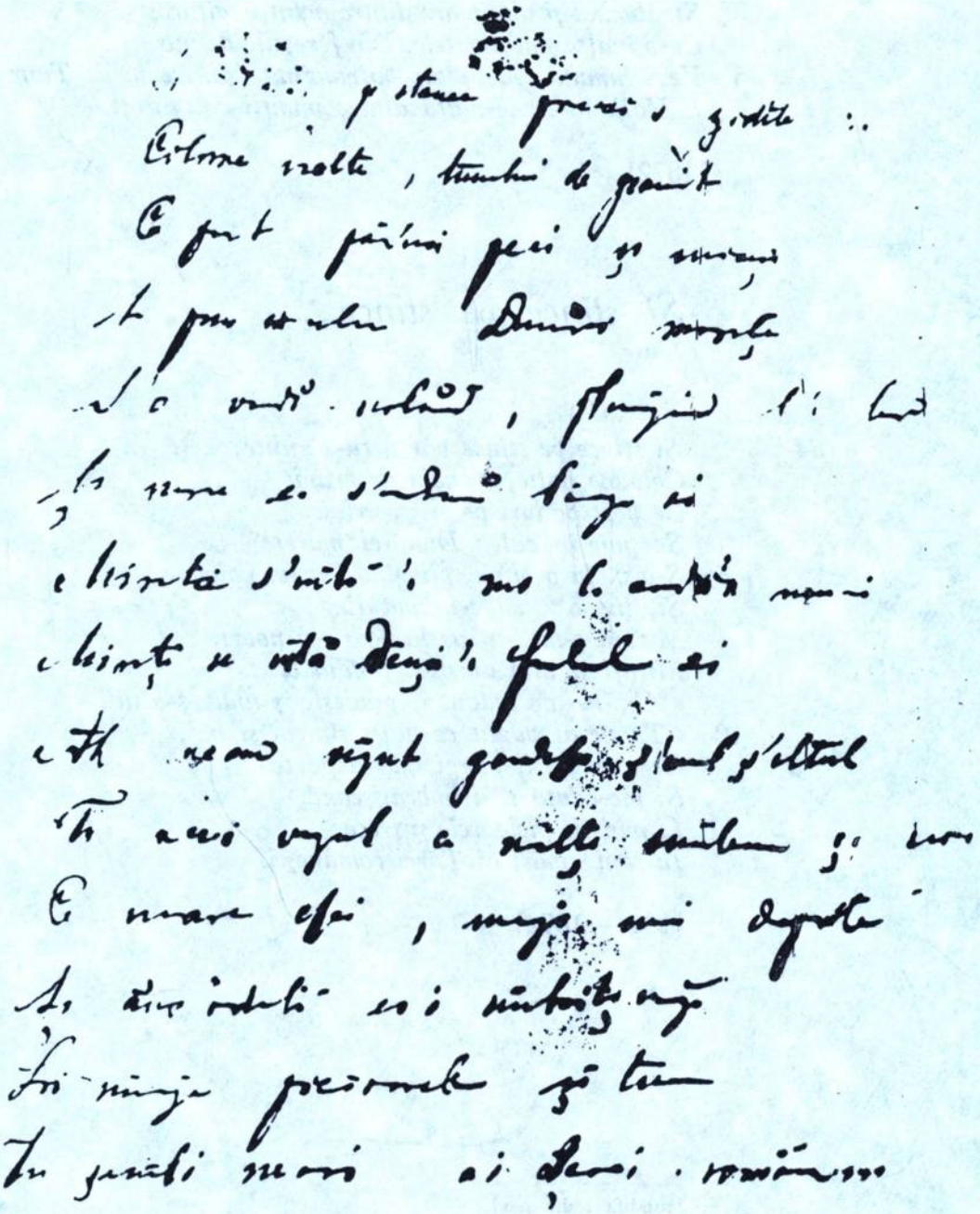

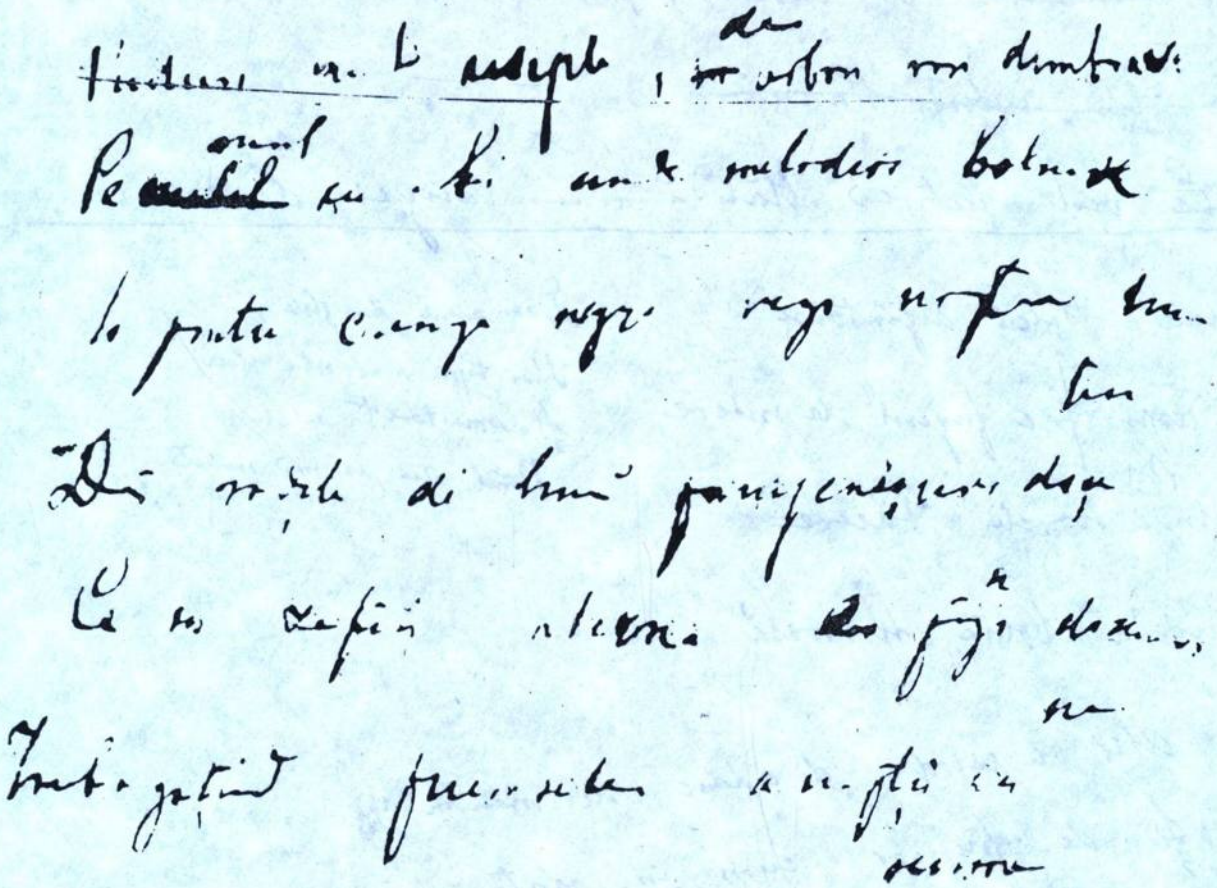

2287 *Păduri sînt risipite*

88 v *Păduri sînt risipite, de*[1] *arbori rari dumbrave;*
Pe rîul[2] *cu-a lui unde melodios bolnave*
Și printre crenge negre vezi noaptea cum [își] țese
Din razele de lună painjenișuri dese
Ce în zefiri atîrnă ca pînzi diamantine,
Îmbogățind frumsețea a nopții cei senine.

[1872]

[1] deasupra lui *în* șters [2] deasupra lui *malul* șters

Și [illegible] ~~de coborî~~, și a ochilor lui taină

~~Că vîrf inimă blândă~~

Că viața inimei blândă unui înger de copil.

Unde'n sălcii argintoare
Vrăjesc fac faguri de miere
Unde sorcile'n tăcere
Unde'n bolta norocoasă

Dau semn de stele
S'or trezi n'albastre vîrste
Și amestecat cu ele
Păru-ți tău se mă încâlcește.

Atât de palid, de adânc de mandru
Și... de frumos cum în viața mea
Nu l'am mai văzut s'un chip — Un înger vechiu
Îmi lumează — și'acela i-ar zice bine: —
Mi-ar dărui.

Să de'l lovesc și de la repezi aripele
Să-i frâng tot ce-i dau sfinții vechi
De ochi răbdători, nici o frângi — tot vechi
Din fire. Lui... Nici un răspuns, nimicu...
De cât atât cât ochiul infernului
Terribilu și rece.

2290 *Unde-n sălcii argintoase*

28 r

Unde-n sălcii argintoase
Viespii fac faguri de miere,
Unde soarele-n tăcere
Arde-n bolta nouroasă.

[1872]

2262 *Atît de palid, de adînc de mîndru*

11 r

Atît de palid, de adînc de mîndru
Şi de frumos cum în viaţa mea
N-am mai văzut v[re]un chip. — Un singur viciu
În lume-avea — şi-acela-i şedea bine:
Mîndria

2287

68 r

Şi de-l loveşti, de[1] *te repezi asupră-i,*
De îi atingi tot ce-i mai sfînt în el,
De vrei răbdarea să i-o frîngi, să-l scoţi
Din firea lui . . . Nici un răspuns . . . nimică
Decît astă mîndrie infernală,
Teribilă şi rece.

[1873]

[1] după *şi* şters

POEZII INEDITE

Mulțe-am avut gândiri adesea, și cânte-au mai găsească
Mă gândesc de cât la tine, de cât să-ți am la inimă
Și nici acum chiar, când am fost gata să-ți spun
Este târziu a mea viață, ~~mai~~ avut-o și gândiri
Căci nebună mea și viață-mi e-un mut lucrul ascuns
Ci ca rugăciune în preajma altfel de neființă
Fără rușine mi-o dai, fără 'ncurcătură a ei
Și-o dăruiesc fără tine chiar de mine însă e greu
Nu mea vreau ca tine, nu vreau lumea – toată o pleacă
De nu ești, lumina lumii s'o mănânce și o bolnavă
Ești al vieții mi, al vederii al auzului meu rost
Și venim ca la lăsată, să n'aud de ai [redacted]
De-mi mușcă suflarea, de dorești ca tot ți
De dorești să nu mai secol alungi fug de tine-o rană –
Ah! ca o nuntire, care i tainic mândrii ți
Cum de ei în al tău suflet la o sorți de veșnic
Cum de-ți fă acea, ca-n cap în mâini l'
De ar muri vinul nebun ochiși
Sau în gură la ca fagurul de miere
Cu cât ți mea n'ar fi pe altul mai mult ca o
Trăiesc lângă ca o plantă, și acum mi-ai fi
De ~~mai~~ vaiet ~~bolii~~ și gândiri ~~de~~ ai fi ca

ca frumseții tale forme ca un sculptor în când
Toți ceață... Incendiu dorit ființă mea o clipă...
etern mutat de tot, tot; și inimă un nu care mi...
Și cal suflet mi-i amestec cu suflarea ta fierbinte
Ființa ta ca focul arde, arde rășina fără
Pământul de și tu ești obișnuit să mângâi viața.
Atâtea ta, dulcea ți mâna ca tânăr atât de mult
Trimeți a cărui tăcere, a cărui tu... ascult
Tu întreagă, când răpiți de depărtare mi...
Te alipești de piept mi scumpă, ca corp de mare lor
Cu ochii minunați, agățați, și pleoapele ei nemuritoare
Când eu te adorm ca Tremur [illegible] l'incorporă
Tu [illegible] ești mult ești mare - nu cuvânt [illegible]
Și pe pământ ființă, dulce suflet! cât mă ești de dragă
Ești de dragă mi ești [illegible] în întreaga ta ființă mă
Și mă cu tine pari fost
Întreg - cum ființă pari fost ființă
Și ca dulce dăruire de dor și gură
Când te mângâi, când te bucuri și când râzi ca visul ei
Și ca ei neîncetat mângâie
Umbrare ochi a mângâie cu în ochii adânc. amor
Gândul meu și a neîncetat mângâie ființă ta
Tot
Tu e mângâi acolo al tău suflet
Și veșnic în a mea minte adânc lumină
Și ochii mei mângâie
Și în șoapte cu inimă [illegible] ființă mă de amor

2259

O poveste

186 v

O poveste, o poveste cum n-a fost nici nu mai este,
Care de frumoasa lumei lumei însăşi îi dă veste.

[1873]

A frumseţii tale forme

2260

56 r

A frumseţii tale forme ca un sculptor cînd[1] *le pipăi*
Toată viaţa mea trecută, toată fiinţa mea o clipă-i,
Am uitat de toate, toate şi nimic nu-mi vine-n minte
Decît sufletu-mi s-amestec cu suflarea ta fierbinte;
Gura ta ca focul arde, arde roşia ta faţă,
Răsuflarea ta e-n stare chiar la morţi să dea viaţă,
Mîna ta, dulcea ta mînă, ce o simt atît de mult,
Inima-ţi, a cărei tremur[2]*, a cărei bătăi ascult;*
Tu întreagă, cînd, răpită de al tău adînc amor,
Te-alipeşti de pieptu-mi, scumpă, ca copii de mama lor,
Cu-acea mîndră, agăţată şi sălbatecă strînsoare[3]
Cînd ca iedera tu tremuri [ce][4] *stejaru-l înconjoară . . .*
Tu nu vezi? Nu-ţi aflu nume, un cuvînt în lumea-ntreagă[5]
Să-ţi pot spune înc-o dată, suflet, cît îmi eşti de dragă,
Cît de dragă-mi eşti . . . Nu[6] *întreb la ce-mi mai bate*
Inima ca înainte.
O! viaţa mea trecută parc-a fost [o] ciuntitură[7]*!*
Şi ce dulce dezlegare azi mi-a dat frumoasa-ţi gură[8]*,*
Cînd te mlădii, cînd te bucuri şi cînd rîzi ca visul clar
Urmăresc[9] *orice mişcare cu un ochi adînc, avar,*
Gîndul meu să se-ncreţească pe-ncreţirea hainei tale,
Să rămîie-n a mea minte-adînc săpate, ca-n tipar[10]
Şi să împle cu icoane cartea vieţii-mi de amar[11]*.*

56 v

Mult am mai gîndit odată şi nimic nu mai gîndesc,
Nu gîndesc decît la tine, decît că eu te iubesc
Şi nici asta chiar, nici asta nu pot zice că e gînd,
Este însăşi a mea viaţă azvîrlită[12] *pe pămînt.*
Căci iubirea mea şi viaţa-mi nu sînt lucruri osebite,
Ci ca sîngele cu pieptul astfel ele-s înfrăţite:

Fără sînge nu-i viață, făr' de-amorul tău nu-s eu—
Și o clipă fără tine chiar de mine îmi e greu,
Nu mă vreau pe mine [însumi], nu vreau lume — toate-s pleavă,
De nu ești, lumina lunei s-a-nnegrit și e bolnavă,
Ești al vieți-mi, al vederii, al auzului meu nerv,
Și venin e a ta lipsă, să m'omor de ea [mă] serv;
De-mi urăsc suflarea[-n mine], de doresc ca tot să piară,
De doresc să mor un secol atunci fug de tine-o oară.
Ah! ce e în tine, care-i taina mîndrei-ți tinereți,
Cum de ai în al tău suflet ca o sută de vieți,
Cum de tu să fii aceea ce-al meu cap în mînă-l porți?
De-aș muri înviu sub ochii-ți și dintr-o sută de morți,
Sărutarea gurii tale e ca fulgerul de miere,
Cu cît gura mea se-nfruptă cu atît mai mult o [cere],
Trăiesc leneș ca o plantă și acum mintea mea parcă
De veninoasa beție[18] a gîndirii se înțarcă.

[1875—1876]

---

[1] deasupra lui *eu* lăsat neșters; [2] deasupra lui un cuvînt indescifrabil șters; [3] inițial *vehementă alipire*; [4] inițial *ce-nconjoară*; [5] deasupra lui *o să arate* șters; [6] după *eu nu știu* șters; [7] inițial *Inima căci înainte viața-mi fu [o] ciuntitură*; [8] inițial *Și ce dulce dezlegare i-a dat ei frumoasa-ți gură*; [9] după *Orice tainică mișcare*; [10] inițial *Să rămîie | Tot ce mișcă acest al tău suflet gîndul negru gîndul moale* apoi *Să rămîie-n a mea minte, să se facă un tipar*; [11] inițial *Ș-ale vieții mele file să le împle [de amar]*; [12] deasupra lui *care curge* șters; [13] inițial *De amara băutură*

2254

O umbră e ființa-i

102 r

O umbră e ființa-i, o spumă[1] *e cuvîntu-i*
Și la un loc unire: Zi-i lume și te mîntui.

[1876]

49

---

[1] deasupra lui *fală* șters

POEZII INEDITE

Emmeneu
Emmeneu
Emmeneu

2257 *Şi răsună printre papuri*

242 r

Şi răsună printre papuri
Glasu-i dulce trăgănînd
Şi pe faţa-i mişcătoare
Faţa lunii legănînd.

*

Iară unda sperioasă
Se-ncreţeşte pe deasupra
Fuge repede spre ţărmi.[1]

[1876]

---

[1] a doua strofă e scrisă cu creion negru, probabil cu alt prilej

2280 *S-oglindă în lacul*

10 v

S-oglindă în lacul cu-albastru talaz
Palatul de vară din lunca de brazi;
În susur de rîuri vin valuri şuvoaie
Aprinse în fugă de-a lunii văpaie.

[1876]

2260 *Răpiţi din cer, hrăniţi cu basme*

33 r

Răpiţi[1] *din cer, hrăniţi cu basme,*
Ei sînt ai cerului fiaştri,
Mîngîietor[2] *de dulce-i taina*
Ascunsă-n ochii tăi albaştri.

Ascunde-ți fața-n mîni, copilă,
Închide-ți ochiul lucitor,
Bolnavi sînt ochii mei de tine,
Ei ard în friguri și mă dor[3].

Ce mai întrebi cu ei zadarnic
Ce dor de moarte m-a supus?
Cum ești în . . . mai pot a spune,
Cum te iubesc n-am chip de spus.[4]

33 v *Piciorul tău tu-ntinzi alene,*
Tu știi prea bine că-i sînt s/c/lav,
C-aș vrea s-ating cu a mea frunte
Ușor-al urmei tale prav.[5]

Zîmbind[6] *ca-n vis, cu ne-nțelese*
Cuvinte farmecul invoci,
Privind la degetele mînii
Cu-a tale [unghii] tu te joci.

Căci știi că-i mînă de stăpînă,
Că tot ce ție/-ți/ trece-n gînd,
[. . . . . .]
[. . . . . .]

[1878—1879]

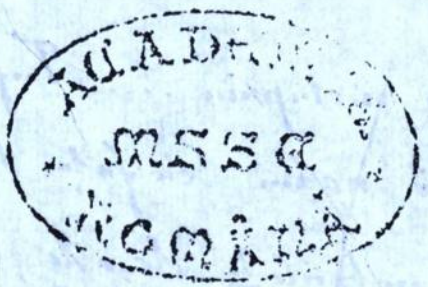

[1] după *O, dulci copii ai veciniciei / O, blînzi ai cerului fiaștri* șters [2] deasupra lui *Duioasă* șters [3] primele două strofe inițial *Stelele sînt fiii veciniciei / Și ochii tăi [îi] sînt fiaștri, / Căci îmbătatu-ma-m de taina / Ascunsă-n ochii tăi albaștri // Ascunde-ți mîna . . . nu cu dînsa / Tu fruntea-ți albă s-o dezmierzi / C-orice priviri, c-orice mișcare / Adînc mă farmeci și mă pierzi;* versiunea finală a celor două strofe este urmată de încercarea abandonată *Tu ce ca ceara ești de albă / Crăiasă blondă din poveşti* [4] inițial *nu e de spus* [5] urmează *Te uiți la degetele tale mîinii, / Cu-a tale unghii tu te joci* șters [6] după *Pri[vind]* șters

POEZII INEDITE

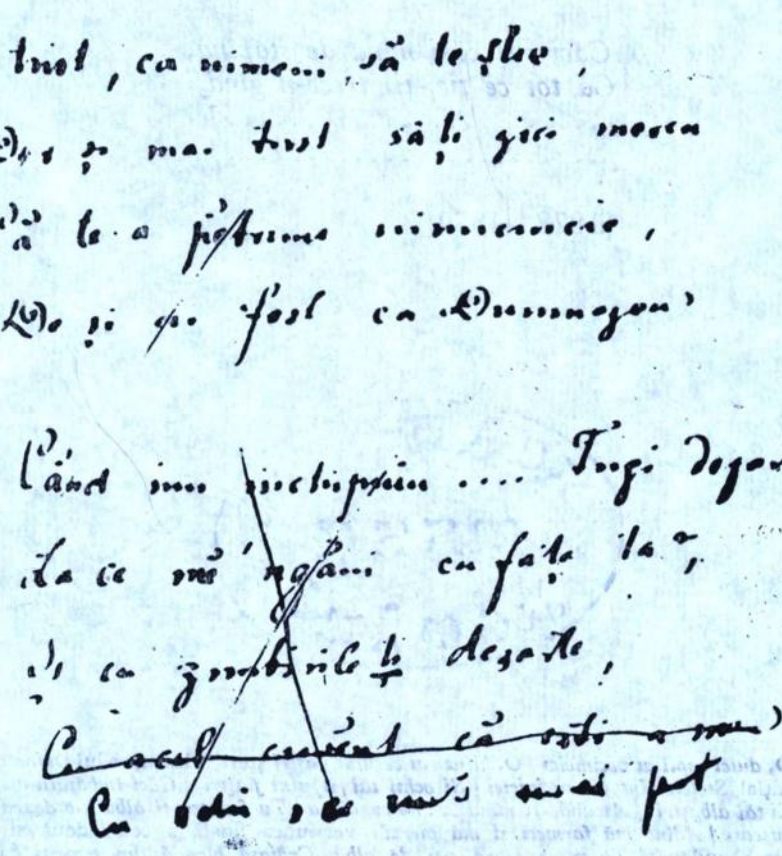

Ură-te inimă pentru dragoste
Ochii mei, a mea nemaipomenită
O fugi departe, fugi departe
La ce mă ajută cu fiță la ?

În viața lumii acestei
Ce i fără capăt și început
În toată neagra veșnicie
O clipă numai le am avut

Când atunci le chem din întuneric
Și amintirea la dorință
Când e vrajă ... nu vin chimerice
Abia respir ... și iau le pic...

POEZII INEDITE

Ca la un vrun ce-l iubi adio
Urechea-i bun, mereu aiurel ...
Tot mai puțină armonie ...
Pentru doi nu ce nu ce-i mai mult

Și din concert nu de inspirații
Ce amintiri, și dor imbrac
Acel amor bogat în chinuri
Și în mângâieri de tot sărac

E trist ca nimeni să te știe

66 r *E trist ca nimeni să te știe,*
Dar și mai trist să-ți zici mereu
Că te-a pătruns nimicnicie
Deși ai fost ca Dumnezeu.

65 v *Unde sînteți, zîmbiri deșarte,*
Ochi mari ce nu[-i] mai pot uita? . . .
O, fugi departe, fugi departe,
La ce mă-ngîni cu fața ta?[1]

66 r *În viața lumii acestie,*
Ce-i fără capăt și-nceput,
În toată neagra veșnicie
O clipă numai te-am avut.

De-atunci te chem din întuneric
Și amintirea ta dezmierd
Pîn' ce răsai . . . un vis himeric,
Abia răsai . . . și iar te pierd.

67 r *Ca la un zvon ce lin adie*
Urechea fin, mereu ascult . . .
Tot mai puțină armonie . . .
Pustiu din ce în ce mai mult.

Și din comoara-mi de suspinuri,
Cu amintiri, cu[2] *dor îmbrac*
Acest amor bogat în chinuri
Și-n mîngîieri de tot sărac.

[1878—1879]

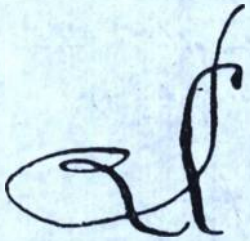

[1] inițial *Cînd îmi închipui . . . Fugi departe, / La ce mă-ngîni cu fața ta / Și cu zîmbirile-ți deșarte, / Cu acel cuvînt că ești a mea / Cu ochi ce nu-i mai pot [uita]* [2] modificat din *și*

O, rămîi, rămîi cu bine

115 r

O, rămîi, rămîi cu bine
Deşi-n sufletu-mi te port[1],
N-avuşi sînge tu în vine
Şi născut ai fost tu mort.

Da, amor fără de nume
Ce în veci am tăinuit,
Umbră-ai fost în astă lume
Şi o umbră ai pierit.

Ce m-apuci de gît, iubită,
De ce plîngi şi de ce tremuri?
În cenuşa părăsită
Nu aprinzi tu alte vremuri.

În zădar mă ţii în braţe,
În zădar îmi plîngi pe piept,
Pentru-a-ţi spune neadevărul
Al meu suflet e prea drept.

Am iubit în tine visul
Tinereţei mele scump,
Dar se duse tinereţea-mi
Şi din suflet eu te rump.

Astăzi trece tinereţea-mi,
Ea în ochii mei se[2] *stinge,*
Eu te văd o umbră albă
Un corp alb fără de sînge.

Cu a vieţii mele flacări
Au trecut ş-a ta viaţă
Şi asupra ta se lasă
Nenduraţii-mi ochi de gheaţă.

[1879]

[1] iniţial *Tu al vieţii-mi trist amor* [2] după *sînger[ează]* şters

2277

O, Saturn

127 v

Tu[1] *ce stînd* * *cumpăna vremii îi măsuri,*
Tu ce măsuri curgerea lumii în haos
După cîte ori se iveşte umbra,
Soră luminii.

O[2]*, Saturn, tu, care domnind genunea*[3]*,*
Te-ndrăgi atît, că, privind la tine[4]*,*
Din adîncul întunecat ea dete
Naştere lumii[5]*.*

Cel dintîi din zei răsărind din haos,
Generaţii trec, de zei şi de oameni,
Numai tu rămîi pe deasupra tuturor[6]
Cel de pe urmă.

[1880]

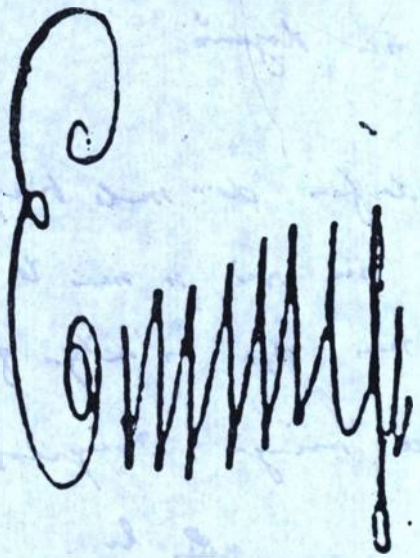

[1] după *O, Saturn, tu care-ţi înghiţi copiii* lăsat neşters apoi *măsori vecia* [2] după *De cînd haos / Haosul cel îngreunat [i]i dete / Naştere lumii* lăsat neşters [3] deasupra lui *în haos* şters [4] iniţial *o-ndrăgişi atît că *** de tine* şters [5] iniţial *Din adîncul său fermecat* apoi *înamorat el dete* apoi *Din adîncul întunecat el ea dete / Naştere lumii* [6] iniţial *Numai tu ce gîndeşti . . . lumei*

Drag lei chip el n pătrunde,
Ca'n oglindă il alege ...
Ce privegli frumoasă in unde?
Este frumoasă, s'intelege

De pe odri ș'n ndică
Lungurară, lungă geană ...
Și mbob ce vrea să nu ga
E o lăsmia dragană

Te dorfai doa mele brațe
Mai nu ori, n mai te legi
Ș'nu nzi în nîță fiș
Drlea amiga dragelor

Și pună mîna la
Știrnegli n amorniță
Ș'nu dai mîndrin fei lungi undele
Cămeșă n Al sulan amnic

ACADEMIA
MUSEO
ROMANA

De pe ochi ți se ridică

14 r *De pe ochi ți se ridică*
Languroasa lungă geană . . .
Îl întreb: ce vrea să-mi zică
E o tainică dojană?

Te[1] *desfaci de-a mele brațe,*
Mai nu vrei și mai te lași,
Și îmi rîzi cu-ntreaga față,
Dulce înger drăgălaș!

Și puind mîna la gură[2]
Sfătuiești și amenințI
Și-mi faci lungă-nvățătură[3]
Cumcă nu sîntem cuminți[4].

14 v *Iară brațul meu cuprinde*
Acel alb și blînd grumaz . . .
« Mîni voi fi cum vei pretinde,
Dar cum sînt mă lasă azi. »

Astfel lupt cu-a ta mustrare
De atîtea săptămîni
Și mereu a mea-ndreptare
O amîn de azi pe mîni.

[1881]

[1] după *D[esfăcîndu-te]* șters [2] inițial *Și pui degetul pe buze* șters [3] inițial *Oare lumea n-o s-auză* apoi *Să îmi dai învățătură* [4] inițial *Că noi nu sîntem cuminți*

Exercițiu: la latină au generalmente același cl. ca și la II și se alege din autorii ce au scris lucrările până la Mihnea. Stefan cl.

În gramatică la Pon Metrică și se pun lecțiile generale pentru fiecare

POEZII RECENT PUBLICATE CA INEDITE

Saracă-i a ta limbă 68
Întrebi o soră 69
Cîte nopţi eu cugetat-am 71
A vieţii rădăcină e minciuna 77
[Fragmente dintr-o epopee dacică] 77
Moarte, înger cu-aripi negre 79
Un far e soarele în marea lumei 80
Căci eterne sînt ale lumii toate 80
Eu nu vorbesc de Dumnezeu de-azi 85
Sunetul păcii 86
De dau într-o parte mreaja 89
Zburam 91
În ochii altor oameni 92
Valuri lungi de flori albastre 92
Şi era ploaie cu senin 96
Dormi, dormi 99

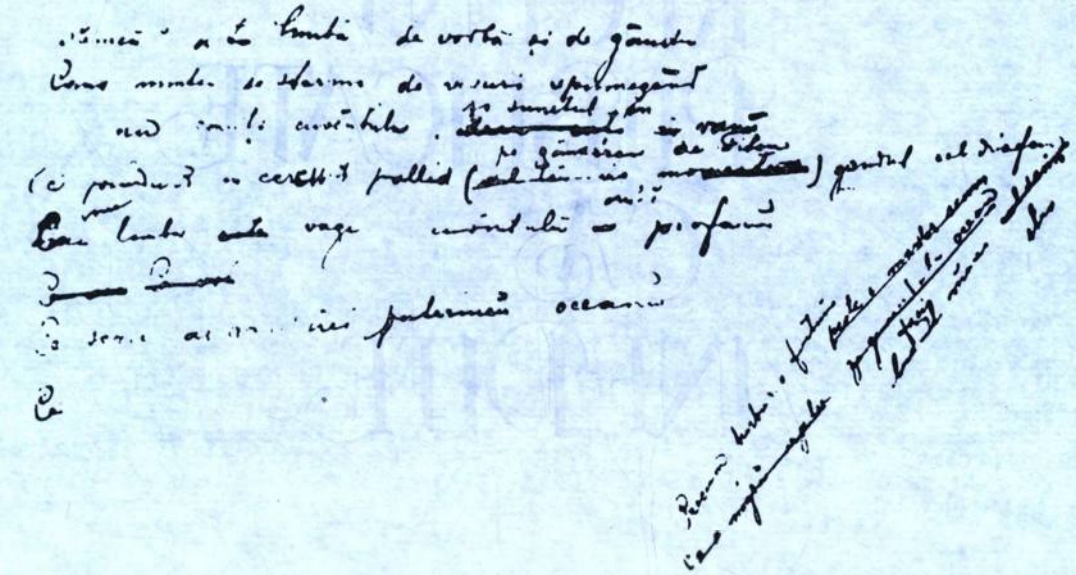

86 r *Săracă-i a ta limbă de vorbă și de gînd*
Cînd mintea [ți] se sfarmă de visuri spumegînd;
În van cauți cuvîntul și sunetul în van[1]
Să prinzi în cercu-i palid gîndul cel diafan[2],
Că nu e limbă vagă, cuvîntul nu-i profan[3]
Ce[4] *scrie al gîndirei puternic ocean.*

[1868—1869]

[1] inițial *În van cauți cuvîntul, adesea* * *cați în van* [2] inițial *Să prinzi* [de fapt, prin anticipare inadvertentă *Să prinzu-i*] *în cercu-i palid al tău vis momentan* apoi *Să prinzi în cercu-i palid pe gîndu[l] de Titan* apoi *Să prinzi în cercu-i palid gîndirea de Titan* [3] inițial *Căci limba este vagă, cuvîntul e profan* [4] după *Ce vrea* apoi din nou *Ce vrea* succesiv șterse

Întrebi o soră

40 r *Întrebi o soră de ce o zee*
Stă-nmărmurită pe-un[1] *piedestal*
Și de ce chipul ei de femeie
E-așa de pal?

De ce pe[2] *frunte-i vun vis nu trece*
De ce surîsu-i e împietrit[3]
De ce privirea-i atît de rece?[4]
Căci n-a iubit.[5]

De-aceea nu voi să fiu în silă
Un stan de piatră ce stă pe loc,
Mai bine-mi place a fi[6] *copilă*
Cu ochi de foc.[7]

Și-n loc ca-n luncă[8] *sfințită mie*
S-aducă jertfe lîngă un trunchi[9]
Aș vrea un tînăr închinat mie
Să-mi[10] *stea-n genunchi.*

Poate . . . mai știu eu, să-mi fie milă,
Atunci de pieptu-i eu m-aș lipi,
I-aș spune-n taină cît o copilă
Poate-a-l iubi.[11]

[1871]

---

[1] supraintercalat [2] supraintercalat [3] inițial *De ce ochii-i, privirea rece* [4] primele două strofe sînt precedate de mai multe încercări nefinalizate *(A fi o zină nu-i fericire | Ce fericire-i de-a fi-mpietrit* apoi *A fi o zină pală și sfîntă)* apoi *Zina cea naltă, frumoasă, pală, | Acuma știu eu de ce-a-mpietrit* [5] inițial *Ea n-a iubit* [6] deasupra lui *să fiu* șters [7] strofă precedată de o încercare nefinalizată (*De aceea nu voi să fiu o zină | Cu ochi de piatră cu chipul pal)* [8] deasupra lui *codru* șters [9] inițial *S-aducă jertfe lîngă un trunchi* apoi *S-aducă turme lîngă un trunchi* [10] *-mi* supraintercalat [11] ultimele două strofe sînt flancate de mai multe încercări de redactare *Și mi-ar fi ciudă* apoi *Deși mi-e ciudă de ce să stea vreie | Ca vocea-i plină eu s-o ascult* apoi *A mea iubire . . . Atît * ascult | E* apoi *Ca în genunche să nu mai steie | Așa de mult.* apoi *O mi-ar fi* apoi *De mi-ar fi milă de-a lui cuvinte | (Copil dar mîndru cu părul creț* apoi *hain * de-ar fi un cîntăreț* apoi *un cîntăreț) |Nebun* apoi *Copil . . . și totuși cu ochi cuminte | Cu părul creț. |* apoi *S-a lui vorbire dulce mai plînsă | Cu dor în suflet să o s-ascult* apoi *crezui | Să nu-l las* apoi *Ca în genunche dusă** apoi *Să-i* apoi *Rugînd Si mi-ai | fi | milă de pacea-i plînsă | Fiind miloasă ca o femeie N-aș vrea de alt dor să îl ascult | Numa-n genunche ca să nu steie | Așa de mult || Apoi copilul stînd lîngă mine | Tînăr și mîndru cu părul creț.*

Cîte nopți eu cugetat-am

140 r

Cîte nopți eu cugetat-am pîn' se-nvăluie gîndirea[1],
Pîn' ce visele-i gigantici se uscau în nălucire,
Adormeam și de asupra-mi stelele îmblau cuminți,
Luna strălucea prin crenge[2] *ca o pavăză de aur*
Și prin grîul crescut mare ciripeau puii de graur,
Vîntu-ngreunat cu miros trezea-n clopot glas de sfinți.

Păhar nalt îmi părea cerul răsturnat deasupra noastră,
Stelele scînteietoare împleau lumea lui albastră,
Norii ce plutesc par spume a luminei de argint[3]*;*
Sufletu-mi, arbor de cînturi, crengile și le-ncovoaie
De visări îngreuiete, iar a florilor văpaie,
Ce lucește-n mii de feluri, potolită stă de vînt[4].

Pe o mreajă de lumină roșie ca zorii zilei
S-a ivit o umbră dulce — fața sfîntă a copilei,
Era marmură pălită, ochii mari [— —] [î]i lumin'[5]
Și pe urmele albe se-nălțau negre aripe
Haina neagră strălucită lumina a nopții clipe,
Părul nempletit era prins într-o cunună de spin.

[1871—1872]

[1] inițial *Ah cînd caut dezlegare mi se-nvăluie gîndirea* [2] după *cod[rii]* șters
[3] ultimele trei versuri apar pe pagină și într-o redacție anterioară *Un pocal albastru-i* apoi *Un pahar înalt e cerul răsturnat deasupra noastră | Soarele-n fund cu lumină împle cupa cea albastră lumea lui albastră | Norii ce plutesc sînt spume a luminei de argint*; ultimul vers mai comportă o variantă *Norii curg în oști* apoi *Norii curg în rîuri albe pe cîmpia cea cerească* [4] ultimele două versuri inițial *De visări îngreuiete, pe cînd luna cea bălaie | Trecînd ca un vis de aur* [5] inițial *Palidă era* apoi *Era marmură pălită — ochii negri turburați*; în josul paginii, cu creion negru, *Umeda lor blîndețe-ntunecată* pare să fie o încercare ulterioară menită acestui vers

Ah cân aud dorlgne mi se'nvîrtesc gândurile

Iată nopți cu ceruri-am pân-se'nvîrtesc gândirea
Pân ce ochii-mi gigantici s-au stins în nălucire
Și deasupra-mi de sus-mi stelele înalbesc ca mine
Sunet depărtării sun cade cuprins ca o mreajă de aur
Și fum gînd curat mereu aripi-mi face greoi
Vântu'ngreunat cu mirosuri trage-n cârpat glas de fluier

Păsări multe mi-au trecut cu răsunete de aripi necunoscute
Stelele scânteietoare sunt ochii mei albastri
Nori ce stau pe spumele luminii de argint
Înfășurați arbori de cântări, cuvinte și le-ncovoaie.
De visări împrejurate [illegible] cu a ființei răpire
Ce lucește-mi le foloși potolite [illegible] de dânsa

Ce-i o mreajă de lumină roșie cu fire fine
E-o zi o unduire dulce – [illegible]
Pleoapele-mi
Ce-i [illegible] pleoapele – ochii mei [illegible]
Și pe umerii albe se-mpletesc aripe cinge
Flăcări negre strălucește lumină-n negrele cleje
Cântă neîncetat cu pene intre cumini de ființă.

POEZII
RECENT
PUBLICATE
CA
INEDITE

Și din adâncuri mari de imagini, din ființă eternă
Care de soare arsă se înfășură pe vecinicul albastru
Fără greutate de stânci, fără contur de țărmuri
Care înalță și întrețin oceanice imperii de gândiri —
Din imagini de nori și din mările întinse de stele
Luceferi o limbă a lăcuit și voluptuând grăiește de nemărginire
Și mii de arcuri de aur cad mândre la vale
Și te duc fără să știi undele de origine multă
Crescând în fluviu măreț ca stele răsfrânte pe lacul tău
Când în lumini și ochi divini o mare mișcare
Și o întreagă oglindă d'argint luminează roșie
Din de depărtări, cu piețe întinse și comune de bogății
Crescând în talazuri mereu, ființă de flori și de frunze
Crește limba română — a dulcilor doruri și cântece
Care din stele și nouri cu patimi adânci și în taină
Înalță sufletul meu aripelor infinite și sfinte
Când în imagini de oameni din plânge și Dacii cântă

Pentru o viață lumină o lume roză nouă

Și să nu fie te vedă o stingă eternă și grandoare.

Veleu albe mișcă în cât a lor comună de lume.

Și ca un glob de pradă tigrul vede somnul

Pui cuiul de nori în albastrele bolți ale mării

Vaiet cerșe cobrințe în adâncul cel mult și pur

Când cobură dinc albi o fiară în mare

Verde și albă culegere de mușchi și viață și lumină

Dincolo de ființă e fiorul meu.

ACADEMIA
MSS
ROMÂNĂ

și betrînul în față smintea restimînd e în cerul
Valtă. de fulgere bicia și fa dealul brăzdă i gonește —
Norii corăgiș intunecați mai degrabă în aer albaștri.
Stăf de rațe sunt cozile lor fluturînde în aer
Comile i limbi de aur și aur ~~se mustă~~ se mustă ~~cimu~~ cimu.
Jergăș copitele lor fe cum în ascuși de aer
Cum cai stele cad în aer în dinia nimeni știe.
Colbul în nouri negri deși mimetici se rotește
Intunecînd un cerb de păsări stoluri cale fluntă
Aripi naimbe el albe. Pin pădure umedă negră.
Veoli strălucind mimetul chipuri a dilor dacici
Pe ~~fruntile~~ dilor mimetici în uori ~~de~~ din cruțimi mimetice și albastre
Fețe cu lumi de albe și dinți strălucite în toare
—
Lași și astrul pilelumul roșie și mănăgrele
Ani de lucru, și nefiletate, le'nemuriță ascultă
Glasul nesfîrșitului orb ce lumea adună în cale
Impușcatul ~~spitier~~ trupeși imnelă de fe cum el cante

2291 *A vieții rădăcină e minciuna*

58 v

A vieții rădăcină e minciuna. De vei pune
Temelie la viața-ți o sistemă de minciune
Ea durează. Prin Olimpul, atît de frumos dar van,
A-nflorit Grecia veche. Prin minciunele îndrăznețe
Ale Bibliei — Vestirea, ale Bibliei mărețe,
Risipit totuși trăiește popolul din Chanaan.

De cum intră adevărul în gîndirea omenească
Ea decade,
Căci minciuna-ncheagă viața, adevăru-o risipește.

[1871—1872]

2290 *Fragmente dintr-o epopee dacică*

69 r

Și din nori[1] *de imagini, din oștiri atîrnate*
Care, de soare aurite, se-mping pe adîncul albastru,
Peste picioare de stînci, prin codri bătrîni de cîntare
Cari, înalți și adînci[2]*, îngroapă munții gîndirii;*
Din imagini de nori, din[3] *mările-ntinse de stele*
Curgi o, limbă a lirei în volburi spumînd de mînie[4]
Sau în arcuri nalte[5] *de aur cazi mîndră la vale*
Și te du făr' să știi, uitînd de-origine naltă,
Crești în fluviu măreț, cu-nstelate[6]*, nalte talazuri,*
Cînd în loc vei sta devin' o mare măreață
Ca ș-o-ntinsă oglindă d-argint luminîndă sub soare;
Dar dedesubtul cîmpiei netezi comoare[7] *de basme*
Crească în straturi înalte oștiri de flori și de frunze,
Crească holdele ronde a zeilor dacici și lumea
Care din stele și norii carpatici adus-ai cu tine.
Tombe evului meu argintoasa - infinita-ți cîmpie
(Cînd în imagini de valuri vei plînge a Daciei soarte).

70 r

Pînă ce soarele lumii v-apune roșu în tine
Și în noaptea ta naltă va stinge eterna-i grandoare.

*

Valuri[8] *albe mişcă [î]ncet a lor coamă de spume,*
Roş ca un glob de jăratic topit vezi soarele-apune
Prin cenuşa de nori în albastrele hale-ale[9] *mării,*
Oaspe ceresc coborînd în adîncul cel înalt şi puternic;
Cînd coboară ziuă albă se face în mare
*Valurile-i alb netezesc deasupra-i visata-i * lumină,*
Ziuă dalbă[10] *e-n fundul mării.*

*

71 r *Şi bătrînul cu faţă sinistră răsturnat e în caru-i,*
Nalţă de fulgere bici şi-n dealul bolţii-i goneşte,
Zboară, corpu-şi întind mai drept în aer albastru,
Stuf de raze sînt cozile lor fluturînde în aer,
Coamele-n limbi de aur şi aur se îmflă spre ceruri[11],
Scapăr' copitele lor pe cer în aşchii de aur
Cari ca stele cad în cer în ziua n-amiază.
Colbul în nouri negri deşi [şi] înalţi se ridică
Întunecînd, un codru de pîclă, toată calea făcută:
Astfel nainte el zboară. Prin pîcla umedă, neagră,
Vezi strălucind înaltele chipuri a zeilor dacici,
Mai înecaţi în nori, dar coifuri înalte ş-albastre[12],
Feţe ca luna de albe ş-ardic' strălucite în soare.

*

Lasă-şi aratrul pletosul voinic — şi mînile-i grele[13]
Încă de lucru şi suflecate le-ncrucişă — ascultă
Glasul moşneagului orb ce lumea adună în cale
Împrejurul lespedii nalte de pe care le cîntă[14].

[1872]

[1] după *valuri* şters [2] după *bătrîni* şters [3] după *şi* şters [4] iniţial *învolburînd mînie* [5] supraintercalat [6] iniţial *cu stele* [7] după *să* şters [8] după *Mişc* şters [9] *-ale* supraintercalat [12] modificat din *albă* [11] iniţial *se-nalţă la ceruri* [12] iniţial *Pe jumătate-necaţi în nori, dar pe* *** [13] ulterior, abandonat *şi cu [mîinile grele]* [14] iniţial Împrejurul pietrei de înalte pe care el cîntă

Moarte, înger cu-aripi negre

257 r

Tu ce te-arăți despletită și turbată în războaie,
Tu ce poți fi-atît [de] blîndă cînd / [1] *aripele-ți se-n[m]oaie,*
Moarte, înger cu-aripi negre și cu diadem de spini,
Tu, tu ești eternitatea, nefinitul — te pricepem
[Numai] [2] *cînd ieșim din tine [și-al vieții mers începem]*
Și privim a tale pasuri cu-a [3] *simțirilor lumini.*

Dar în noi e o scînteie care-adînc seamănă ție,
Ca și-n tine-ale lui margini se întind spre veșnicie,
Și în mărginirea noastră el e imaginea ta.
Spiritul ce-n corp trăiește ca-ntr-un mur îți arde ție,
El din [nou] vrea-n veci să zboare, să reintre iar [în] tine:
Ca ființa-ți s-o priceapă se coboară-n noi cîtva.

Imortală-i numai moartea, [iar a ei] icoană vie,
Ce arată organismul din a [ei] lucrătorie [4],
E viața . . . moartea-n chipul ei aievea și în [5] *boiul ei concret,*
Ea lucrează-n orice fibră, pe-ori[ce] rază de gîndire,
Și din corp face-orologiu ce-arată-n necontenire
Cumcă orice pas îl facem e un pas înspre mormînt.

Moarte, ești măsura vremei. După pași ți se măsoară
Bucățile-eternității. Cu cît lucri mai alene
Cu-atît veacur'le-s mai lungi. Fără tine secoli nu-s.
Cum urmează-a tale fapte astfel vremile s-urmară [6].
Pietre de mormînt sînt toate a istoriei hotară,
Tu trăiești, nu noi. *În tine-[i] vieții răsărire și apus* [7].

[1872—1873]

[1] în ms *cu* [2] în ms *(dar nu) te pricepem / Decît* [3] corectat din *cuale* [4] inițial *imortal nu e nimica decît moartea. Și viața / E icoana zugrăvită pe un corp într-un corp ce-arată vie / E laboratorul morții Ce arată organismul din a morții lucrătorie* [5] *și în* deasupra lui *mișcător* șters [6] deasupra lui *urmează* lăsat nește rs [7] mai urmează două încercări neintegrate Tu *trăiești,* nu noi. *Al vieții răsărit ești și apus* și *Toate ies, se nasc din tine — toate-n tine au apus.*

2290 Un far e soarele în marea lumei

50 r

Un far e soarele în[1] *marea lumei*[2],
Plantele-s corăbii de-ntuneric
Ce lin plutesc pe calea lor prescrisă,
Ţinînd drept busolă farul cel mare.
Dar de s-ar stinge? — Pe oceanul lumei
Ele ar rătăci în veci, în veci,
În întuneric vecinic şi-n durere.

[1872—1873]

[1] după *pe* şters [2] iniţial *în lumea l[argă?]*

2260 Căci eterne sînt ale lumii toate

148 r

Marea singură lin se plînge-n durere[1],
Ea îşi spune de mult şi taina şi jalea-i,
Vai! de o mie de evi se zbate şi-şi spune
Singurătatea.

81 r

Pînze albe-atîrn' fluturînd pe mare[2],
Tremur[4] *unde-adînci de corăbii negre,*
Între val şi cer scuturînd din aripi
Pasărea zboară.

Veşnic apa-i stă şi deasupra stele
Veac de veac stînd sus luminează blînde[3],
Numai vieţi ce trec, nimicirii date,
Zboară în stoluri.

Căci eterne sînt ale lumii toate:
De se nasc, mor tot pieritoare forme[5],·
Dar cu toatele au înlăuntru viaţa
Păsării Phoenix.

[1872—1873]

[1] în ms. *durerea*, poate în contextul mental *îşi plînge durerea* [2] după *vînturi* şters [3] iniţial *Veşnic ard voios străLucind pe valuri* apoi *între cer şi val luminează blînde* [4] iniţial *Nasc şi mor tot pieritoare forme* apoi *De se nasc, mor sînt pieritoare forme*

[illegible]

Dieux et Anges

1 V Tragédie

— ∪ | — ∪∪ | — ∪ — ∪∪ — —

— ∪ — ∪∪ — ∪ — ∪ — ∪ —

— ∪ — ∪∪ — ∪ — ∪∪ — —

— ∪∪ — ∪

Ve lamatule boli
Ramanlai dureie
dal ofer de viață
Și ploaia ca plânge

Ochii mei cu lacrimi spală
Și spun fără de durere
Doru-n lacrimi de aș plânge
Pân-i a le pune

Mereu mi-aș lăsa în sfârșit să durerea
Ca ei spună de moarte și lacrimi și jale.
Voi! de mi-ar da ei măcar și o speranță
Și-i aș lăsa.

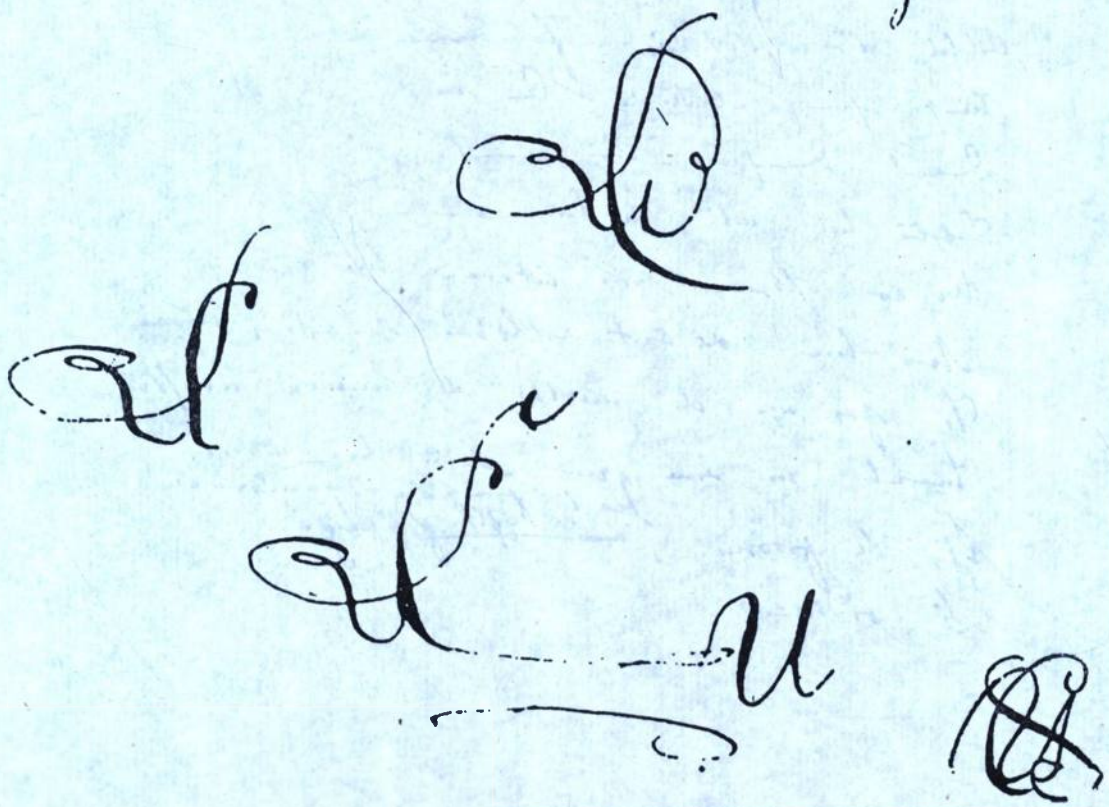

Eu nu vorbesc de Dumnezeul de-azi

11 r

Eu nu vorbesc de Dumnezeul de-azi —
Au fost aşa de mulţi. Vorbesc de unul
Care de mult nu e — şi poate că
Nici nu a fost v[re]odată — dar a putut fi;
De-a putut fi — a fost. Căci toţi au fost
Un gînd — niciunu-aievea. Dacă cînt
Pe baiadera unuia trecut
Nimeni nu poate-a mi-o ţinea rău,
De-i înţelept. De nu-i — mi-o ţie. Numai
Nu-mi pasă nici atunci de el. Şi, cine
Va vrea, găsi-va-n acest cînt — un adevăr —
Însă înţelepciunea — şi aceasta[1]
E tot ce putem da noi, oamenii,
Căci adevărul — nu ştim dacă-l ştim.
Astfel c-ai putea zice: Fiecare
Timp are pe-al său — Cine [să] ştie
De-acel Dumnezeu care pe sînul
Iubitei lui uita de lumea —
Nu era tocmai, prin uitarea lui,
Mai bun decît acel de azi, căruia
Îi pas-aşa de mult de lumea noastră
Încît ni vine greu de-a lui amor
Şi de prorocii ce-i propag' gîndirea[2]
Şi ordinea?

[1872—1873]

[1] în ms. *această* [2] iniţial *care se propagă*

63r *Acest sunet mă face,*
Cu aiurirea lui [ce] sara împle,
Să mă trezesc în[1] *solitara-mi pace,*
Să mă văd singur, peste oameni, pus.
Căci în al zilei vuiet eu mă văd
Amestecat cu ei . . . amestecîndu-mi
A mele pasiuni cu-a lor dorințe.
Sunetul păcii mă trezi . . . Mă simt
Întreg, întreg și liniștit și blînd,
De-asupra omenimei . . . izolat . . .
Așa se simt-un înțelept în secoli
De întuneric . . . și așa un rege
Între o turmă de sclavi înșelați . . .
Așa un sfînt în adunări de lotri:
Neatins, neatingînd și solitar . . .

[1872—1873]

[1] după *pe* șters

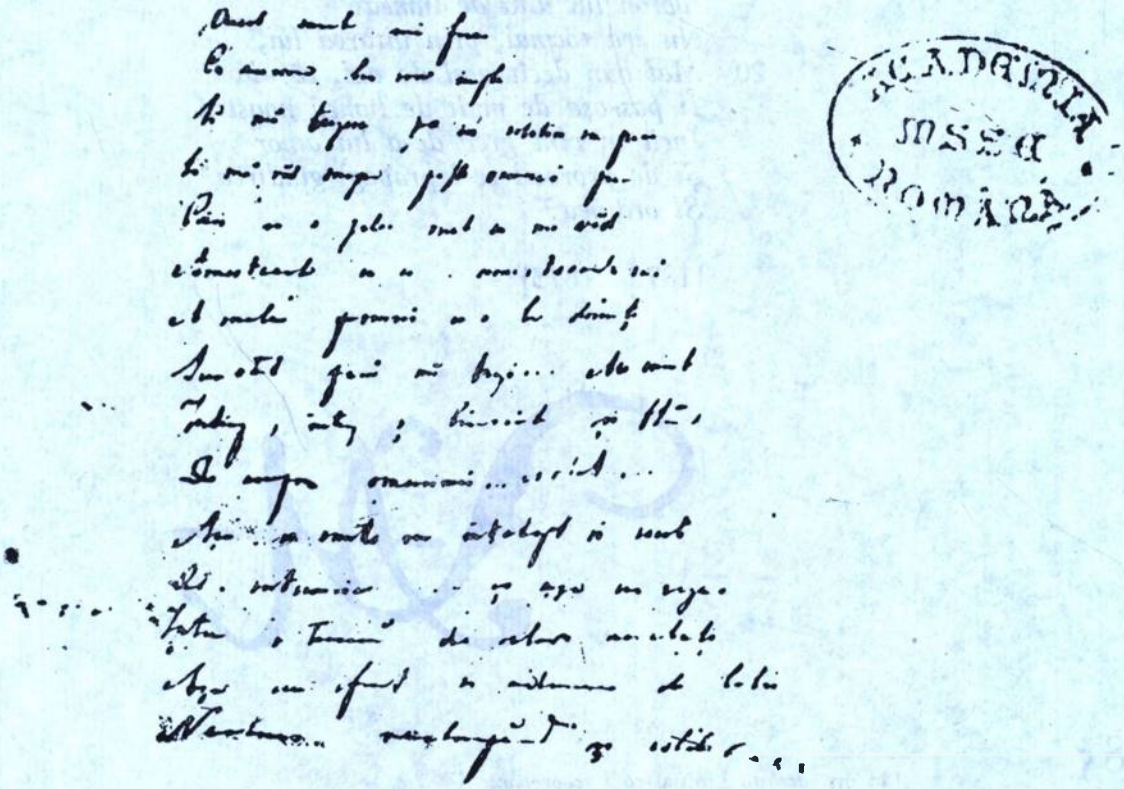

ACADEMIA ROMÂNĂ

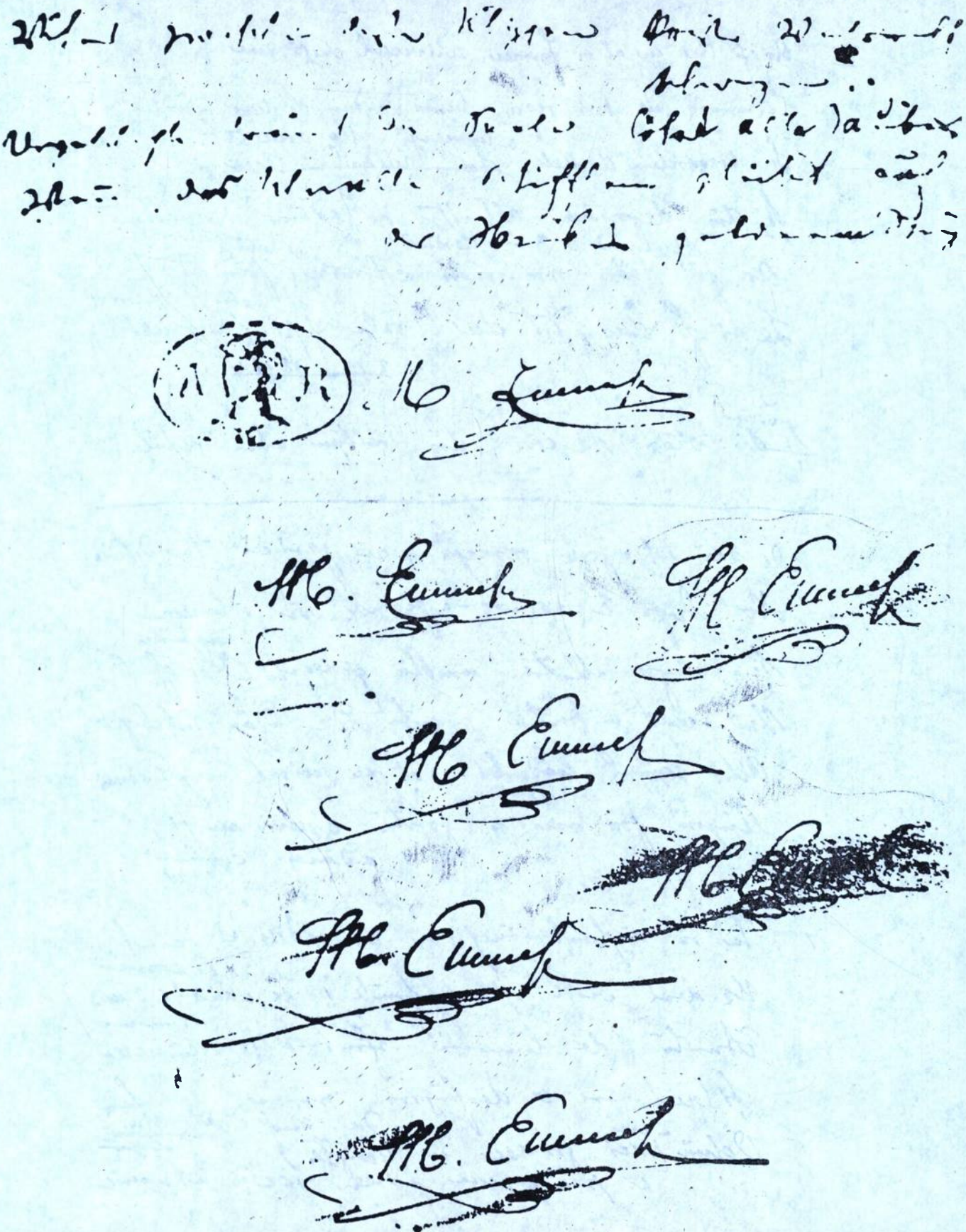

Ar fi tras eu al ei farmec universul după sine ...
Le-aș merge de sori regii lumii cărduri de lume regine
Și soarele de stele ~~din tăriile cerești~~
Și din depărtări albastre ai adânci și nevăzute
Aș fi răsărit în mine colorite (frânte) de lumi
Le-aș fi dus, tot dus la vale până ce-aș pierde
~~și~~ ~~fi~~

Și din vârfuri de cuvinte, din ~~alte~~ abia văzute

De-aș avea ființe mreje, ca pe ei să-i prind
Ale dragi-e ascunde-a gândul vis o lume
Și-i cânți ~~alte~~ ființi genuri de ființi
Unii-văd în frunte eroi de adânci înțelegeri
Alții semnul cercului și cu mirul unghiuri
Câți nu fi-au scris în frunte c'ochii aurii,
adânci cuminți

Ea în mișcarea cărților se vădiți în amiază
Ne dau verde și în frunte i de unde-o cruce
Stropi de lumină sfinte-o roșcată cruce
Și-n ei în ce desfășoară mreje de lumini
Voluri (mări grase în unghie) de aur
se prind grăsuie pe unghie sec și întunecat

De dau într-o parte mreaja

37 r *De dau într-o parte mreaja ce, perdea trandafirie,*
După ea ascunde-apusul, văd o lume argintie,
Și-n cîmpii albastre îmblă generațiile de sfinți;
Unii-[i] vezi cu fruntea creață de adîncu-nțelepciunii,
Alții-[n] seninul credinței și cu mirul rugăciunii,
Îngerii prin rai îi poartă c-ochii mari, adînci, cuminți.

*Iar în mijlocul cîmpiei, se ridică-n *** de soare*
Un deal verde și în frunte-i se usuc-o cruce mare,
Aurită de lumina sfînt-a soarelui ceresc.
Și-ncet iar se desfășoară mreajă de aur eteric[1],
Ochiu-mi se păinjenește privind sec în întuneric[2],
37 v *Și-n apusul negru, rece, ale nopții*[3] *umbre cresc.*

Prin cîmpiile albastre și cu straturi de ninsoare[4]
Rîuri de stele [în] valuri undele [î]și desfășoară,
Florile pe lugeri de-aur lune sînt ce blînd sclipesc,
Varsă-n[5] *lumea lor cerească o lumină viorie*
Ce străbate-n raze vineți atmosfera argintie
Și cîntări aeriene printre straturi lin roiesc[6].

[1872–1873]

---

[1] Inițial *mreajă de lumină lină* apoi *mreajă de lumină roză* [2] inițial *Ochii mei privesc în noapte* [3] deasupra lui *serei* șters [4] inițial *Prin cîmpiile albastre înflorit-au flori de soare* apoi *straturi albe de ninsoare* [5] modificat din *vărsînd* [6] inițial *Și cîntări aeriane dulce-n rai se prelungesc*

BIBLIOTECA
MUSEO
ROMANO

Zburam

187 r

Zburam . . . cîmpia-mi pare că zboară, că pe loc
Eu stau cu-n cer ce poartă în sarcină de foc
Noianele-i [de] stele . . . cîmpia par[că] zboară,
Eu singur stînd sub bolta stabilă, solitară;
Dar deodată-mi pare că armăsaru-mi rece
Zburînd din loc cu lumea în fuga-i se întrece,
Deodată tot se mişcă . . . cîmpia mă urmează,
Cu dealuri, cu coline, păduri întunecoase,
Că munţi bătrîni: s-ardică şi fug, în urmă-mi zboară,
Rupînd cu fruntea stearpă a norilor popoară;
Că lumea e nebună şi fuge după mine
Şi veşnic peste frunte-mi în cercuri ea se ţine,
Că stelele[-o] urmează, şi bolta cea cerească
Din loc în loc se mută vrînd să mă urmărească.
Şi cerul îşi repede popoarele-i de stele
Ca să[1] *s-aţie-n urma a pasurilor mele,*
Vuind urmează parcă bătrînii munţi de piatră
Şi rîuri scînteiază, bulboanele mă latră,
Pădurile m-urmează călări pe vijelie
Ce icea le adună şi icea le-mprăştie
Săltîndu-le pe cîmpuri . . . Mă-ntreb uimit în gînd:
Zbor eu, sau zboară lumea nebună[2] *vîjîind?*
Poate[3] *că toată lumea deodat-acum cu mine*[4]
Se mişcă, fuge, urlă, ducîndu-se [cu] sine;
De valuri generaţii de vînt cum sînt mînate[5],
Ducînd cu ele ţărmii, pădurile şi sate,
Ducînd cu ele-o lume pe mal ce fu-aşternută;
Şi, prin murmure crude a unei lumi pierdută,
Pe[6] *fruntea unei unde este un spic de grîu*
Şi-acel spic dus de-un fluviu ce-a inundat — sînt eu . . .

[1873]

[1] după *vecinic* şters [2] după *în orbul* şters [3] după *Stau eu* apoi *Po[ate]* succesiv şterse [4] iniţial *cu mine deodată* [5] iniţial *de vînt precum sînt duse* [6] după *Vezi* şters

2285 *În ochii altor oameni*

96 v *În ochii altor oameni tu eşti o carne vie,*
O netedă-arătare, un animal gentil.
Ei doresc mîna-ţi albă pe frunte să-i mîngîie
Căci dulce [e] şi mică mînuţa-ţi de copil.

Ei doresc buza-ţi coaptă, nectar amar de patimi[2]*,*
Ei vor să-ţi sugă ochiul, divinul ochiul tău,
Tu lor li eşti femeie, o jucărea de patimi . . .
Căci nimeni nu te vede astfel cum te văd eu.

Nu! Pentru mine eşti tu ca glasul unei coarde
Ce nemaiauzită a fost pe-acest pămînt
Şi inima-mi bolnavă la văzul [tău] îmi arde
Din jos în sus o simt dar mişcată, tremurînd.

O voluptate dulce şi fără de dorinţă
[_ ⏑ | _ ⏑ | _ ⏑ _ || _ ⏑ | _ ⏑ | _ ⏑] *
Ca preutul în care s-a [⏑ | _ ⏑] *credinţă*
Vieţei cei eterne cînd se-nchină plîngînd.

97 r *Nu, chipul tău [cel] dulce n-atingă-l o idee,*
O umbră de dorire, un sunet, o suflare,
Căci pentru-oricine-n lume tu mi-ai părut prea mare
Căci tu eşti prea mult înger şi prea puţin femeie.

[1873]

[1] iniţial *O netedă-arătare . . .* apoi *un animal fru[mos]*
[2] asup a lui *de dulcea tinereţe* şters

2306 *Valuri lungi de flori albastre*

67 r *Valuri lungi de flori albastre,*
Valurile unei inişti[1]*,*
Împlu sufletu-mi de vraja
A nemaisimţiei linişti.

[1876]

[1] iniţial *Valul* apoi *Valurile florilor albastre / Valuri lungi a unei inişti*

Cărți, pe-un mormânt

Că chipuri tu zadarnic le alungi-i oțetul
Tremuri de durere, o, mut, o neființă
Căci pentru-oricâți ai fi un pământ prin mine

Și-ți gândurile mele triste te negre trec fruntea ca aripi de corbi
Pe marmura de albă ca hârtia de argint — și prin gândul tău
Ție ochii mari răbdării în bolți întunecoase
Și desfăcut țe părul în valuri de aur moale
Cuib de umbre fruntei tale e un mănunchi cere de stele
Astfel treci tu copilă făptura mândrii mele.
Atmosfera a creațiunei, și o singură gândire.
Te face ca să tremuri: [redacted].

Da da. În viața mi tristă ca treci ca o tăcută
Albastrul ți în ochii ți tu murmuri surâzând ...
Ea-aceea a copilăriei ... Sunt versurile mele
Pe care-a ta mână de mărgăritar le-a scris
Și-apoi! Nu plânge niciodată când e la sfârșit cântarea.
[redacted]

Ah! de aș muri ... în brațe-ți ... ochii ți-o dată
Ca te-a iubit acela, ce zace în pământ,
Cu-aceeași nebunie de visuri, cu-aceeași înfocată
De cugetări înalte cu daruri și regrete ...
Ca ochii limpezi-ți strânși ți-a fost închiși
În nemurire, albă ai trece surâzând ...
Dar, limpezimea lunii ți-ar fi atunci și ea
Și-ar pierde în noapte o rază pe-un mormânt.

De fasină i flimă fumeiu lu hasnă
Ăl putinu spală, pin lucriu cam in tainu
Ca un grădinar ... ș-apoi lângi-acăi romă
C'un inimă ca tă i scutura blana.

Tu numă o veji 'n balcon se deschiză
Pin flori ca arată un cap care rîde
O blondă cu fămă de aur - gîrlă
De-amoru i gostatec ... ș-apoi ...

... Vrîndu-altu camu ta ochi i cumu-mi ...
O ritedi-arăta - ca animal ăn gintil
Ți dorea mbrațî albi ș-fumbi mi mîngîe
Cai lulea-n mină mantaua ți cu fir
Ți dorea fugați cu-ăi ... cu-ăi ...
Ți vrea mi ngî ostil. O mil ostil tu
Ta ți ochi ș-fumu, ș-gura-n ș-plin ...
Cai ... ca mi ta vede ăn fel cum îl vedeu

... Dă-mpuțin ... ochi ... ș-gură ... mi cade
Ce ne mai ... ș-fară ... ș-veșnic ...
Ți mîna mi bate ... ș-apoi ... cade
De-pe ... ș-pe ... mi ... ți ... ăn ...
O vălătuc dulce ș-fini ... ți dinăș
Ca ... ăn ... ș-ăn ... cu ...
Vîlți ni ... ș-ăn ... ș-ăn ... plîngîe

Și era ploaie cu senin

105 r

Și era ploaie cu senin
Senin cu ploaie,
Salcîmii ramurile-nclin
Și le îndoaie.

Acuma toți ei înfloresc[1]
De primăvară
Ș-un dulce miros răspîndesc
În dalba sară.

Un mîndru soare scînteind
Pe bolta-albastră
El bate ploaia șiroind
Pe-a ta fereastră.

Și[2]*-n haină albă tu apari*
Cu pasuri line
Și numai ochii tăi cei mari[3]
Privesc la mine.

Atît de dulce și de plin,
Cu-așa văpaie,
Ah, era ploaie cu senin
Senin cu ploaie.

[1879]

---

[1] inițial *Acuma-au înflorit cu toți* [2] modificat din *în*
[3] deasupra, o încercare abandonată de remaniere a versului

ACADEMIA
MUSICA
ROMANA

ACADEMIA
MSS
Romana

Dormi, dormi!

117 r *Nu este carte-n lume din care să înveți*
Ca viața preț să aibă și moartea s-aibă [preț],
Deci, aruncînd în laturi acele mii de cărți
Cari privesc viața din patruzeci de părți
Și cred cumcă o lume, o inimă se schimbă
Cu dezlegări ciudate și cu frînturi de limbă.

Astfel rămas-am singur . . . Ce caut eu [în] viață:
Lumina frumuseții, puterea și dulceața
În petece de gînduri, în greul colb al școlii,
În literele strîmbe și-n urmele de molii?

Trecu pe dinainte-mi, ușoară, umbra sorții,
Căci am simțit durerea și voluptatea morții[1].
O cît ești [de] frumoasă, cum dormi așa de blîndă
Te văd cu ochiul lacom și inima flămîndă,
118 r *Încet pășesc pe vîrful picioarelor spre tine . . .*
117 r *Nu am atîta vină pe cîtă port durere . . .*

Căci nu mai sînt nimica, nu sînt stăpîn pe mine
Pătruns, ca de-o durere, de patimă, mă ține[2],
Ea a intrat în mine ca un demon străin
De nu mă mai cunosc. Eu sînt unealta ei,
Eu sînt nimic și ea e tot . . .
De sînt sălbatec . . .
Și ce sînt eu de vină
Că mi-e atît de sete de-o rază de lumină
Din ochii tăi . . .? De vină că inima mi-e grea
De suferinți și lacrimi și de iubirea mea?

116 v *O, dăruie-mi o rază din ochii tăi cei sfinți,*
O, marmură, aibi milă de-a mele rugăminți!

117 r *O, farmec dulce-al umbrei deasupra sfintei*[3] *marmuri.*
116 v *Dormi, dormi!*
118 *Căci visul e-o viață, cum viața e un vis.*

[1897]

---

[1] versurile 11—12 au o variantă pe *118 r A fost menirea sorții / Ca tu să-mi dai durerea și voluptatea morții*
[2] în ms., hipermetric *ea mă ține* [3] deasupra lui *albei* șters

RECONSTITUIRI ŞI AUTONOMIZARI

Mohamed biruitorul 102
Odă pentru Napoleon 106
Un Phoenix e o pasăre-n vechime 107
Muşatin 108
Între nouri şi-ntre mare 126
Eterna pace 128
Floarea de tei 129
Luceafărul [versiunea maximală a vorbirii Demiurgului] 132
Dacă iubeşti fără să speri (variantă) 138
O stea în reci nemărginiri 139
De ce regina nopţilor 141
Aceeaşi moarte 142

Mohamed biruitorul...

I

Moarte, ce-n pustiul mării și-n deșerturi te arăți,
Tu ce neagra vecinicie vrei a rumpe în bucăți,
Tu ce ești măsura vremii, ce pe pașii-ți se măsoară,
Pietre de mormînt sînt toate-ale-istoriei hotară.
Tu, a munților stăpînă, tu, stăpînă pe pustiuri,
Ce măsori a tale pasuri după curgerea de rîuri,
După curgerea eternă. Tu în codrii cei de cetini
Din pustiu fără de margini îți alegi ai tăi prietini.
Sufletului plin de umbre tu dai liniștea uitării
Și răsai ca un luceafăr pe cutremurele mării,
Verși lumina ta cea dulce-n visu-mi [și-n] singurătatea-mi,
Dînd viața valurilor furtunoasei mele patemi.

Tu, stăpînă peste vînturi, nălțătoare de nisipuri,
Ridici leul și hiena, [arătări] [cu] strîmbe chipuri
Ce, cu limba lor pocită, cu pestrițele lor porturi,
Mișcă-a lor împărăție și de turme și de corturi.
Da, flămînzi de cucerire și-nsetați adînc de sînge,
Ei întind marea-ți aripă peste-o lume care plînge.

Mohamed, flămînd de lume, de măriri și de coroane,
Mohamed stîrnise moartea cea stăpînă peste stepe,
Și-au dat gînd de biruință mulgătorilor de iepe.
Peste mări de mulți plutite, peste țări înfloritoare
Aruncase lacom, mîndru, ochii Asiei tartare.
Împăcînd cu gînd de pradă ale triburilor certuri,
Răsărit-au dintre ele, soare roșu din deșerturi.
Pe cetățile-n ruine, pe noroadele strivite,
Peste frunți încoronate au trecut a lui copite,
Au făcut o-mpărăție petecită din bucăți
Pe trei mări domnind păgînul și trei sute de cetăți;
Căci ardeau cetăți în ziduri și corăbiile-n porturi
Cînd venea, din loc mutîndu-și tot imperiul lui [de] corturi;
Ca să-nfigă-asupra lumei semiluna nouăi legi
Au surpat două imperii și pe paisprezece regi;
Peste Asia și-Europa au întins deodată lanțul
Și ce zi înfricoșată cînd au fost luînd Bizanțul!
Mohamed, ducînd asabii și spahii peste valuri,
A cuprins cu focuri albe ale Bosfurului dealuri
Și din șapte părți deodată tot Bizanțul e aprins

Şi din şapte laturi flăcări pe cetate s-a întins,
Ard în vînt palaturi nalte, marea-n valuri este caldă
Şi fîntîni înviforate prin zidiri vuind se scaldă,
Turnuri negre de cetate ca făclii ei le aprinde
Şi lui Mohamed în mînă ca făclii i le întinde.
Numai negri nouri cerul, arde grindă, cade uşă,
Pe oraş căzu o ploaie de scîntei şi de cenuşă.
Din potopul cel de flăcări se înalţă, din ruine,
Neatins, palatul mîndru de-mpăraţi, ca o minune.
Cu-a lui bolte arcuite, cu zidirea lui [cea] veche.

Cum sosi Mohámed visul şi cetatea fac pereche,
Ţara [î]i supune rîuri, marea [î]i supune valul
Şi în Aghia Sofia cu ovăz hrănit-au calul.
Şi pe tronul cel de aur Mohamed stătea cu fală,
Curge sînge din cadavre pe podelele din sală
Şi din ţestele duşmane au făcut păgînii cupe
Şi, ciocnindu-le-ntre dînşii, zbier ulcioare să destupe.
Mohamed biruitorul, biruit de grea beţie,
Pe-un covor e-ntins şi doarme. Sala-i largă şi pustie,
Bălţi de sînge pe podele, colo căpăţîni tăiate
Stau cu ochi deschişi în umbră şi cu gîturi sîngerate,
Iar de stîlpi sînt răzimate arcuri, suliţe şi darde,
Şi prin arcuri de ferestre vezi Bizanţul care arde:
Pentru veacuri d-azi nainte i-au căzutu[-i] şi lui sorţii . . .
Şi de-a lungul drumurilor în grămezi zac, negri, morţii,
Sub fereşti s-aude zgomot surd . . . căci jos se-aud în uliţi
Ieniceri urlînd Alahu, *purtînd capete în suliţi,*
Şi dervişi urlînd ca cîinii . . . Iesle au făcut din strane,
Ici dau jos iconostasul, aprind focul cu icoane,
Ici cu hohot se adună şi privesc cum un arap
Lui Hristos întins pe cruce i-au pus un turban în cap.
Peste crucile plecate sună jalnic glasul cobii
Şi grămezi-grămezi pe drumuri treceau sclavele şi robii;
Ici călugăriţe albe ce legate sînt cu funii,
Şi copii de crudă vîrstă; şi bătrîni şi albi sînt unii;
Slugă şi stăpîn alături; ici ostaşi legaţi cu clerici;
Ţipetele de muiere crud răsună din biserici
Cu strigări de bucurie oardele cele barbare
Înadins făcură nunta lor păgînă în altare;
Urlete de biruinţă, ţipete, strigări şi vaier
Cu-ale clopotelor glasuri se amestecă în aer;
Clocotea întreg oraşul prins de spaimele pierzării
Şi prin ţipătul mulţimii urlau valurile mării.
Numai bolţile înalte ş-ale zidurilor creste

Stăteau marturele mute peste vaietele-aceste.
Mohamed dormea, ci visuri negre sufletu-i frămînt,
El pe frate-său îl vede . . . Vînăt iese din mormînt
Și-și arată gîtul: [Haide], « vino, vino de zugrumă,
Tu, ucigător de frate și zugrumător de mumă ».
Mohamed atunci răsare: « Iarăși visuri. Visuri », spune,
« Cine a crezut în visuri nu-i cuceritor de lume.
Nu [voiesc] s-ascult dervișii ce din cărțile lor vechi
Cu povestea răsplătirii ne tot cîntă în urechi.
Am văzut virtuți atîtea ce-au găsit a lor răsplată
Într-un giulgi și patru scînduri. Pentr-o hrană-așa bogată
Eu să-mi stîmpăr lăcomia? . . . Pentru-a cerului comoară
Eu să trec arzînd de sete lîngă-a vieții dulci izvoară?
Cînd e-un om zvîrlit în lături . . . frate fie chiar . . . ce-mi pasă,
Se deschide înainte-mi largă cale luminoasă.
O sămînță roditoare cată-n inime să sameni,
Ca să fii stăpîn se cade ca să-i iei adînc pe oameni;
De voiești să se închine toți chiar la a tale oasă
Tu trezește-n a lor suflet o pornire dușmănoasă,
Tu invidia și ura poreclește-le virtuți,
Să numești erou pe gîde, astfel fierul i-l ascuți,
Iar pe cel viclean și neted tu numește-l înțelept
Și nebun zi-i celui nobil, zi că prost este cel drept;
Din ale mulțimii patimi fă o scară de mărire
Și te vor urma cu toții prinși de-o vecinică orbire
Și, cu laude viclene lingușind prostia lor,
Tu din roiuri risipite înjgheba-vei un popor.
O, fii sigur că la rele el de-a pururea urma-va
Și cu sînge și cenușă tot pămîntul presura-va,
Dar ferește-te de una: Te păzească însă cerul
În momente de uitare a le spune adevărul,
A le spune că nu-s vrednici decît de adînc dispreț,
Că pentru o vorbă goală tu jertfești a lor vieți,
Că în tine nici îți pasă, nici visezi de-ale lor păsuri,
Cu micimea lor de suflet tu în tine [că] [î]i măsuri,
Cumcă lauda cu care [î]i încarci e o ocară,
Cumcă tot ce e ca dînșii este vrednic ca să piară ».
. . . . . .

II

Dar cînd năvăli-n Moldova au găsit și el pe dracu!
Cine i se puse-n cale? . . . Ștefan Vodă, el săracul . . .

. . . . . .

Şi cînd lumea biruinţa a putut s-o înţeleagă
Clopotele de la Roma au sunat o zi întreagă,
De-au cutremurat văzduhul şi zidirile Cetăţii
Şi dintîi i-a zis lui Ştefan Papa: « Scut creştinătăţii ».

. . . . . .

Ei! nu-mi mai aduc aminte . . . Ce-au trecut — — azi nu mai este,
Vremea care-o apucarăm este astăzi o poveste.

. . . . . .

III

Ce-ţi spun ei ţie, mamă, cînd îţi răpesc copiii?
Mereu tot zic că creşte mărirea României,
Că steagul măreţiii l-ampodobit cu laur!
Cu stîlpi de cafenele se-ntrec în fraze [de-aur]
Ca să arate cumcă durerea lor e mare,
Că n-au voit ştirbirea străvechilor hotare,
Cînd ei au fost aceia ce [„mamă,] pe sub mînă
Păgînului vîndut-au din sfînta ta ţărînă.
Şi tu i-asculţi în pace, cum văduva ascultă
Pe care a ei rude o iau cu vorbă multă.
Tu numai îţi ştii chinul ce inima-ţi sfaramă,
Ai plînge şi n-ai lacrimi, Moldovo, mamă, mamă . . .
Zadarnic codrii mîndri în vînt mereu ţi-i clatini,
Pierdută-i pîn' şi umbra măreţilor Muşatini . . .
Chiar Vodă Alexandru cel bun şi sfînt şi mare
L-a lui mormînt nu este în lume vro cărare;
Şi Ştefan Voievodul, în somnul cel deplin,
Visează el că doarme dus în pămînt străin?
Luatu-ţi-au copiii, mormintele şi tot
Şi rup din a ta haină de cîte ori o pot.
Ajuns-ai cerşitoare de-ocară şi de silă
Şi nimănui în lume de tine nu i-e milă,
Ba cer în toată ziua să uiţi chiar cum te cheamă
Şi totuşi cît de dulce e numele tău, mamă.

[1881]

Sinopsa manuscriselor: *versurile 1—8* (2254, 219 r), *9—12* (2254, 223 r), *13—18* (2254, 219 r), *19* (2254, 220 r) *20—35* (2282, 111 v), *36—37* (2254, 220 r), *38—49* (2254, 221 r), *50—55* (2254, 222 r), *56—57* (2254, 226 r), 57—60 (2254, 225 r), *61* (2254, 226 r), *62—63* (2254, 225 r) *64—65*, (2254, 227 r), *66* (2254, 227 vr), *67—77* (2254, 227 r), *78—95* (2254, 228 r), 96—115 (2254, 229 r), *116—119* (2254, 230 r), *120—121* (2282, 112 v), *122—125* (2260, 254 r), 126—127 (2282, 112 v), *128—130* (2279, 26 r), *131—136* (2259, 184r), *137—141* (2279, 26 r), *150—151* (2259, 185 r)

154 r — 155 r

Cerul rănit de astrele lui rănit fu,
Semne numai, mari, ale vremii gloriei.
Leagăn tu avut-ai stîncile mării-n
Corsica gravă.

Şi în jurul vieţii tale-ncepute,
Negru, oceanul mişcă lume de valuri
Arătînd mărirea, puterea, geniul
Singurătăţii.

Da, oceanul, ce singur de o mie de evi e,
El a fost proorocul căilor tale,
Numai cu dînsul în viaţă semăn avut-ai
O Imperator!

Trist, adînc gînditor, dară trist prin tine,
Fără păsare de a lumii lacrimi ori doruri,
Indiferentă stai, nemişcată şi mare
Frunte de marmor.

N-ai admirat nimica în scurta ta viaţă,
Nu piramidele vechi în jurul cărora
Te-a văzut, renviat din noaptea veciei,
Jupiter Ammon.

Nu de a Nordului mari pustii de zăpadă,
Unde, purtat de vînt prin ruine de gheaţă,
Tu auzit-ai strigarea nebună de secoli
A marelui Odin.

Peste pămînt ai mişcat a popoarelor valuri,
Mîndru bătrînul titan în înconjur de soare
Poartă războaiele tale ca pete pe manta-i
Şi-a lor cenuşă.

Nu te-a mirat nimica . . . Doară cu zeii
Singur tu te-ai mirat de tine, o Cezar,
Pînă cînd, trezit din mirarea adîncă,
Te-ai văzut singur.

Şi din nou privit-ai atunci în oglinda-ţi,
În oceanul bătrîn ce îşi mişcă-a lui apă,
Furia lui îndrăzneaţă, puternică, mare,
Indiferentă.

Ai murit tu? Lumea nici astăzi nu crede.
Înfăşurat în mant-ai coborît piedestalul
Ş-amestecat în popor, l-au mişcat cu putere
Ochii-ţi imobili.

Apoi, sătul de icoana-ţi, de tine singur,
Te-ai reurcat pe scări de marmură albă,
Ai resuit piedestalul şi iarăşi imobil
Stai printre secoli.

[1882]

2259

Un Phoenix e o pasăre-n vechime

352 r — 354 r

Bătrînul Phoenix arde în văpaie
Şi din cenuşa proprie renaşte,
Dar, spre-a-nvia mai mîndru el din moaşte,
Îi trebui lina vîntului bătaie.

Aş vrea să fiu ca pasărea aceea,
Ca Phoenix care arde blînd în pară
Pierind în vînt ca glasul care zboară,
Ca un suspin, ca unda, ca scînteia.

Dar din cenuşă reînvie iară,
Minune scump-a lumii acesteia.
El moare azi, în forma-i, dar ideea
Chiar şi de vrea nu poate să mai moară.

[1882]

Mușatin

Sinopsa manuscriselor: 2256, 20r, 31—32 r;
2260, 274 r—301 r; 2276 A, 22—23 r, 47 r, 57—67 r.
118—122 r, 171—174 r; 2280, 24 r; 2283, 87 r

Codru-i alb și frunza-i neagră:
A lui mii de rămurele
De zăpadă îi sunt grele,
Vîntul doar trece prin ele,
Vîntul rece, și vreo țarcă
Scuturînd le mai descarcă . . .
Albă-i noaptea cea cu lună
De departe codrul sună,
Lupii-n pîlcuri se adună;
Suflă vîntul, suflă-ntr-una,
Crîng și cer mi le-mpreună.
Te-apuc-o jale nebună,
Jale lungă și întinsă
Ca și țara toată ninsă;
Codrii tremur ca o vargă
Cît îi zarea ta de largă,
Lupii peste culmi aleargă,
Străbătînd ninsorile,
Pîlcuri sboară ciorile.

În temei de codri deși
Nu e pîrtie să ieși,
Nu-i cărare, nu-i răzor,
Nici urmă de vînător.
Viscolind troienele,
Au umplut poienele,
S-au lăsat pe crengi uscate,
Peste frunze scuturate,
Peste ape, peste toate.
În pădurea nepătrunsă
O căscioară e ascunsă,
Nu-i aproape sat nici drum,
Singurică, nu știi cum
Doar din horn îi iese fum . . .
Cine-n casă o să-mi șadă,
De nu-i pasă de zăpadă,
Care cade ș-o să cadă
Tot grămadă pe grămadă,
De-ntrece gardu-n ogradă?

Pîn' la straşin-o s-ajungă
De s-alege iarna lungă.
Văduvioara tinerică
Şede-acolo singurică.
Cîte zile sunt lăsate
Nu mai merge pe la sate,
Cîtă-i vremea unei ierne,
Cît zăpada se aşterne,
Ea tot deapănă şi ţese
Fire albe, pînze-alese.
Pe cînd focu arde-n vatră
Lupii urlă, cîinii latră,
Iar ea toarce din fuior
Legănînd pe un picior
Albia c-un copilaş
Adormit şi drăgălaş.
Şi cum cîntă, cum suspină,
Glasul codrului o-ngînă.

*

În temeiul codrului
Cale nu-i, cărare nu-i,
Că, de-a fost vreodată cale,
Ea s-a prefăcut în vale,
Că, de-a fost cale vreodată,
Ea-i cu frunze îngropată,
S-a umplut cu spini şi scai
Că de urmă nu-i mai dai,
De-i cărare undeva,
N-o mai ştie nimenea.
Că-i pierdură urmele
Ciobănaşi cu turmele
Şi-şi pierdură semnele
Pădurari cu lemnele
Şi uitară ţarcurile
Vînători cu arcurile.
Nime-n lume nu mai ştie
Că-mprejur numai pustie
Care-i sînt hotarele,
Unde-i sînt izvoarele
Creşte iarba, mări, iară
Bătută de vînt de vară,
Unde mi-i pădurea rară,
Dar în iarba cea frumoasă
N-a intrat vreodată coasă.

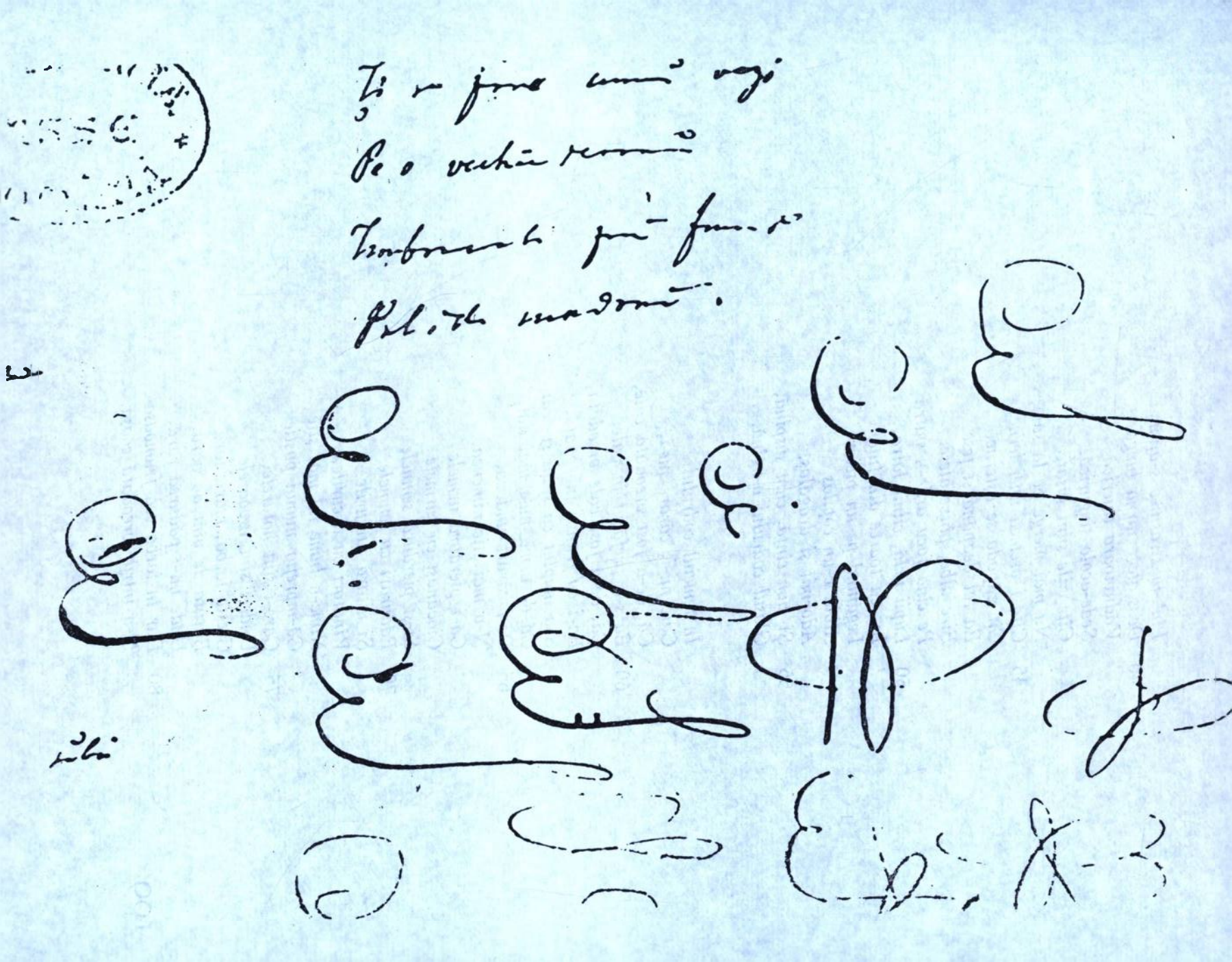

Unde mi-i pădurea deasă
De desișul din pădure
Nu s-atinse vreo secure.
În temeiul codrului
Cale nu-i, cărare nu-i,
Ci-i o rarişte de brazi
Şi un ochi voios de iaz
Ş-o grădină cu prilaz
Ş-o căscioară cu necaz,
Iar la uşa casei creşte
Teiul vechi care-o umbreşte
Ca un viu coperămînt;
Floarea-i cade fără vînt
Scuturată la pămînt,
Iar pe prispă cin' se vede
Cine lîngă leagăn şede?
Văduvioara tinerea
Ce se ştia numai ea.
Şi, cum codrul se frămîntă,
Ea îşi cîntă, ea-şi descîntă.
Legănînd cu un picior
Ea zice încetişor:
Nani, nani, puişor,
Nani, nani, copilaş,
O poveste spune-ţ-aş,
Nani, nani, între noi
O poveste spune-ţi-oi.
Şi în pilde o s-o-mbrac
Şi frumos am s-o desfac
S-o pricepi numai cînd tac;
Către alţi nu zic nimică,
Lacrimile vale-mi pică.
Tată-meu era cioban.
Cîte clipe-s într-un an,
Tot atîţia baci avea
Cu mii turme-alăturea,
Turme mii de mieluşele,
Ciobănaşii după ele,
Turme mîndre şi de oi,
Ciobănaşii dinapoi
Cu fluiere şi cimpoi,
Mai avea, de mă pricepi,
Herghelii de cai sirepi
Ce ca vijeliile
Îi împleau cîmpiile,

Îi păşteau moşiile
Şi de-a lungul rîurilor
S-aşterneau pustiurilor
Şi în valurile ierbii
Păşteau ciutele şi cerbii
Şi prin munţi pierduţi în nouri
Avea cîrduri mari de bouri:
Rîuri reci, izvoare reci
În umbră-mi curgeau pe veci
Ş-avea munţi, ş-avea păduri
Şi cetăţi cu-ntărituri.
Ş-avea sate mii şi mii
Presărate pe cîmpii,
Ş-avea sate mari şi mici
Pline toate de voinici.
Ce mai freamăt, ce mai zbucium
Cînd sunînd voios din bucium
Chema ţara la hotare
De-alergau cu mic cu mare
De curgeau ca rîurile
Şi-nnegreau pustiurile,
Amar mie-ntr-un suspin
Lacrimile vale-mi vin,
Cu năframa de le şterg
Ele tot mai tare merg.
Şi frumoasă mai eram
Cum n-a mai fost neam de neam,
De-aur mi-erau pletele
Şi le-mpleteau fetele,
Rumănă ca un bujor,
Eram dragă tuturor.
Au venit, mări-au venit
Împăraţi din răsărit
Să mă ceară în peţit,
Dar s-au dus cum au sosit.
Veneau crai şi veneau soli
Învăţaţi în multe şcoli,
Cu cuvinte aşezate
Mă cerură cu dreptate.
« Bună vreme, baci bătrîn,
Împăratul nost' stăpîn
Ne-au trimis a întreba
De măriţi fata ori ba! »
El răspunde-atunci cinstit:
« Dragi voinici, bine-aţi venit,

Dragu-mi-e să v-ospătez,
Cu voi să mă desfătez,
Dar oricît m-ați întrebat,
Fată n-am de măritat».
Da-mpăratul din apus
Au venit și nu s-au dus,
Două vorbe că mi-au spus,
Inima că mi-au supus.
Era mîndru și-narmat,
Un oștean împlătoșat,
Era mîndru și voinic,
N-avea grijă de nimic.
El înalt și eu înaltă
Ne sta bine laolaltă,
Potriviți cu de prisos:
Eu frumoasă, el frumos.
Amar mie-ntr-un suspin
Lacrimile vale-mi vin,
Cu năframa de le șterg,
Ele tot mai tare merg.
Auzit-au de-auzit
Petitori din răsărit
Că eu stam să mă mărit,
Iară cum m-am măritat
Multe neamuri s-au sculat,
Casa doar ne-o vor strica
Și pe noi ne-or depărta;
Mii de limbi curgeau în rîuri
Răsărite din pustiuri
Și veneau adunături
Răsărite din păduri,
Mai călări și mai pe jos
Tot veneau în nour gros;
Veneau roiuri, veneau turmă
Și lăsau pustiu-n urmă;
Veneau turme, veneau vale
Și surpau cetăți în cale.
Geaba omul meu da piept
L-împingeau tot îndărăpt;
I-au înfrînt oștirile,
I-au răpit măririle,
Pustiit-au țările,
I-au luat averile,
I-a-nnegritu-i soarele,

I-au robit popoarele.
Eu în codrul cel pustiu,
Rătăcind într-un tîrziu,
Am aflat din limbi străine
Că bărbatul nu-mi mai vine.
Am aflat dinspre apus
Că bărbatul mi s-au dus,
S-a dus cale nenturnată
De toți oamenii urmată.
Am aflat din răsărit
Că bărbatul mi-au murit,
Ș-au murit și mi-l bocea,
Lumea-ntreagă îl plîngea,
Plîns-au toate schiturile,
Toate răsăriturile
Și apusurile toate
Și noroade, limbi și gloate,
Miazănoapte, miazăzi:
Nu-l mai putură trezi.
Plîns-au, mări, pe cei regi,
Pe-mpărații lumii-ntregi,
Ș-o furtună se lăsă
Ce pămîntul l-înecă
Miază noapte și apus
Neamuri mii pe cale-au pus,
Roiuri mari și prădătoare
A străinelor popoare
Ce curgeau, mări, curgeau
Capăt nici nu mai aveau,
Ca să puie moștenire
Pe sărmana omenire.
Cînd gîndesc l-așa dureri
Pare-mi-se c-au fost ieri.
Cînd gîndesc l-ai mei ciobani,
Pare-mi-se mii de ani . . .
Iară cînd am auzit
Că bărbatul mi-au murit,
Teiu-acesta am sădit,
Crește teiul și-nflorește
Și viața mi-o umbrește.
Și în umbra-i cum trăiesc
Eu nu mai îmbătrînesc.
Dragul mamei copilaș
Multe-n lume spune-ți-aș.
Dar mă tem să nu mă lași,

Dar mă tem că mi-i pricepe
Și-o să crești și vei începe
Cum că codrii nu te-ncap
Și vei lua lumea-n cap.
Ci mai dormi, mări, un pic
Că ești crud de ani și mic,
Dormi la umbră, dormi în pace
Că mama ție ți-a face
Sub cel tei bătut de vînt
Așternutul la pămînt.
Cînd soarele-o asfinți
Atunci vîntul v-aromi
Iară tu vei adormi.
Bate-or rămurelele.
De-or străbate stelele,
Iară luna va străbate
A noastră singurătate,
Și cînd vîntul va sufla,
Teiul se va legăna,
Florile-și va scutura,
Iarăși te va deștepta
În temeiul nopții mari
Și la freamăt de stejari
Sub rotirea norilor
În căderea florilor,
Sub lucirea stelelor
Și la jocul ielelor,
Sub frunza stejarilor,
La glasul izvoarelor.
Unde-i crucea de la căi
— Nu mai plînge, măi —
Cresc ca frații doi molizi,
— Rîzi, puiule, rîzi —
Unde-s păsări în copaci
— Taci, puiule, taci —
S-adun fete și flăcăi
— Dormi, puiule, hăi! —
S-adun cerbii cei domoli
— Scoli, puiule, scoli —
Și cum cîntă, cum suspină
Glasul codrului o-ngînă.

*

Săracă țară de sus
Toată faima ți s-a dus!
Acu cinci sute de ai

Numai codru îmi erai,
Împrejur creşteau pustii,
Se surpau împărăţii,
Neamurile-mbătrîneau
Crăiile se treceau
Şi cetăţi se risipeau
Numai codrii tăi creşteau.
Verde-i umbra nepătrunsă
Unde-o lume e ascunsă
Şi în umbra cea de veci
Curgeau rîurile reci
Limpegioare, rotitoare
Avînd glasuri de izvoare.
Bistriţa în stînci se zbate
Prin păduri întunecate
Şi mereu se adînceşte
Unde apa-abia clipeşte,
Şi deodată vede că
Apa i se-mpiedică
Şi de stînci i se iezeşte;
Ea s-adună şi tot creşte,
Se iezeşte-n mîndru lac
Ale cărui ape tac,
Iar copacii umbră-i fac,
Pe deasupra frunza deasă
În adînc apa veghează
Iar stejari din mal în mal
Pe deasupra-i se prăval,
Vîrfuri sprijin deolaltă
Şi îmi fac o boltă-naltă,
De vîrfuri ei se-mpletesc
Şi în umbră stăpînesc
Şi în vecinică răcoare
Undele-s scînteietoare.
Dintr-un mal la celălalt
A căzut un trunchi înalt,
Mi-a căzut de-a curmezişul
De îi spînzură frunzişul,
Punte lungă de-un copac
Peste-o linişte de lac,
Punte lungă, punte mare
De mi-o poţi trece călare.
Iar Muşatin, tinerel,
Trece puntea singurel,

Cu pieptarul de oțel,
Cu cușma neagră de miel,
Cu zeghea albă pe el;
Cum venea la vînătoare
Purta arcul pe spinare,
Tolbă de săgeți el are;
Cu lungi plete pîn' pe spate
Dar la frunte retezate.
Copilaș în haine strimte
Ușurel mi se mai simte;
De ochește-o căprioară
Șoimul pe deasupra-i zboară;
De-și întinde mîna-n sus
Șoimu-n palmă i s-a pus;
Și tot vine chiuind
Și din frunză tot pocnind
Și cînd prinde a cînta
Codrii-ncep a răsuna:
« Auzi dragă, auzi mamă
Pe Mușatin cum te cheamă? »
Nime-n juru-i nu era
Numai mierla șuiera,
Iară el se cobora
Unde apa tremura.
[Iar în codru] mierla zice:
« Ce cați tu, băiat, pe-aice? »
« Crește, codri, și te-ndeasă,
Numai de-o cărare-mi lasă,
Să te trec în curmeziș,
Doar de-oi da de-un luminiș
[Și în el] izvor de apă
Să văd șoimul cum s-adapă ».
Zice codrul liniștit:
« M-am pus de am înfrunzit
Pentru că tu m-ai dorit,
Iară valurile sună
Mișcătoare se adună,
Printre pînzele de frunză
Cearcă soare să pătrunză,
Ard în umbră la răcoare
Petele scînteietoare
Și pe-a undelor bătaie
Varsă lumina văpaie,
Pe șiroaie limpezi, lungi
Zboară razele ca dungi ».

SALA DE LECTURĂ

Sub un vechi stejar pletos
Ce-și lăsa crengile-n jos
Mușatin se întindea
Punînd arcu-alăturea.
« Codri, codri, dragul meu
Pare că ți-am spus-o eu
Să suni din frunză mereu.
Că, de cînd nu te-am văzut,
Multă vreme a trecut
Și, de cînd nu te-am căutat,
Multă lume am umblat.
Codrule, Măria-ta,
Lasă-mă sub poala ta,
Că nimica n-oi strica
Fără num-o rămurea,
Să-mi atîrn armele-n ea.
Să le-atîrn la capul meu,
Unde mi-oi așterne eu
Sub cel tei bătut de vînt
Cu floarea pîn-în pămînt.
Să mă culc cu fața-n sus
Și să dorm, dormire-aș dus,
Dar s-aud și-n visul meu
Dragă codri, glasul tău,
Din cea rarişte de fag,
Doina răsunînd cu drag,
Cum jelind se tragănă
Frunza de mi-o leagănă,
Iară vîntul molcomit
Va vedea c-am adormit
Și prin tei va răscoli
Și cu flori m-a coperi ».
Codrul i se închina
Și din ramuri clătina:
« Măi Mușatin, măi Mușatin,
Voios ramurile-mi clatin
Și voios ți-aș cuvînta:
Să trăiești, Măria ta . . .
Hai, Mușat, să ne-nțelegem
Și-mpărat să ni te-alegem
Împărat izvoarelor
Și al căprioarelor,
Așezat la vrun părîu
Să scoți fluierul din brîu,
Tu să cînți și eu să cînt,

Frunza-mi toată s-o frămînt,
S-o pornesc vuind în vînt
Pe izvoară
Din ponoară
Unde păsările zboară,
Unde crengile-mi se pleacă
Și căprioarele joacă».
Apa-i zice: «O, copile,
Mîinile întinde-mi-le,
Vino-n fundul luminos
Că tu ești copil frumos!»
Iar Mușatin îi răspunde:
«Geaba mă momești în unde,
Geaba, codri, dragul meu,
Îmi suni din frunze mereu
Căci m-oi duce de la tine,
Frunza-o plînge după mine,
Că de suflet mă apucă
Dor de cale, dor de ducă,
Și deși mi-așa de jele
De plînsul măicuței mele,
Eu m-aș duce, m-aș tot duce,
Dor să nu mă mai apuce.
Și m-aș duce-n cale lungă,
Dor să nu mă mai ajungă,
În zadar pe vînt mă cheamă
Dor de casă, glas de mamă,
În zadar răsună-n vînt
Căci așa menit eu sînt:
Să-mi fac cale pe pămînt,
Să-mi întind cărările,
Să cutreire țările,
Țările și mările.
Fire-ar tare glasul meu,
Ca să treacă tot mereu
De ori unde oi fi eu:
Peste ape, peste punți
Peste codri de pe munți
Să ajungă pîn'acasă
Unde mama-mi stă de țasă
Și să-i spue-n multe rînduri:
Nu muri, mamă, de gînduri».
«Nu te duce, măi copile,
Ci de ai [în] lume zile

Toate dăruiește-mi-le!»
Tu să știi, iubite frate,
Că nu-s codru, ci cetate,
Dar de mult sînt fermecat
Și de somn întunecat,
Numai noaptea cînd sosește
Luna-n cer călătorește,
Umbra-mi toată mi-o petrece
Cu lumina ei cea rece.
O, atunci din corn îmi sună
Toți copacii împreună,
Sună jalnic frunza-n lună
Iară lumea mea s-adună,
Căci copac după copac
Toți deodată se desfac.
Din stejar cu frunza deasă
Iese mîndră-o-mpărătească
Cu păr lung pîn' la călcîie
Și cu haine aurie,
Mîndră-i este rochia
Și o cheamă Dochia!
Din copaci fără de număr
Ies copii cu șoimi pe umăr
Și copile multe iese
Cu-a lor mînece sumese,
Și pe umerele goale
Poartă donițe și oale;
Se pornește-atunci un zbucium,
Sună un dulce glas de bucium,
Pe cărări fără de urme
Vin cerboaicele în turme
Și mugesc încet atît
Cu talangele la gît
Și așteaptă răbdătoare
Mîni frumoase de fecioare,
De le mulg în donicioare.
Căci să știi, iubite frate,
Că nu-s codru ci cetate,
Dar vrăjit eu sînt de mult
Pînă cînd o să ascult
Răsunînd din deal în deal
Cornul mîndru triumfal
Al craiului Decebal.
Atunci trunchii-mi s-or desface
Și-n palate s-or preface,

Vei vedea ieșind din ele
Mii copile tinerele
Și din brazii cît de mici
Vei vedea ieșind voinici,
Căci la sunetul de corn
Toate-n viață se întorn ».
Iară șoimul, sprintenel,
Pe deasupră-i zboară el:
« Hai Mușatin, măi Mușatin,
Voios aripile-mi clatin
Pe-al tău coif m-aș așeza
Și din gură-aș cuvînta:
— Să trăiești, Măria ta — ».
« Rămîi, codri, sănătos,
Că mă cheamă apa-n jos
Și menit în lume sînt
Să-mi fac cale pe pămînt! »
Și Mușatin s-apropie
De Bistrița argintie,
Luntrea se juca pe val,
O dezleagă de la mal,
Sare-n ea și îi dă drum,
Ca săgeata zboar-acum.
Și, [plutind pe] repezi ape,
[Dorul zării nu-l încape]
Și mergînd, mergînd departe,
Apa-n două o desparte,
Cu largi brazde de argint
Ce se mișcă strălucind,
Și în umbră mi-l cuprind
Și prin valea boltitoare
Numai p-ici și pe colea
Soarele mai pătrundea,
Ici e umbră, colo soare
Pe ape tremurătoare.
El pe maluri înflorite
Vede turme rătăcite,
[În poieni] el vede cerbii
Trecînd valurile ierbii,
Caii pasc lîngă pîraie,
Ca la lebede se-ndoaie
Gîtul lor. Iar capul mic
Ei deodată îl ridic
Și urechile ciulesc
Pe cînd luntrea o zăresc.

El plutea, plutea mereu.
Codrul sună blînd și greu,
Cînd deodată zi se face
Codru-n două se desface
Și pe ape rotitoare
Scînteiază mîndru soare.
Și-naintea-i vede-un munte
Cu-a lui creștete cărunte,
S-a clădit stîncă pe stîncă
Începînd din vale-adîncă
Și purtînd cu el păduri
Peste nourii cei suri,
Își ridică în senin
Creștet de zăpadă plin.
Și spre mal și-ndreaptă iară
Luntrea mică și ușoară,
Iar Mușatin se coboară,
Calea muntelui apucă
Pînă-n vîrfuri să se ducă,
Pîn' ce noaptea l-a ajuns
În cel codru nepătruns.
Dar cu noaptea-n cap pornește,
Se tot urcă voinicește,
Doară culmea va sui-o
Pe cînd s-o miji de ziuă.
Pe culmea cea înălțată
El ajunge deodată
Și, făcîndu-și ochii roată,
El privește lumea toată;
Vede cerul sfîntului
Și fața pămîntului:
Că, departe, se-ntind șesuri
Ce cu ochii nu le măsuri,
Unde soarele cel sfînt
Parcă iese din pămînt;
Colo-n zarea depărtată
Nistrul mare i s-arată
Dinspre țările tătare
Și, departe, curge-n mare.
La liman, ca și o salbă,
Se-nșiră Cetatea Albă.
Iar pe fața mării line
Trec corăbiile pline,
Trec, departe de pămînt,
Pînzele umflate-n vînt.

Iar privind spre miazăzi,
Dunărea el o zări
Într-un arc spre mare-ntoarsă
Şi pe şapte guri se varsă.
De la Nistru pîn'la ea
Ţară mîndră se-ntindea,
Vede şesuri fumegînd,
Dealuri mîndre înverzind,
Vede codri cum coboară,
Deal cu deal, scară cu scară,
Răsfîrîndu-se pe şes
Unde rîurile ies
Şi, pe vîrfuri de păduri,
Mănăstiri cu-ntărituri.
Vede tîrguri, vede sate
Pe cîmpie presărate.
Vede mîndrele cetăţi
Stăpînind pustietăţi,
Vede turmele de oi
Cu ciobanii dinapoi,
Cu fluiere şi cimpoi
Iară hergheliile
Petreceau cîmpiile
Şi s-aşterneau vîntului
Ca umbra pămîntului
Şi de-a lungul rîurilor
Se-aşterneau pustiurilor.
Iară şoimul tinerel
Pe deasupra-i zboară el
Şi din gură-i cuvinta:
« Să trăieşti, Măria ta!
Cîtă lume, cîtă zare
De la Nistru pîn' la mare:
Fă-ţi odată ochii roată
C-aceasta-i Moldova toată ».

*

Dragoş Vodă cel Bătrîn
Pe Moldova e stăpîn
Şi domnind cu toată slava
Şade-n scaun la Suceava,
La Suceava lăudată
Cu ziduri înconjurată,
Zid de piatră-nalt şi gros
Că pe el merg cinci pe jos

Și au loc cu de prisos;
Că merg trei călări alături
Și mai au loc pe de lături
Caii mîndri să și-i joace
Cînd încolo, cînd încoace.
Iar din negri trunchi de stîncă
Peste valea cea adîncă,
Pe deasupra de cetate,
De biserici și palate,
Stă domneasca cetățuie
Ce cu crestele-i se suie,
Repezite înspre nori
Peste codri sunători,
Cu-a ei ziduri, cu-a ei bolți
Și cu turnuri pe la colți,
Ziduri grele și cu creste
Cum au fost și nu mai este.
Printre arcurile grele,
Printre negrele zăbrele
Abia soarele străbate
Între tinzi întunecate;
În pereți de piatră goală
Au înfipt făclii de smoală,
Fumegînd cu flăcări roșii
Luminează-ntunecoșii
Stîlpi de piatră grei și suri
Unde-atîrnă armături,
Arătînd a lor rugină
Sub făclia de rășină,
Paveze, mănuși leite,
Caște mîndre, poleite
Și pieptare, obrăzare
Și arcuri de vînătoare.
Iar în fundul salei drepte
Se-nalță pe șapte trepte
Tronul Domnului creștin,
Coperit de-un baldachin,
Iară-n jețul auriu
Șade Dragoș brumăriu,
Barba albă pînă-n brîu,
Cu ochi negri viforoși;
Coroana de aur roș
Strălucind frumos pe frunte
Peste pletele cărunte;

Pe-a hlamidei sale cute
Flori de aur sînt cusute;
Şi cu faţa înţeleaptă
Şi cu schiptru-n mîna dreaptă
Ochii mîndri şi-i îndreaptă.
Iar l-a tronului picioare
Se înşiră pe covoare
Jeţuri de lemn dat la strug
Săpate cu meşteşug;
Icea şese, colo şese
Pentru boierii alese.
La a tronului său scări
Şed în două părţi boieri
Aşezaţi, dup-a lor trepte,
Ca poruncile-i s-aştepte.
Vornicul Ţării de jos
Sta în scaun luminos,
Un bătrîn şi blînd moşneag
Cu albastrul lui toiag,
Ce-i cu aur împletit,
Cu pietre acoperit;
Iar de-acesta mai în sus
Vornicul Ţării de sus;
Stă cu plete colilie
Pîrcălabul de Chilie
Şi cu genele lui albe
Pîrcălab Cetăţii Albe.
După-aceştia iarăşi vin
Pîrcălabul de Hotin;
Cel din Neamţ şi de la Vrance
Rezimat stătea pe lance,
Iar pe toţi i-ntrece-n slavă
Pîrcălabul de Suceavă.
Şi astfel jur-împrejur
Şed în blane de samur,
Cu pieptare la un fel
Şi cu mîneci de oţel.

[Dragoş Vodă cel bătrîn
Pe Moldova e stăpîn:]
În Suceava, în cetate,
Adunat-a Direptate.

[1880]

Între nouri și-ntre mare

Sinopsa manuscriselor: 2260, 40 r; 2262, 149 r—150 r, 2276 A, 132 r—133 v, 179 r

Între nouri și-ntre mare
Zboară păsări călătoare,
Cum nu pot și eu să zbor,
Să mă iau pe urma lor?
Și departe de la maluri
Trec corăbii peste valuri,
Trec cu pînze lucitoare
Și se pierd în depărtare.
Cum nu am aripi să zbor,
Să mă iau pe urma lor?
Că m-aș duce, tot m-aș duce,
Dor să nu mă mai apuce,
Peste undele în spume,
Peste mare, peste lume.
Ș-aș vedea cum trec cu toate,
Rînduri-rînduri arătate:
Înnegrirea malurilor,
Strălucirea valurilor,
Stolul rîndunelelor,
Tremurarea stelelor.

Printre nouri, lună, luneci,
Numai mie mi te-ntuneci,
Printre nouri rătăcești,
Numai mie-mi înnegrești.
Norilor, o, norilor,
Unde-i țara florilor?
Unde ea acum trăiește,
Iară cîmpul înverzește
Și codrul, văzînd-o, crește.
Și, cînd trece prin grădină,
Toți copacii i se-nchină
Și încep să înflorească,
Pe ea s-o împodobească
Căci, văzînd-o, toată țara
Crede că e primăvara.

Lumineze stelele,
Plîngă rîurelele,

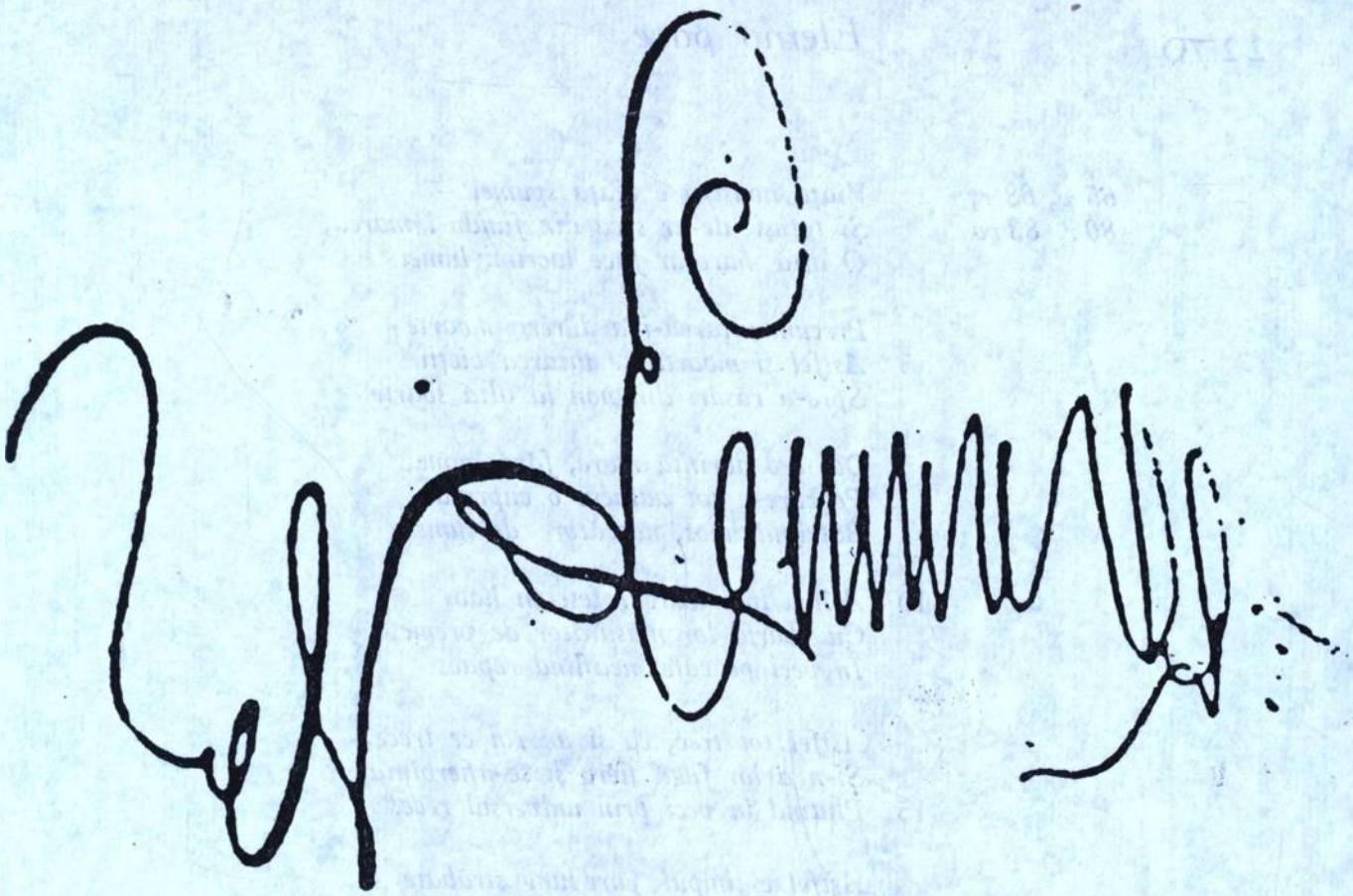

Norii-n cer călătorească
Neamurile-mbătrînească
Şi pădurile să crească
Numai eu voi rămînea
Gîndurile la o stea
Ce a fost odat-a mea:
Căci a fost şi nu mai este.
Dulce gură de poveste,
Ziua cine mi-o zîmbi,
Noaptea cine-o povesti?

Ceruri triste, zile grele,
Şi nopţi lungi fără de stele
Cărarea vieţii mele.

[1880]

Eterna pace

65 v, 68 r, 80 r, 83 rv

Viaţa noastră e viaţa spumei
Şi totuşi, de-ar seca din fundu-i marea,
O altă mare-ar face lacrimi lumei.

*

Precum uitarea-i a durerii moarte
Astfel şi moartea e uitarea vieţii
Spre-a răsări din nou la altă soarte.

Da, e-o dorinţă mare, fără nume,
Pe care-n tot adîncul o cuprinde
Bătrînul haos, născător de lume.

Atîtea lumi care rotesc în haos
Cu zborul lor măsurător de vreme,
În veci pe cale, neaflînd repaos.

Astfel tot trec, ca şi un roi ce trece,
Şi-n a lor fugă fierb şi se-nfierbîntă,
Plutind în veci prin universul rece.

Astfel e timpul, care lung străbate
Prin mii de veacuri, stăpînind în silă,
Născînd şi ucizînd în lume toate.

Astfel e spaţiul fără fund şi fine,
Iar din încrucişarea-amîndurora,
Născînd mişcare, s-au născut lumine.

Căci timpu-i tatăl, iar genunea-i muma,
Iar fiul e mişcarea, e amorul,
E foc aprins ce arde pîn-acuma.

Astfel rotind se-nvîrt în jur de soare,
Pe cînd el însuşi cu-ele împreună
O altă clină-n veci o să coboare.

Din trei mişcări mişcarea lor se-adună,
Cu toţi în jos, toţi împrejur de sine,
Toţi împrejurul altor fac cunună.

Şi-astfel din noapte s-a-nchegat lumine,
Căci prin mişcare s-au aprins cu toate,
Prin neodihnă ceru-ntreg se ţine.

Şi cine ştii cînd ceasul lor va bate
Şi cele trei inele s-or desface
Din a mişcării sfîntă trinitate.

Şi peste toţi s-o-ntinde-eterna pace.

[1882]

2276 A *Floare de tei*

137 r—142 r

Floare de tei,
Cît de curînd te treci
Ochilor mei lucind
Te-i arăta pe veci.

Floare de crin,
Eu pururi am gîndit
La ochiul tău iubit
De raze plin.

Floare de măr,
Copilă doar erai
Şi de pe-atunci aveai
Aur în păr.

Flori de cireş,
Cine te-a pus cîndva
Plutind în calea mea
Dulce să ieşi?

Floare de mai,
Cine te-a pus să vii
Dacă mereu mai ai
Ochii tăi mari şi vii

Floare de fag,
Doina cîntîndu-mi-o
Reamintindu-mi-o
Sună cu drag.

Floare de corn,
Dulce vestindu-mă,
Întinerindu-mă
Sună un corn.

Floare de şes,
Eşti al cetăţilor
Singurătăţilor
Vis şi eres.

Floare de lunci,
Oare de mult s-a dus
Steaua către apus?
Încă de-atunci?

Floare de lac,
De-atunci cuprins de chin
Eu sufăr şi m-alin,
Sufăr şi tac.

Floare de lan,
De-atunci te văd venind
Şi blîndă surîzînd,
An după an.

Floare de deal,
Unde te-ai dus de-atunci
Din codri şi din lunci
Pe-al lumii val?

Floare de plai,
Codrii şi undele
Dulce pătrunde-le
Cu al tău rai.

Floare de văi,
Rămîi în calea mea,
Mîngîie jalea mea,
În ochi îmi stăi.

Floare de stînci,
Tu pleci, şi-ades te chem

Cu cîntec și blestem
În văi adînci.

Floare de munți,
Dintre păduri de brad
Pururi izvoare cad
Palidei frunți.

Floare de drum
Care te-nauri pe-atît,
Ș-atuncea te-am iubit,
Atunci ș-acum.

Floare de vad,
Asemeni zorilor,
Căderii florilor
Stelele cad.

Flori de mormînt,
În taina serilor
Am dat durerilor
Aripi de vînt.

Lună ce treci,
Crengile, frunzele
Dulce pătrunză-le
Razele-ți reci.

[1882]

Luceafărul

[Versiunea maximală
a vorbirii demiurgului]

Sinopsa manuscriselor: 2260, 102, 152, 154—155, 264; 2261, 208—210, 325; 2275 B, 49—63; 2276 A, 206—208; 2277, 125—132, 135, 138

Hyperion, ce din genuni
Răsai c-o-ntreagă lume,
Nu cere semne și minuni
Care n-au chip și nume.

De-ai cere universul tot
L-aș da cu tot ce-ai cere,
Dar ești puterea mea, nu pot
Să neg acea putere.

Cum s-ar putea să fii zidit
Din lacrimi și din vină
Fiind în veci nerăsărit,
Lumină din lumină

Tu vrei un om să te socoți,
Cu ei să te asemeni?
Dar piară oamenii cu toți
S-ar naște iarăși oameni.

Ei numai doar durează-n vînt
Deșerte idealuri,
Cînd valuri află un mormînt
Răsar în urmă valuri.

Ei doar au stele cu noroc
Și prigoniri de soarte,
Noi nu avem nici timp, nici loc
Și nu cunoaștem moarte.

Ei își atîrnă micul eu
De-a vieții lor durere,
Se țin cu mii păreri de rău
De visul care piere.

Noi n-avem pierderi și folos
Și nu cunoaștem goluri,
Căci stoluri care merg în jos
Se-ntorc la anul stoluri.

Părînd pe veci a răsări
Din urmă moartea-i paște,
Căci toți se nasc spre a muri
Și mor spre a se naște.

Eu îi împrăștii și-i adun,
Le măsur vieți cu luna,
De nasc și mor în sfîntul Un
În care toate-s una.

Tot ce a fost, tot ce va fi
De-apururi față este,
Iar basmul trist al stingerii
Părere-i și poveste.

Și-n orice clipă te întrebi
Unde e soare, lună:
E-n orice clipă-n deosebi
Și-n toate împreună.

Din sînul vecinicului ieri
Trăiește azi ce moare,
Un soare de s-ar stinge-n cer
S-aprinde iarăși soare.

Căci soarele din vîrf de lunci
Apune-n unda spumii,
Dar el răsare tot atunci
În altă parte-a lumii.

Dacă tăria s-ar negri
De vijelii rebele
Și dacă stelele-ar pieri
S-ar naște iarăși stele.

Să cază lumile-n genuni
Ca frunze seci pe vînturi,
Pămînturi piară-n stricăciuni
S-ar naște iar pămînturi.

Și timp și spațiu de-ar pieri
În văi de întuneric
Ele din nou ar răsări
Ca să se-nvîrtă sferic.

Iar tu Hyperion rămîi,
Oriunde ai apune,
Din chiar puterea mea dintîi
Sorbind înțelepciune.

Și dacă vrei să fii un sfînt,
Să știi ce-i chinul, truda,
Îți dau un petec de pămînt,
Ca să te cheme Buddha.

De vrei în număr să mă chemi
În lumea ce-am creat-o
Îți dau o fișie de vremi,
Să te numească Plato.

Vrei să dau glas acelei guri
Ca dup-a ei cîntare
Să se ia munții cu păduri
Și insulele-n mare?

Vrei poate-n faptă să arăți
Dreptate și tărie?
Ți-aș da pămîntul în bucăți
Să-l faci împărăție.

Îți dau catarg lîngă catarg,
Oștiri spre a străbate
Pămîntu-n lung și marea-n larg
Dar moartea nu se poate.

Și pentru cine vrei să mori?
Întoarce-te, te-ndreaptă
Spre-acel pămînt rătăcitor
Și vezi ce te așteaptă.

[1882]

Dacă mîndra-i fată de rost
De-i fi'ntîia-n sat
Și vrea să facă pe ea
Cu ea viața-n întuneca

Zadarnic zile-ai avut
Și ea mereu chemare
Tu nefericit ai să pătimești
Pentru ea, numai și numai

De-ai avea mii și mii
Eu nu-s ca oricine --
Tu numai cu mine vei
Ce fac eu și nu mai înțeleg

Sunt ca fulgul fără viață
Când te alungă furtuna
Ce fac eu cu tot meșteșugul
Degeaba
Pentru mine nu e nimic

Cu un luceafăr răsărind
Din lungiri ruşinat
Şi ochii mângâietori
Şi surâsul lor dulce

Şi ochii lor întunecaţi
Şi-n valuri mări adânc
Şi-n aur mândre plete
Şi-n creştet cu trei raze

Şi-n mâini cu scris şi-n picioare
Şi-n haine cu mărgăritare
Şi-n sân cu piept de crin
Şi-n tot întreg frumos

Dacă vreodată fericire
Dacă-ţi fu dulce viaţa,
Dacă-ţi fu dulce viaţa,
Dacă-ţi fu dulce viaţa,
Pe Viaţa ta întunecată

Zadarnic aştepţi ziuă
Luminii dinadins zarea
Şi-n zadar nopţii rămâi
Pământul şi sorţii cu moarte

Zadarnic, vremea
O chemi şi o întemeiezi
Şi-n zadar formezi stăruinţe
Din nou viaţă înfiripată

O nu mai crede în nimic
Pe cât de alegi soarta
Spre cele ce deşteptătoare
Pământ, moarte şi mormânt

Şi-n zadar zile se fac ani
Pentru ce nopţi stele
Şi-n zadar se-mpreună
Cu un [illegible] fericit

Deus miserere mei secundum magnam misericordiam tuam.

Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

Amplius lava me ab iniquitate mea et a peccato meo munda me.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco et peccatum meum contra me est semper.

Tibi soli peccavi et malum coram te feci ut justificeris in sermonibus tuis et vincas cum judicaris.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum et in peccatis concepit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexisti incerta et occulta sapientiae tuae manifestasti mihi.

Asperges me hyssopo et mundabor lavabis me et super nivem dealbabor.

Auditui meo dabis gaudium et laetitiam et exultabunt ossa humiliata.

Averte faciem tuam a peccatis meis et omnes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me Deus et spiritum rectum innova in visceribus meis.

Ne projicias me a facie tua et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.

Redde mihi laetitiam salutaris tui et spiritu principali confirma me.

Docebo iniquos vias tuas et impii ad te convertentur.

Libera me de sanguinibus Deus Deus salutis meae et exultabit lingua mea justitiam tuam.

Domine labia mea aperies et os meum annuntiabit laudem tuam.

Quoniam si voluisses sacrificium dedissem utique holocaustis non delectaberis.

Sacrificium Deo spiritus contribulatus cor contritum et humiliatum Deus non despicies.

Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion ut aedificentur muri Jerusalem.

Tunc acceptabis sacrificium justitiae oblationes et holocausta tunc imponent super altare tuum vitulos.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

Sicut erat in principio et nunc et semper et in saecula saeculorum. Amen.

2261 *Dacă iubești fără să speri*

(variantă)

324 v *Dacă iubești fără să speri*
De-a fi iubit vreodată
Se-ntunecă seninul ceri
Deasupră-ți viața toată.

326 r *Zadarnic apelor stăpîn*
Lumină discul zarea
În al tău suflet se îngîn
Pustiul și moartea cu marea.

325 r *De alt amor în veci de veci*
El n-o să se mai împle:
În inima cenușii reci
Ce foc se mai întîmple?

Sînt cu putință fericiri
Cînd te alungă soartea
Spre cele trei nemărginiri:
Deșertul, marea și moartea?

324 v *Singurătatea te-au ales*
Ca să[-i] apari [drept] fiul
Și tot ce are înțeles
E moartea, marea, pustiul.

Cu ele [tu] vei fi în veci,
Ți-or îngîna cărarea
Spre cele trei pustietăți:
Deșertul, moartea și marea.

Astfel [ți-e] scris să te arăți,
Astfel îți este soarta
Cu cele [trei] singurătăți:
Pustiul, marea și moartea.

[1882—1883]

O stea în reci nemărginiri

73 r *O stea în reci nemărginiri*
Au răsărit departe
Și, tremurînd, parcă s-a stins
Parc-a apus de moarte.

Oricîtă vreme au trecut
De-atunci și pîn-acum,
Oricît viața s-a făcut
Pustie, fără drum,

162 v *[Ori]cîte zile-am risipit,*
De n-au rămas pe sfert,
O inimă care-a iubit
[Mai speră] în deșert.

73 r *O inimă care-a iubit*
Deapururi are glas
162 v *Și dacă toate au pierit,*
Durerea i-au rămas.

Și cum nimic nu stă pe loc,
Ci merg precum au mers,
O umbră-a stinsului noroc
Rămîne-n univers.

[1882—1883]

De ce regina nopţilor

163 v *De ce regina nopţilor*
E tristă-ntotdeauna?
Au nu ştiţi voi că mii de ani
Sînt azi de cînd moare luna?

Că cerul mîndru şi deschis
Ce stelele-şi aşterne
Nu e şi el decît un vis
Al liniştei celei eterne?

71 v *Că [prin] a haosului văi*
Plutind în voia sorţii,
Revarsă-asupra lumii-ntregi
Durerea şi farmecul morţii?

163 v *Un farmec dulce şi adînc*
Pătrunde-atît de tare
De se ridică înspre ea
Seninele valuri de mare.

71 v *De-nalţă ochii înspre ea*
Din umbra dulce mirii,
Căci au simţit adînc în vis
Că moartea e sora iubirii.

165 v *Că tot ce naşte-n univers*
Aceea şi declină
De-ar înceta totul din mers
S-ar naşte lumină, lumină!

[1882–1883]

Aceeași moarte

66 r *Pămîntul cu-ale lui bătute maluri*
Și cerul cu seninul bolții sale
Și marea cu-ale ei pustii de valuri

83 v *Și stele blînde ce răsar din veacuri*
— Atîția ochi măsurători de vreme —
Și luna blîndă luminează-n lacuri:

77 r *La munți în culme, lîngă țărm de apă*
Tot oameni afli, duși de-aceleași rele,
Se nasc și mor aceiași și se-ngroapă.

De-or fi păstori sau cititori în stele
Același cînt le sună în ureche,
A lor vieți sînt pururi tot acele.

Oriunde tineri vin, s-adun pereche,
La joc, la viață și la danț s-adună,
Iar cei bătrîni vorbesc de vremea veche,

Deasupra lor plutește-aceeași lună
Și viața lor se scurge tot în vreme,
În urma lor al morții glas răsună,

Ori unul cade-ncoronat cu steme,
Iar altul pe pămîntul gol s-așterne:
Ceea ce vezi tot moarte-o să se cheme.

Și după veri urmează-aceleași ierne
Și după nopți tot zile or să crească:
Atîtea fiici unei lumini eterne.

33 v *Viață și moarte sînt ca două poluri ·*
În jurul căror steaua se-nvîrtește
Și amîndouă n-au nici timp nici goluri.

[1882—1883]

Tehnica prezentării textului

Cifra din stînga sus, de felul 2261, care însoţeşte fiecare poem, reprezintă numărul caietului eminescian unde se află poezia, potrivit numerotării Bibliotecii Academiei Române. Primul şir vertical de cifre de pe marginea din stînga a paginii indică fila sau filele din caietul respectiv pe care a scris Eminescu poezia, iar indicaţiile *r* sau *v* arată dacă este vorba de faţa filei (recto) sau de contrapagina ei (verso). În cazul cîtorva poezii, care sînt toate grupate în a treia parte a numărului, am comasat imediat sub titlu toate trimiterile la caiet şi la pagină. Al doilea şir vertical de cifre reprezintă numerotarea din 5 în 5 a versurilor. Cifra în paranteze drepte de la sfîrşitul fiecărui poem este cea a anului redactării sale. Cînd apar două cifre trebuie înţeles că redactarea poate fi situată într-un interval de doi ani. Tot prin paranteze drepte sînt indicate, în cuprinsul poeziilor, toate intervenţiile de editor. Un cuvînt marcat cu un asterisc (răsunet*) marchează faptul că există un grad mai mare sau mai mic de îndoieli asupra corectitudinii descifrării cuvîntului respectiv (lectio incerta). Cînd n-am putut descifra deloc sau cînd din textul eminescian lipseşte un segment cerut de ritmul versului am întregit versul respectiv cu schema metrică, indicînd silabele absente neaccentuate prin — şi pe cele accentuate prin / şi despărţind măsurile prin bară verticală şi punînd segmentul respectiv în paranteze drepte, ca de ex.: [— / |— /]

Titlurile poeziilor sînt, cu excepţia celui al poeziei Vis, titluri de editor, reprezentînd în marea majoritate a cazurilor primele cuvinte ale primului vers sau primul vers sau un segment dintr-un vers ulterior. În riguroasă tehnică editorială aceste titluri ar fi trebuit puse în paranteze drepte, totuşi n-am procedat aşa, conformîndu-ne unei alte vechi tradiţii, mai puţin pedante.

P. C.

Viziunea grafică: Mircea DUMITRESCU

În loc de COLOFON

Prin tipărirea acestui număr special, revista *Manuscriptum* inaugurează colaborarea, pe care o doreşte cît mai rodnică şi mai îndelungată, cu Întreprinderea Poligrafică *Arta Grafică*. Cu acest prilej, redacţia ţine să mulţumească noilor noştri colegi întru editarea revistei pentru calitatea de excepţie a lucrărilor şi pentru promptitudinea executării complexelor operaţiuni tipografice care au făcut posibil „Noul dar al manuscriselor eminesciene", oferit azi cititorilor.

MANUSCRIPTUM

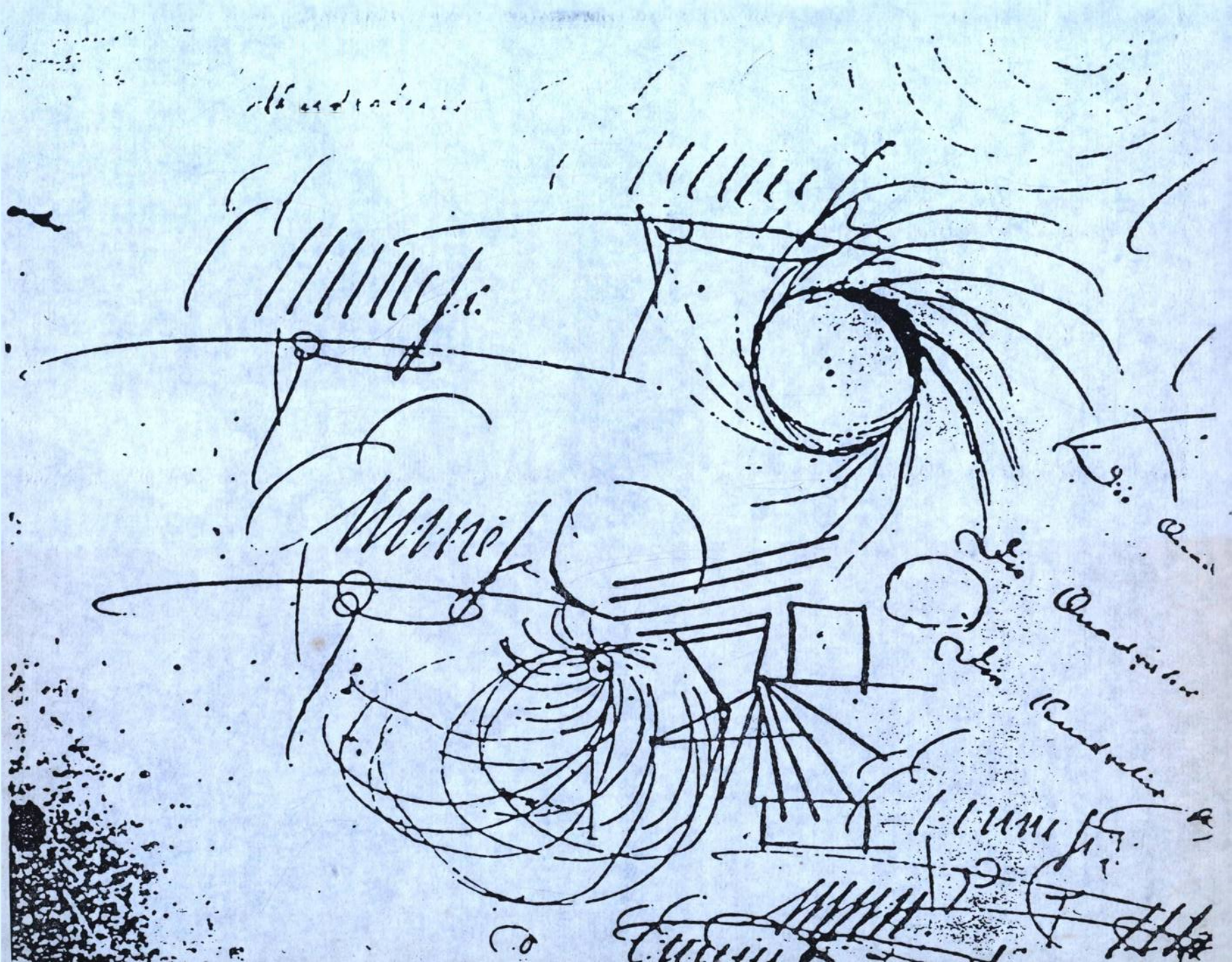

A citi cele citeva zeci de file pe care s-a aşternut cea mai intensă ardere a poeziei româneşti şi a le citi cu gîndul la mişcarea lor interioară, făcută cum este din proliferări inepuizabile şi din sacrificii fabuloase, din ecouri şi reflexe care vin şi trec într-o perindare neostenită, înseamnă, dacă stărui îndeajuns, a accede la lumea însăşi a poeziei ca durere cosmică şi ca triumf. O lume devenită cîntec în sine, lui singur dezlegare şi lege, într-un freamăt infinit, ca de frunze ori valuri, ca de glasuri mereu luîndu-şi şi reluîndu-şi unul altuia aceleaşi gînduri, aceleaşi adînci pătimiri, aceleaşi nemaiauzite vorbe şi trecîndu-le, într-o lentă transfigurare, altora şi altora, alcătuindu-se, nocturne, întristate şi visătoare, într-o lume fără ţărm.

Lei 150

MANUSCRIPTUM

Inedit * Inedit * Inedit *